

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

**Porodnost a plodnost obyvatelstva
České republiky,
vývoj a prostorová diferencovanost**

Vypracoval: Jakub Samek

Vedoucí práce: prof. RNDr. Josef Mládek, DrSc.

České Budějovice, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne: .....

.....
Jakub Samek

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěl upřímně poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, panu prof. RNDr. Jozefu Mládkovi, DrSc., za jeho odbornou pomoc, kterou mi poskytl během zpracování této bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat paní doc. RNDr. Dagmar Popjakové, PhD., za ochotu a pomoc při nepřítomnosti mého vedoucího bakalářské práce. Velké díky patří také rodině a blízkým za trpělivost a podporu během studia.

SAMEK, J. (2016): Porodnost a plodnost obyvatelstva České republiky, vývoj a prostorová diferencovanost. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 75 s.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá porodností a plodností obyvatelstva České republiky. Prvotním cílem práce je vysvětlit důležité definice a pojmy vztahující se k reprodukci, dále shromáždit statistická data o vývoji porodnosti a plodnosti, které jsou potřebné ke zpracování hlavní části práce. Hlavním cílem práce je analyzovat a zhodnotit reprodukci obyvatel nejen z časového hlediska, ale i z hlediska prostorového na úrovni krajů, okresů a částečně správních obvodů ORP. Na základě bodové metody se vytvoří typologie okresů podle charakteristik porodnosti a plodnosti. Vybranými ukazateli použitými na analýzu jsou hrubá míra porodnosti, úhrnná plodnost, podíl živě narozených dětí mimo manželství a průměrný věk matky při narození dítěte. Získané výsledky jsou prezentovány ve formě kartografických výstupů, grafů a tabulek.

Klíčová slova: porodnost, plodnost, Česká republika, demografie, obyvatelstvo, demografická revoluce

SAMEK, J. (2016): Birth rate and fertility of population of the Czech Republic, development and spatial differentiation, Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Education, Department of geography, 75 p.

Abstract

The bachelor thesis deals with the natality and fertility of the population in the Czech Republic. The primary goal of this work is to explain important definitions and concepts relating to reproduction, further to gather statistical data on development of natality and fertility necessary for elaborating the main part of the work. The main goal of the work is to analyse and evaluate the population's reproduction rate not only in terms of time, but also from the spatial point of view, on the district and regional levels, and partly on the level of administrative districts. Based on the analyses, a typology of regions according to natality and fertility characteristics is made. The chosen indicators used for the analyses are crude birth rate, total fertility rate, non-marital birth and mean age at child birth. The gained results are presented in the form of cartographic outcomes, a graph and tables.

Keywords: natality, fertility, Czech Republic, demography, population, demographic revolution

Obsah

1 Úvod	7
2 Teoretické poznatky k demografickým procesům porodnosti a plodnosti.....	10
2.1 Obecné poznatky k porodnosti a plodnosti	10
2.2 Faktory ovlivňující porodnost a plodnost.....	12
2.3 Porodnost versus demografické přechody	15
2.3.1 První demografický přechod	15
2.3.2 <i>Druhý demografický přechod</i>	16
3 Metodologická část	19
3.1 Metody a techniky hodnocení porodnosti a plodnosti.....	19
3.2 Metodika typologie okresů	22
3.3 Metodické poznámky	24
4 Historický vývoj porodnosti a plodnosti Česka od roku 1900	26
5 Regionální analýza porodnosti a plodnosti Česka.....	31
5.1 Hrubá míra porodnosti.....	31
5.2 Úhrnná plodnost	34
5.3 Podíl živě narozených dětí mimo manželství	38
5.4 Průměrný věk matky při narození dítěte	40
6 Typologie okresů	43
7 Závěr.....	46
Seznam literatury.....	49
Seznam příloh.....	53
Přílohy	55

1 ÚVOD

Porodnost a plodnost je jednou ze základních složek demografických procesů, která studuje reprodukci obyvatel. V podstatě se dá říct, že na reprodukci závisí lidská existence. Spolu s úmrtností ovlivňuje věkovou strukturu obyvatel. Česká republika na počátku 90. let prošla druhým demografickým přechodem, který je charakterizován jako změna postojových hodnot. V souvislosti s tím došlo v posledních dvaceti letech k výraznému poklesu porodnosti a plodnosti, než tomu bylo v minulosti. Nejen aktuálnost problému klesající reprodukce, ale také regionální změny v rozložení hodnot porodnosti v Česku, se staly motivací pro vybrání a zpracování bakalářské práce.

Bakalářská práce je rozdělena do několika kapitol. V první části se zaměřuje na teoretické poznatky k procesům porodnosti a plodnosti. Uvedená kapitola zahrnuje základní vymezení pojmů porodnosti, plodnosti a klasifikaci narozených. Následuje zkoumání faktorů ovlivňující reprodukci populace, jenž výrazně přispívá k poklesu či zvýšení porodnosti. Mezi faktory ovlivňující porodnost patří ekonomické podmínky, urbanizační teorie, religiozita, populační politika a další. Závěr kapitoly je věnovaný teoretickému konceptu demografických přechodů. Teorie vyčleňuje dva demografické přechody, které přinesly změnu reprodukčního chování obyvatel. Tyto změny neproběhly ve stejný čas, ale zpravidla se vlna změn demografickými zprávami šířila od západu směrem na východ. Českou republiku zastihly obě demografické revoluce později, než tomu bylo v západních zemích.

V metodologické kapitole se práce věnuje nejprve základním ukazatelům a metodám, pomocí kterých se hodnotí porodnost a plodnost. Dále se zabývá způsobem zpracování typologie okresů pomocí tzv. ballovy metody. Poslední metodologickou částí jsou metodické poznámky. Ty mají za úkol informovat o problémech a způsobech zpracování bakalářské práce.

Čtvrtá kapitola se zabývá historickým vývojem porodnosti a plodnosti v Česku od roku 1900 až po současnost. Zde jsou zahrnuty důležité poklesy či vzestupy porodnosti a jejich historický kontext. V současné době porodnost mírně stoupá, ovšem nahodnoty z počátku 90. let 20. století nedosahuje.

Stěžejní část práce tvoří regionální analýza porodnosti a plodnosti Česka. V této kapitole je sledován vývoj uvedených procesů v krajích, okresech a částečně v obcích s rozšířenou působností, v časovém období 1993-2014. K porovnání porodnosti

a plodnosti byly použity ukazatele hrubé míry porodnosti, úhrnné plodnosti, podílu živě narozených dětí mimo manželství a průměrného věku matky při narození dítěte. Součástí této kapitoly budou zpracované mapy a grafy pro lepší orientaci.

Na základě předchozí kapitoly se vytvoří typologie okresů za rok 2014, jehož hodnocení poskytne mapový podklad. Ten zachytne okresy, které jsou více či méně přízpůsobivé současným trendům společnosti. Poslední kapitolou je závěr, kde jsou shrnuty nejdůležitější poznatky při zpracování práce.

Z výše prezentovaného vyplývá, že hlavní cíle bakalářské práce jsou následovné:

- vytvoření časové a prostorové analýzy porodnosti a plodnosti Česka na regionální úrovni v období 1993-2014
- vytvoření typologie okresů za rok 2014
- zhodnocení dlouhodobého vývoje porodnosti a plodnosti v Česku od roku 1900
- dílčím pomocným cílem je stručně popsat shrnutí teorie porodnosti a plodnosti a jejich ukazatelů a zaměřit se na hlavní faktory ovlivňující dané téma

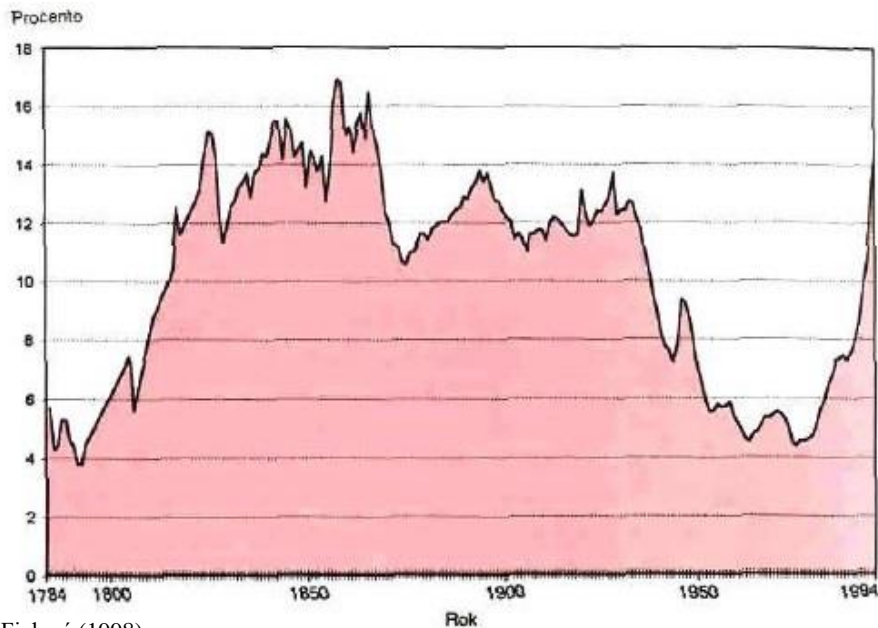
Na základě prostudované literatury a dosavadních poznatků bylo stanoveno několik hypotéz:

1. Podle Sýkory (2002) se rezidenční suburbanizace začíná rozvíjet ve druhé polovině 90. let, a to nejvýrazněji v zázemí největších měst Prahy a Brna. Lze předpokládat, že na počátku 90. let se okresy Praha-západ, Praha-východ a Brno-venkov nebudou řadit na přední místa v rámci porodnosti a plodnosti. Vývoj suburbanizace od druhé poloviny 90. let v těchto okresech by mělo způsobit změnu skladby obyvatelstva, kdy se zvýší podíl obyvatel v reprodukčním věku a to se projeví v současnosti, tím že by se měly okresy řadit na nejvyšší místa v rámci porodnosti a plodnosti Česka.
2. Tradičně v České republice se podstatná část porodů uskutečnila v manželství. Do konce 20. století (poloviny 90. let) vycházel největší podíl živě narozených dětí mimo manželství na polovinu 19. století a bylo to na úrovni až okolo 16 %. Na vysokém vzestupu dětí narozených mimo manželství od 19. století se podílelo především německé obyvatelstvo. Dokonce i v 30. letech 20. století dosahoval podíl dětí narozených mimo manželství téměř 14 %. V období socialismu nastal propada snížil se na necelých 5 %. Na druhé straně už v polovině 90. let to bylo

znovu na úrovni 14 % (viz obrázek 1). V souvislosti se změnami populačního chování v období druhého demografického přechodu (zejména po roce 2000) lze předpokládat, že bude výrazně vzrůstat podíl mimomanželské porodnosti a historické maximum z poloviny 19. století bude překonáno.

Obrázek 1: Podíl dětí narozených mimo manželství z úhrnu narozených dětí od roku 1785

Zdroj: Fialová (1998)

3. Průměrný věk rodiček v České republice patřil k nejnižším v Evropě v 70. až 90. letech 20. století, když dosahoval hodnotu 20-24 let. Na rozdíl od Česka se v tom čase pohyboval v západoevropských zemích v rozmezí 25-29 let (Aleš 1996). Možné se domnívat, že průměrný věk rodiček v České republice se bude postupně zvyšovat, až dosáhne věku evropských západních zemí. Tento trend průměrného zvyšování věku rodiček souvisí s demografickým vývojem od 90. let 20. století spojením s projevy druhého demografického přechodu.

2 TEORETICKÉ POZNATKY K DEMOGRAFICKÝM PROCESŮM PORODNOSTI A PLODNOSTI

Bakalářská práce se na začátku zabývá stručnou charakteristikou porodnosti a plodnosti a klasifikaci narozených dětí. Dále se zaměřuje na faktory, které mohou ovlivnit porodnost a plodnost. Závěr je věnovaný demografickým přechodům, které měly výrazný podíl na snížení porodnosti a plodnosti v 19. a 20. století.

2.1 OBECNÉ POZNATKY K PORODNOSTI A PLODNOSTI

Mezi základní složky demografické reprodukce obyvatelstva vedle úmrtnosti patří proces rození, který se do širšího zájmu dostal až o 200 let později. Lze to vysvětlit tím, že delší dobu byla úroveň plodivosti v různých sociálních skupinách či územních celků neměnná a lišila se jen drobnými odchylkami. Až koncem 19. století studium plodnosti nabývá většího významu. Po stabilizaci úmrtnosti související s koncem demografické revoluce je populační vývoj určitého regionu či jednotlivé populace ovlivňován stále ve větší míře porodností. Díky tomu v současné době těžší z vysokého postavení v demografii (Klufová, Poláková 2010).

Porodností rozumíme rození dětí za účelem obnovy populace. Ještě než se dostaneme k samotné porodnosti, je třeba popsat, to co ji předchází. Na úplném začátku je početí. To znamená spojení mužské a ženské gamety (tj. spermie a vajíčka) a vznikem zygoty (tj. oplodněného vajíčka). Početím začíná období těhotenství, které je ukončeno porodem anebo potratem (Pavlík a kol. 1986).

V případě početí se dá hovořit o nitroděložním životě, který z pravidla rozdělujeme na dvě období (Roubíček 1997):

- Období prvních osmadvaceti týdnů těhotenství
- Období pozdější až do obvyklého ukončení těhotenství

Narozené děti se rozlišují podle známek života na živě narozené a mrtvě narozené. „Podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČSR č. 11/1988, o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky, která byla k 1. 4. 2012 zrušena zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, byl za **živě narozené dítě** považován plod, který projevil po narození aspoň jednu známku života a má porodní hmotnost 500 g a vyšší, případně nižší než 500 g, přežije-li 24 hodin po porodu. Známkami života se rozumí dech, srdeční akce, pulsace pupečníku nebo aktivní pohyb svalstva. Za **mrtvě**

narozené dítě se považoval plod, který neprojevil ani jednu ze známek života a měl porodní hmotnost 1 000 g a vyšší“ (ČSÚ 2014).

Definice narození doporučená WHO (od roku 1950) a OSN: porod živě narozeného dítěte je úplné vypuzení nebo vynětí plodu z těla matčina. Plod je považován za živě narozený, vykazuje-li alespoň jednu ze známek života, za které jsou považovány srdeční tep, dýchání, pulsace pupečníku a aktivní pohyb kosterního svalstva (Klufová, Poláková 2010).

Dále se narozené děti rozlišují podle:

- pohlaví na chlapce a děvčata (poměr pohlaví se pohybuje v rozmezí 105-107 chlapců na 100 děvčat)
- pořadí dítěte (děti 1., 2., 3. a dalšího pořadí)
- pořadí těhotenství jako prvorodičky, druhorodičky, vícero dičky
- rodinného stavu matky v době porodu manželské a mimomanželské, kde nemanželské dítě je takové, jehož rodiče nebyli v době narození dítěte formálně spojeni sňatkem
- porodních intervalů se rozumí, doba od sňatku k narození prvního dítěte se označuje jako prvoporodní interval, doba od předchozího porodu k narození dítěte n-tého pořadí se nazývá meziporodní (Pavlík a kol. 1986).

Porody se dělí na základě počtu narozených dětí na jednoduché nebo vícečetné (porod dvojčat, trojčat). Dvojčata mohou být buď jednovaječná (vznikají oplodněním jednoho vajíčka a musí být vždy stejného pohlaví) nebo dvojvaječná, které vznikají oplodněním dvou vajíček a mohou být různého pohlaví (Roubíček 1997).

Schopnost muže, ženy, resp. páru rodit děti se nazývá fekunditou neboli plodivostí. Naopak neplodnost nazývána sterilita je fyziologická neschopnost plození. Fertilitou neboli plodivostí se myslí skutečný efekt fekundity, tj. počet narozených dětí. S pojmem bezdětnost se setkáváme v případech, kdy páry záměrně nechtějí mít děti nebo fyziologickou neplodností. U žen se rozlišuje primární sterilita a sekundární sterilita. Primární sterilitou se rozumí, když žena nebyla schopna počít, donosit či porodit dítě. Naopak sekundární sterilitou je myšleno schopnost počít, donosit či porodit dítě (Pavlík a kol. 1986).

Věk u žen je důležitým faktorem při snaze mít dítě. Nazývá se reprodukční období během, kterého je schopna žena родit. Je ohraničena první menstruací, kdy začíná puberta a poslední menstruací končí rodivý věk a následuje menopauza. V demografii je vymezen věk 15-49 let a označuje se jako rodivý kontingent (Klufová, Poláková 2010). Věk u mužů nehraje tak významnou roli jako u žen. Zvyšující se neplodnost žen či mužů je v dnešní době ovlivněna hlavně špatnou stravou nebo špatným zdravotním stavem. V mnoha oblastech je plodnost narušena výskytem pohlavní nemoci HIV/AIDS (Gregory a kol. 2009).

2.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PORODNOST A PLODNOST

Úroveň porodnosti a plodnosti je ovlivněna mnoha činiteli, které vytváří různé podmínky pro vývoj porodnosti a plodnosti. Ty se mění a vyvíjí v čase a na určitém území.

Podle Mládka (1992) je velmi složité řešit otázky týkající se důvodu rozdílné úrovně a vývoje porodnosti v regionálním měřítku a jejich vazeb se společenskou strukturou. Různé hodnoty porodnosti jsou vlivem velkého množství faktorů a na základě toho, které se upřednostňují, se vytvořily teoretické koncepce:

- urbanizační teorie
- teorie životní úrovně
- emancipační teorie
- teorie preventivních prostředků
- náboženská teorie
- tradice a jiné

Stupeň urbanizace je jedním z významnějších faktorů snižování porodnosti a plodnosti, jehož spojitost souvisí s ekonomickým rozvojem, se změnou struktury obyvatelstva, s proměnami v myšlení a se změnami životního stylu. Lze dokázat, že městské obyvatelstvo dosahuje všeobecně nižší porodnosti než venkovské obyvatelstvo. Zejména nižší náklady na výchovu dětí a také zatížení rodiny výchovou dětí byla menší donedávna na venkově. K pomocným pracím, které byly zapotřebí, se využívaly děti. Naopak v městech byla situace mnohem složitější, výchova dětí byla mnohem náročnější, stísněné bytové podmínky nedovolily rozšiřovat rodinu. Z toho vyplývá, že populace s vyšším podílem městského obyvatelstva má nižší porodnost a venkovské obyvatelstvo naopak (Mládek 1992).

Ekonomické podmínky (teorie životní úrovně) mají zásadní vliv na porodnost a plodnost pro každou populaci světa. Ekonomicky málo rozvinuté země s nízkými příjmy na 1 obyvatele a s převažujícím zemědělstvím mají všeobecně vysokou úroveň porodnosti. Do této skupiny patří mnoho států afrického kontinentu. Naopak země ekonomicky rozvinuté, které se chlubí vysokou a kvalitní životní úrovní, dosahující nízké úrovně porodnosti. Sem se řadí například Česká republika a Slovensko (Mládek 1992).

Pro vznik rodiny, zejména její počet dětí, se prosazuje řada racionálních i emociálních vlivů. Významnou úlohu mají tradice, náboženské představy, dané příkazy a doporučení. V Indianapolisu (USA) byl proveden výzkum, kde zjistili, že plodnost katolického obyvatelstva je o 18 % vyšší než u obyvatel hlásící se k protestantské víře, a o 57 % vyšší než u židovského obyvatelstva. V Německu, v malé oblasti Hunsruk, byl proveden podobný výzkum. Zjistilo se, že porodnost katolického obyvatelstva byla v průměru o 8 % vyšší než u evangelického (Mládek 1992).

Volba použití antikoncepčních prostředků ovlivňuje pokles porodnosti trvale už několik desítek let. Používání antikoncepce vychází z vytvořeného modelu rodiny nebo způsobu života, který je závislý na dosaženém stupni vývoje člověka či společnosti. Už v minulosti se objevily způsoby zabraňující oplodnění známé jako umělé přerušování těhotenství. Začátkem 20. století se vývoj poznatků a prostředků k zabránění porodnosti urychlil. Po druhé světové válce se regulace oplodnění dostává do širší společnosti. Za používáním antikoncepce stojí, jak technický rozvoj tradičních prostředků (chemických, biologických, mechanických), tak také rozšíření novodobých prostředků (například hormonální prostředky) díky jejich jednoduchosti používání, dostupnosti, spolehlivosti a příznivé ceně. Rozdílnost používání antikoncepce se projevuje v různých sociálních skupinách obyvatelstva a významné jsou také prostorové rozdíly. Omezení dětí vlivem antikoncepce se nejprve uplatňuje ve vyšších a středních vrstvách, až později se dostane na ostatní vrstvy společnosti. Podobně jako u vrstev společnosti, se nové metody a prostředky regulace plodnosti dostanou nejdříve do metropolitních regionů a k městskému obyvatelstvu, až potom se dostane k venkovskému obyvatelstvu (Mládek 1992).

Válečné konflikty mají silný vliv na porodnost, čehož si všiml Rosset z pozorování opakujících se jevů a zformuloval tzv. demografický zákon vojny. Podle něho je možné sledovat dvě stádia vývoje – destruktivní a kompenzační. V prvním stádiu, které probíhá v průběhu války, se v důsledku snížení sňatečnosti, zhoršení ekonomické a politické situace sníží porodnost. Kompenzační vlna následuje po

skončení války a je charakteristická vysokou sňatečností a porodností. Úroveň porodnosti a plodnosti snižují také hospodářské krize, způsobená vlivem zhoršené ekonomické situace, nezaměstnaností a celkově nestálou společenskou situací (Mládek 1992).

Dle Kalibové a kol. (2009) je populační soubor opatření, které ovlivňují populační vývoj společnosti. Je součástí sociální politiky a obsahuje např. zvyšování životní úrovně, zlepšení pracovních a zdravotních podmínek apod. Mnohem užšího vymezení představuje populační politika opatření přijatá přímo a to za účelem ovlivnění demografické reprodukce. Ta souvisí s porodností, úmrtností, rozvodovostí, potratovostí, sňatečností aj. V nejužším pojetí se populační politika stává součástí natalitní politiky, která má za úkol regulaci porodnosti. Rozděluje se zpravidla na pronatalitní a protinatalitní politiku. Úkolem pronatalitní politiky je snaha zvýšit porodnost pomocí mateřských dávek, porodného, úpravou pracovních podmínek zaměstnaných matek, opatření bytové politiky – sleva na nájemném, dotace dětského stravování a oblečení aj. Protinatalitní politika se zaměřuje na omezení porodnosti. Nejčastěji se snaží zabránit plození dětí vyšších pořadí. Nástroji k uskutečnění jsou liberalizace interrupce a antikoncepce, krácení finančních prostředků na děti vyšších pořadí, zvyšování hranice sňatků, propagací jednodětné či bezdětné rodiny aj.

Stanovení populační politiky by mělo vycházet z populačního optima, kdy se upřesní optimální růst či počet obyvatel, který by byl nejvhodnější, nejlepší za daných podmínek ve společnosti. Uskutečňuje se ve sféře sociální, ekonomické, administrativní, právní a zdravotní s pomocí nástrojů materiální, peněžité, výchovné, psychologické aj (Kalibová a kol. 2009).

V případě špatně zvoleného opatření populační politiky v kombinaci s jinými opatřeními může dojít k nepředvídatelným změnám. Proto je důležité správně zhodnotit efektivnost a jeho dopady na společnost. K pozitivním účinkům dochází v menší míře, než se předpokládá a projevují se spíše na kratší dobu nebo s neodhadnutelným zpožděním. Se zohledněním těchto důvodů se populační politika snaží minimalizovat přímé opatření (Kalibová a kol. 2009).

Úloha rodinné politiky na počátku 90. let v Česku nebyla optimální, protože byla často zpochybňována a nebyla jí věnována taková pozornost. Na počátku 21. století se situace změnila, vlivem nově uspořádané politické vlády. Po roce 2000 byla přijata řada opatření, jejichž cílem bylo podpořit rodiny s dětmi. K hlavním cílům rodinné politiky

patří podpora všech rodin s dětmi bez ohledu na jejich finanční příjem a vytváření vhodných podmínek rodičům pro spojení práce a péče o rodinu (Kocourková 2008).

Porodnost a plodnost úzce souvisí s početnými vazbami na politicko-spoolečenský vývoj, ekonomickou vyspělost a kulturní úroveň společnosti. Důležitost hraje také vliv věkové struktury, pohlaví obyvatelstva a migrační pohyby obyvatelstva (Mládek, 1992).

2.3 PORODNOST VERSUS DEMOGRAFICKÉ PŘECHODY

Demografický přechod, též demografická revoluce se užívá pro revoluční změny v demografické reprodukce. Až do poloviny 18. století hovoříme o tzv. přirozeném reprodukčním chování. To se projevovalo vysokou neregulovanou plodností a vysokou úrovní úmrtnosti, jejichž výsledkem byl nízký přirozený přírůstek (Kalibová a kol. 2009).

Demografická revoluce má dvě fáze.

2.3.1 PRVNÍ DEMOGRAFICKÝ PŘECHOD

Teorie demografické reprodukce je spojena především s prací A. Landryho (z roku 1934). Na jeho práci navázal v roce 1945 F. W. Notestein, jenž první používá termín demografický přechod (1975, cit. v Kalibová 2001, s. 41).

Teorie je chápána jako změna demografické reprodukce, která spojena zejména s výrazným poklesem úmrtnosti a porodnosti. Počátek těchto změn docházelo v určitém vývojovém procesu společnosti, který je spjat s průmyslovou revolucí. Ve městech se rozvíjela průmyslová výroba, což souviselo s urbanizací obyvatel do těchto měst. V této době se začaly projevovat viditelné změny mezi městem a venkovem. Rozvoj průmyslu měl pozitivní dopad také na rozvoj vědy a techniky, který se přenesl také do zdravotnictví. Nové nástroje a zlepšení hygienických podmínek přispěly ke zkvalitnění lékařské péče. Tyto faktory domohly k rychlému snížení úmrtnosti (Koschin 2005).

Nalézt příčinu poklesu porodnosti není tak jednoduché, jelikož je mnoho názorů. Jeden ze zásadních faktorů poklesu porodnosti je změna pohledu rodičů na pořízení dětí. V minulosti bylo pořizování dětí postaveno zejména na zajištění obživy rodiny. Proto čím více bylo dětí v rodině, tím lépe se měli rodiče. S příchodem industrializace a s tím spojená urbanizace změnila podmínky. Prosadit se ve městech bylo pro děti mnohem těžší, než na venkově, rodiče museli věnovat větší úsilí, čas a finance do jejich

vzdělání a přípravy na budoucí povolání. Pořizování dětí se stalo ekonomicky nevýhodné, a tudíž už nebyla snaha jich tolik mít. Zlepšením úmrtnosti v kojeneckém a dětském věku mělo za následek snížení porodnosti. Jelikož velikost rodin byla dosažena mnohem dříve, na reprodukci najednou stačilo méně dětí (Koschin 2005).

První demografická revoluce se rozlišuje na několik fází. Pro první fázi je typická vysoká míra úmrtnosti i porodnosti. Na nízký přirozený přírůstek má největší vliv úroveň úmrtnosti. Ve druhé fázi nastává pokles hrubé míry úmrtnosti, ovšem porodnost zůstává stejná jako v první fázi. Třetí fáze je charakteristická pokračujícím poklesem úmrtnosti a začínajícím klesáním porodnosti. Rozdíl porodnosti a úmrtnosti je velký, a to znamená, že přirozený přírůstek je vysoký a populace rychle narůstá. Označuje se jako populační exploze. Čtvrtá fáze na rozdíl od třetí má menší přirozený přírůstek. Pokles porodnosti se stále zvyšuje, na druhou stranu úmrtnost se stabilizuje. V poslední, páté fázi se stabilizují obě složky na nízké úrovni. Následkem je velice nízký přirozený přírůstek a populace ubývá. Na počátku demografické revoluce se pohybovala hrubá míra porodnosti a úmrtnosti kolem 40-50 ‰ a podle průběhu počátečních fází se rozlišuje: francouzský, anglický a mexicko-japonský typ (Mládek a kol 2006).

První demografický přechod postupoval směrem od západu k východu. Jako první se objevil ve Francii a Anglii v polovině 18. století. V České republice proběhl v období 1830-1930. Čím později došlo k demografické revoluci, tím byl rychlejší průběh poklesu porodnosti a úmrtnosti. Zatímco v západní Evropě trval přechod 150 let, ve východní Evropě trval pouze 75 let (Koschin 2005).

2.3.2 DRUHÝ DEMOGRAFICKÝ PŘECHOD

Termín druhý demografický přechod či revoluce začal v 60. letech 20. století v západní Evropě. Projevoval se jako komplex změn chování a hodnotového systému populace, které se týkají individualismu, osobní svobody, oslabení funkce manželství a rodiny (Mládek a kol. 2006). Jako první s koncepcí přišli v roce 1986 dva významní demografové, Holanďan Dirk van de Kaa a Belgičan Ron Lesthaeghe (Rabušic 2001, s. 176). Etapa je charakteristická plnou kontrolou nad plodností. Tím, že páry ztrácejí motivaci mít více než jedno či dvě děti, se plodnost dostává pod zachovnou hranici prosté produkce (van de Kaa 2011).

Pro naplnění velké společenské změny jsou zapotřebí tři věci: kulturní prostředí, prostředky na dosažení této změny a impulz, který nastartuje tuto změnu. Z počátku

kulturní prostředí ovlivňoval poválečný babyboom, kde vracející se muži z vojny chtěli mít děti. Ovšem počátkem 70. let v Evropě se díky environmentálním iniciativám začalo omezování plodnosti, dále větší emancipace žen, zdůrazňování lidských práv, zlepšování životní úrovně vyplývající z technického pokroku (Mládek a kol. 2006).

K uskutečnění druhé demografické revoluce přispěla zejména hormonální antikoncepce. Prostředek byl určen k pomoci mnohodětným rodinám, jenže záhy se antikoncepce rozšířila, i s přispěním komunikačních prostředků jako třeba vynález televize a k mladým lidem (Mládek a kol. 2006). Antikoncepce se stala prostředek k plánování rodiny, prodloužila interval sňatku a prvního porodu, dále prodloužila další meziporodní intervaly. Narušila tak vztah mezi sňatkem a založením rodiny (Koschin 2005).

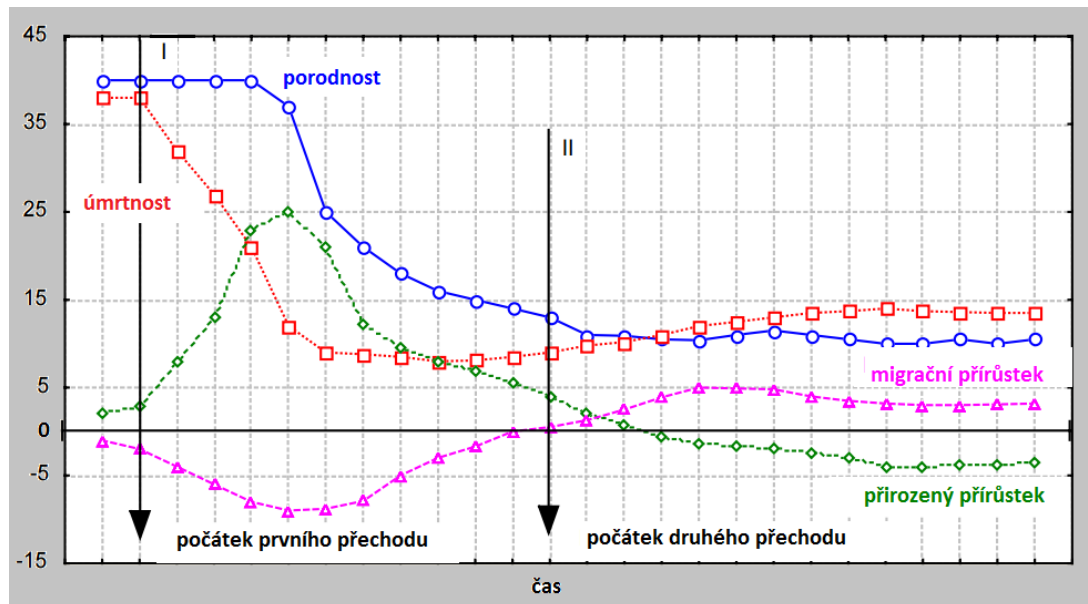
Van de Kaa (2011) uvádí 15 změn, které na sebe navzájem navazují:

1. Pokles úhrnné plodnosti, pokles plodnosti ve vyšším věku, pokles porodů vyššího pořadí.
2. Úbytek předmanželských těhotenství a vynucených manželství.
3. Pokles průměrného věku při 1. sňatku.
4. Odklad porodů v manželství, pokles plodnosti mladých žen a porodnosti nižšího pořadí, další pokles úhrnné plodnosti.
5. Nárůst počtu soudních odluk a rozvodů.
6. Odklad sňatků, které nahrazuje předmanželské soužití, zvýšení věku při prvním sňatku.
7. Nárůst popularity předmanželského soužití, odklad sňatků až do těhotenství nevěsty, nárůst počtu předmanželských porodů, zvyšování věku při prvním porodu.
8. Zákonem povolené sterilizace a potraty dále redukují nechtěnou plodnost, plodnost v hraničních věkových skupinách nadále klesá.
9. Další nárůst popularity předmanželských soužití, a také u ovdověných a rozvedených.
10. Předmanželské soužití je častější alternativou než sňatek, mimomanželská plodnost narůstá.
11. Úhrnná plodnost se stabilizuje na nízké úrovni.
12. Úhrnná plodnost mírně roste díky realizaci častých odložených porodů, nárůst porodů nižšího pořadí ve vyšším reprodukčním věku.
13. Ne všechny odložené porody se zrealizují.

14. „Dobrovolná“ bezdětnost se stává stále významnějším.

15. Konečná plodnost se stabilizuje pod záchovnou hranicí.

Obrázek 2: Fáze demografické revoluce

Zdroj: van de Kaa (2011), vlastní zpracování

Druhá demografická revoluce začala v západní Evropě v polovině 60. let 20. století, dále šířila do severní Evropy v 70. letech a pokračovala v 80. letech do jižní Evropy. Do východní Evropy se dostala až po politických změnách v 90. letech 20. století.

Proces druhé demografické revoluce je procesem tzv. modernizace. Modernizace má tři hlavní složky, které se v průběhu let vyvíjí – změny technické, strukturální a kulturní. Technické změny jsou spjaté s novými lékařskými postupy a kontracepčními technikami. Strukturální změny vychází s přechodem ke znalostní společnosti, která se více zaměřuje na vzdělávání. Kulturními změnami rozumíme převrácením zcela nových hodnot a postojů (budování pracovní kariéry, oddalování těhotenství, manželství), rostoucí demokratizaci, omezování náboženských vlivů a růst individualismu (Koschin 2005).

3 METODOLOGICKÁ ČÁST

V bakalářské práci se využilo více metod, kromě metod hodnocení porodnosti a plodnosti a typologii okresů se využily kartografické metody a metody časoprostorové analýzy. Způsob zpracování práce a problémy, které se při psaní vyskytly, jsou zařazeny v závěru kapitoly.

3.1 METODY A TECHNIKY HODNOCENÍ PORODNOSTI A PLODNOSTI

Hrubá míra porodnosti

Hrubá míra celkové porodnosti (hmp_t) je základním ukazatelem porodnosti, který je vyjádřený v promilích (‰). Vyjadřuje počet všech narozených dětí (N_t) připadajících na 1000 obyvatel k střednímu stavu (S_t).

$$hmp_t = \frac{N_t}{S_t} \cdot 1\,000$$

Podle čitatele rozlišujeme:

- hrubou míru živorodosti, též hrubá míra porodnosti, která zahrnuje pouze živě narozené
- hrubou míru mrtvorozenosti se používá, kdy v čitateli jsou uvedené pouze mrtvě narozené děti

V případě, že uvážíme-li legitimitu narozených dětí, můžeme vymežit dva ukazatele:

- hrubá míra manželské porodnosti-je podíl živě narozených dětí v manželství vztahující se na 1 000 vdaných žen nebo ženatých mužů
- hrubá míra nemanželské porodnosti-je podíl živě narozených dětí mimo manželství vztahující se na 1 000 rozvedených, svobodných či ovdovělých obyvatel

Hrubá míra porodnosti není zdaleka nejlepším ukazatelem k hlubší analýze porodnosti. A to proto, že její hodnota je ovlivňována minulým vývojem úmrtnosti, porodnosti, migraci. Dalším velkým nedostatkem ukazatele je, že se vztahuje k celkovému počtu obyvatel, tedy i k části populace, která nemůže mít děti (Pavlík a kol. 1986; Klufová, Poláková 2010).

Obecná míra plodnosti

Zpřesnění předchozího ukazatele udávají obecné míry plodnosti (f), které pracují s ženskou plodností. Ve jmenovateli (F_t) se vyskytují ženy v plodivém věku 15-49 let,

kteře jsou označovány jako rodivý kontingent. Do čitatele (N_t) můžeme zahrnout všechny narozené děti (N_t), pak se ukazatel nazývá hrubá míra plodnosti. Ovšem mnohem častěji se v praxi setkáme s živě narozenými dětmi $N_t^{živě}$ v čitateli, potom se ukazatel nazývá čistá míra plodnosti. Zjednodušeně udává, kolik se živě narodí dětí na 1000 žen středního stavu v plodivém věku.

$$f_t = \frac{N_t^{živě}}{\bar{F}_t} \cdot 1\,000$$

Rozlišujeme míru plodnosti podle legitimacy na:

- míru manželské plodnosti, která udává počet živě narozených dětí ženám, jenž v době porodu byly legálně sezdané ku počtu sezdaných žen v plodivém věku
- míru nemanželské plodnosti definujeme jako poměr počtu nemanželsky živě narozených dětí a žen, které jsou buď svobodné, rozvedené či ovdovělé

(Klufová, Poláková 2010)

Specifické míry plodnosti

Specifické míry plodnosti neboli míra plodnosti podle věku, je ukazatel, který zkoumá plodnost žen v daném věku.

Nejčastěji se používají specifické míry plodnosti:

- jednoleté

$$f_{t,x}, \text{ kde } x = 15, 16, \dots, 49 \qquad f_{t,x} = \frac{N_{t,x}^{živě}}{\bar{F}_{t,x}}$$

- pětileté

$$5f_{t,x}, \text{ kde } x = 15-19, 20-24, \dots, 45-49 \qquad 5f_{t,x} = \frac{N_{t,x}^{živě}}{\bar{F}_{15-19}}$$

Specifická míra plodnosti nám zajišťuje lepší porovnání dvou a více populací a zjistit ukazatele mediánového věku matky nebo průměrného věku matky v době porodu. Při detailnějším zkoumání lze specifické míry porodnosti použít pro zjištění výsledku mediánového věku porodu jednotlivých pořadí narozených dětí. Díky těmto hodnotám můžeme přibližně určit, v jakém věku matky mají své první, druhé a další děti (Klufová, Poláková 2010).

Úhrnná plodnost

Pro porovnání dvou a více populací je nejlepší použít úhrnnou plodnost. V anglickém termínu Total Fertility Rate (*TFR*) vyjadřuje průměrný počet dětí, které by

se narodily jedné ženě při dané neměnné plodnosti a nulové úmrtnosti do 50 let za předpokladu, že hodnoty míry plodnosti dle věku (f_x) by se neměnily zhruba 35 let. Tento ukazatel ukazuje současný stav plodnosti, nedá se použít při budoucím vývoji (Demografie 2004-2014a).

$$TFR = \sum_{15}^{49} f_x$$

Do hodnot úhrnné plodnosti se promítají změny v rozložení narozených podle věku a pořadí, které výrazně ovlivněné úhrnem měř plodnosti podle věku, jelikož velmi citlivě reaguje na změny vnějších podmínek. Změny se dotýkají například populační politiky, potratové legislativy, politické i hospodářské situace dané zemi (Kalibová 2001). Úhrnná plodnost je běžnějším ukazatelem než hrubá míra porodnosti, neboť se vztahuje přímo k počtu porodu na jednu ženu. Nejvíce se využívá k mezinárodnímu srovnávání. Potřebnou hodnotou pro zajištění prosté reprodukce populace stačí hodnota úhrnné plodnosti 2,1. U hodnot vyšších dochází k nárůstu populace. Naopak u hodnot nižších je charakteristické snižováním stavu populace a její stárnutí. Tento problém postihuje v globálním měřítku téměř celý svět. Nejvíce patrný je v industriálních zemích, zejména v západní Evropě (Klufová, Poláková 2010).

Hrubá míra reprodukce

V případě, že vynásobíme-li úhrnnou plodnost koeficientem δ ($=0,485$) dostaneme hrubou míru reprodukce (zkratka R_B , Reproduction Brutto). Vyjadřuje počet děvčat, která by se v průměru narodila jedné ženě, a to v případě, že by se neměnily hodnoty plodnosti a zároveň při nulové úmrtnosti do 50 let (Koschin 2005).

Výsledek hrubé míry reprodukce lze vnímat ze dvou pohledů. První je okamžikový nebo také transverzální, který má pouze orientační význam. Udává směr, kterým by se určitá populace reprodukovala při zachování řádu rození v daném období. Druhý pohled longitudinální nám říká, do jaké míry si zajistí zkoumaná generace svoji reprodukci při neexistenci úmrtnosti. Má mnohem hlubší význam.

Jsou-li hodnoty:

$R_B > 1$ znamená, že reprodukce populace je zabezpečena

$R_B < 1$ znamená, že dochází k poklesu stavu populace

$$R_B = \delta \cdot \sum_{15}^{49} f_x = 0,485 \cdot \sum_{15}^{49} f_x$$

(Kalibová a kol. 2009)

Čistá míra reprodukce

Tato míra byla použita poprvé v polovině dvacátého století R. R. Kuczynskim, proto se můžeme setkat v literatuře s názvem Kuczynského index (Roubíček 1997). Čistá míra reprodukce (zkratka R_N , Reproduction Netto) vychází z výpočtu hrubé míry reprodukce, která je doplněna o podmínku, že by se každé narozené děvče dožilo věku matky v době porodu (Alho, Spencer 2005).

$$R_N = \delta \cdot \frac{\sum_{15}^{49} l_x \cdot f_x}{l(0)}$$

Z výsledných hodnot lze určit, zda se bude populace zvětšovat či zmenšovat a to v případě, že:

$R_N = 1$; Populace zůstane stejná, protože každá žena by nahradila sama sebe jednou holčičkou. V tomto případě se jedná o *prostou reprodukci*.

$R_N > 1$; Je-li hodnota vyšší jak jedna, mluvíme o *rozšířené populaci*. Dochází k růstu populace a každé ženě se narodí více jak jedna holčička.

$R_N < 1$; V případě, že hodnota je menší než jedna, jedná se o *zúženou populaci*. Každá žena není schopna nahradit samu sebe holčičkou a populace klesá (Klufová, Poláková 2010).

3.2 METODIKA TYPOLOGIE OKRESŮ

Typologie okresů byla zpracována na základě ballovy metody (bodová). Z článku Hurbánek (2008) se uvádí, že ballova metoda je jednou z nejrozšířenějších metod na Slovensku pro svou jednoduchost. Ztráta detailní informace původní nejčastěji intervalové nebo poměrové proměnné je nevýhodou, protože jsou přeměněny na pořadové či ordinální proměnné. Aplikace této metody byla využita ve více publikacích, např. byla použita v článku Pšenka (2007) pro hierarchizaci železniční sítě Slovenska nebo v článku Mikroregióny ako podklad ku komunálnej reforme v SR od Slavík, Bačík (2007).

Při typologii okresů podle intenzity porodnosti byly využity čtyři základní ukazatelé a to úhrnná plodnost, hrubá míra porodnosti, podíl živě narozených dětí mimo manželství a průměrný věk matky při narození dítěte. Hodnoty těchto ukazatelů byly seřazeny od nejnižších po nejvyšší hodnoty a podle intervalů se jim přiřadila bodová hodnota.

Přirazování bodů bylo zpracováno následovně:

- Hrubá míra porodnosti (příloha 12) byla bodovaná od 1 do 8 podle kategorií hrubé míry porodnosti, přičemž nejnižší počet bodů (1) dostala kategorie, která má nejnižší interval a nejvíce bodů (8) dostala kategorie, která má nejvyšší interval.
- Úhrnná plodnost (mapa 3) byla bodovaná od 1 do 5 podle kategorií úhrnné plodnosti, přičemž nejnižší počet bodů (1) dostala kategorie, která má nejnižší interval a nejvíce bodů (5) dostala kategorie, která má nejvyšší interval.

Interval	body
do 1,38	1
1,39-1,46	2
1,47-1,55	3
1,56-1,65	4
nad 1,66	5

- Mimomanželská plodnost (příloha 15) byla bodovaná od 1 do 4 podle kategorií mimomanželské plodnosti, přičemž nejnižší počet bodů (1) dostala kategorie, která má nejvyšší interval a nejvíce bodů (4) dostala kategorie, která má nejnižší interval.
- Průměrný věk matky při narození dítěte byl bodován od 1 do 5 podle kategorií průměrného věku matky při narození dítěte, přičemž nejnižší počet bodů (1) dostala kategorie, která má nejvyšší interval a nejvíce bodů (5) dostala kategorie, která má nejnižší interval.

Na základě výsledného bodového hodnocení, který byl proveden součtem bodů čtyř ukazatelů, rozdělíme okresy do 5 typů podle četnosti bodů následovně:

- I. typ....7-10 bodů
- II. typ....11-12 bodů
- III. typ....13-14 bodů
- IV. typ....15-16 bodů
- V. typ....17-19 bodů

Přičemž do tabulky nebyly zahrnuty nejnižší body 4 až 6 a také nejvyšší body 20 až 22, protože se tyto hodnoty u žádné administrativní jednotky nevyskytovaly.

3.3 METODICKÉ POZNÁMKY

Na počátku bakalářské práce bylo v rámci úvodu stručně charakterizováno, čím se bude práce zabývat, jaké jsou hlavní cíle a z nastudované literatury byly stanoveny hypotézy. Nezařazení samostatné kapitoly přehledu literatury bylo rozhodnuto na základě zpracované kapitoly teoretické poznatky k procesům porodnosti a plodnosti. Problematikou reprodukce se v této kapitole zabývají čeští demografové např. Pavlík a kol. (1986), Klufová, Poláková (2010) nebo Kalibová (2002), ale také slovenský demograf Mládek (1992). Ze zahraničních demografů se zabývá teorií druhého demografického přechodu van de Kaa (2011).

Práce byla zpracována v programu Microsoft Word 2010, která byla doplněna grafickými přílohami a mapovými výstupy. Grafy byly vytvořené pomocí Microsoft Excel 2010 a mapy pomocí programu ArcGis 10.2. Ke zhotovení mapových výstupů bylo třeba sehnat podkladové vrstvy, v tomto případě se jedná o vrstvy ArcČR 500, které byly volně dostupné v učebnách informatiky pedagogické fakulty Jihočeské univerzity.

Při zpracování stěžejní části práce regionální analýzy porodnosti a plodnosti v Česku se vyskytlo několik problémů a námětů k zamyšlení. Prvním krokem bylo zvážit, jaké ukazatele se budou hodnotit a kolik jich bude. S použitím podkapitoly metody a techniky hodnocení porodnosti a plodnosti bylo rozhodnuto vybrat ukazatelé hrubé míry porodnosti, úhrnné plodnosti, podílu živě narozených dětí mimo manželství a průměrnému věku matky při narození dítěte. Potřebná data k ukazatelům v rámci celého Česka a také na regionální úrovni se vyskytovaly na internetovém portálu Českého statistického úřadu. Po důkladném hledání dat se vyskytly první problémy.

Data od roku 2004 a starší nebylo možné sehnat na úrovni krajů, okresů a ORP. Problém se podařilo vyřešit kontaktováním osoby z českého statistického úřadu pomocí emailové korespondence. Zde byl nápomocný Ing. Mgr. Pavel Hájek, který poslal všechna data, o které se žádalo. Jednalo se o data-ČSÚ (2016b, c, d, e, f, g). Následně se určily roky, které se budou v rámci ukazatele porovnávat a hodnotit. Pro ukazatelé hrubé míry porodnosti, podílu živě narozených dětí mimo manželství a úhrnné plodnosti byl vybrán rok 1993 z důvodu založení České republiky, rok 2004 a rok 2014, jenž je posledním rokem s kompletními daty všech ukazatelů. V případě průměrného věku matky při narození, který byl jako jediný zpracován pro ORP byl změněn prvotní rok na 1995, protože v důsledku administrativních změn na počátku 90. let a nemožnosti složení

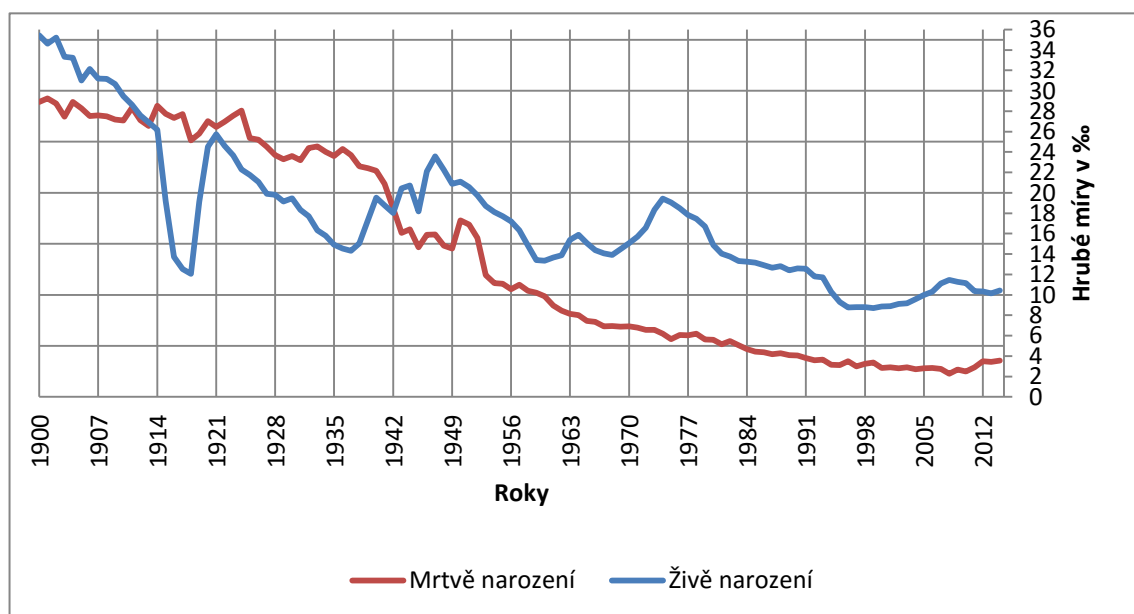
některých ORP nebyly dřívější údaje k dispozici a rok 2005. Na základě zpracování těchto údajů se vytvořily mapové výstupy, které slouží k porovnávání změn v rámci krajů, okresů a ORP. Většina mapových výstupů je zařazena do příloh práce, pouze mapy úhrnné plodnosti jsou zahrnuty v podkapitole úhrnná plodnost. Součástí těchto ukazatelů jsou vyhotoveny grafy vývoje krajů od roku 1993 do roku 2014.

Kapitola historický vývoj porodnosti a plodnosti v Česku je inspirována podle Kučery (1998), který podobně rozdělil časovou osu 20. století. Doplněním období 1990-2014 se podařilo zhodnotit současný vývoj porodnosti a plodnosti. Data byla zpracována z tabulek absolutních, relativních a analytických údajů z ČSÚ (2015a, b, c). Na jejímž základě byl zpracován graf 1 a 2.

4 HISTORICKÝ VÝVOJ PORODNOSTI A PLODNOSTI ČESKA OD ROKU 1900

V průběhu 20. století se na území České republiky několikrát změnila role populace, která měla za následek demografické změny. Základním rysem dlouhodobého trendu vývoje porodnosti je klesající tendence. V posledních sto letech se snížila úroveň hrubé míry porodnosti z hodnot 36 ‰ (počátek 20. stol.) na pouhých 9 ‰ (počátek 21. stol.). Změnily se také absolutní údaje o počtu živě narozených dětí, které ve stejném období klesly z 330 000 živě narozených dětí na hodnotu 90 000. Tento hluboký pokles souvisí s nástupem 1. a 2. demografické revoluce, jenž je přirozeným vývojem populace. Souvisí se změnami ekonomickými, sociálními, politickými, kulturními aj.

Graf 1: Vývoj porodnosti a mrtvorozenosti v České republice v letech 1900-2014

Zdroj: ČSÚ (2015b), vlastní zpracování

Z počátku 20. století se míry mrtvorozenosti pohybovaly kolem 35 ‰ vlivem nekvalitní zdravotní péče, špatných hygienických podmínek nebo velkému počtu porodů doma bez lékařského dohledu. Během 2. světové války se vyvíjelo mnoho léků, zkvalitnila se zdravotní péče a to celkově způsobilo pozitivní dopad na narození dětí. Úroveň mrtvě narozených dětí začala rapidně klesat a dostala se pod úroveň živě narozených dětí. V současné době se míra mrtvě narozených dětí pohybuje kolem 3-4 ‰ (graf 1).

Období 1900-1937

Na počátku 20. století se porodnost pohybovala v průměru 35 živě narozených dětí na 1000 obyvatel ročně. Propad porodnosti zaznamenala první světová válka, kdy na konci války (1918) se porodnost dostala na hodnotu 12 ‰. Po ukončení první světové války nastoupila kompenzační vlna s vysokým počtem narozených, která trvala zhruba až do roku 1923. Od této doby s výjimkou roku 1930, klesala živorozenost. V roce 1937 se narodilo 156 000 živě narozených dětí a v průměru se narodilo 14 živě narozených dětí na 1 000 obyvatel, úhrnná plodnost byla pod záchovnou hranicí (1,69). Za poklesem porodnosti stojí zejména velká hospodářská krize na počátku třicátých let, dále zvyšující se ekonomická aktivita žen, špatná sociální situace rodin a zvýšení počtu nelegálních potratů (Klufová, Poláková 2010).

Období 1938-1944

Na rozdíl od první světové války, kdy v tomto období výrazně klesala porodnost, tak v letech druhé světové války porodnost naopak vzrůstala. Svého maxima dosáhla v roce 1944, kdy se narodilo 230 tisíc živě narozených dětí – 20,7 ‰. Úhrnná plodnost a čistá míra reprodukce se od roku 1938 zvýšila o 53 %, respektive o 49 %. V roce 1944 úhrnná plodnost dosáhla hodnoty 2,80 a čistá míra reprodukce 1,07. Tento prudký vzestup porodnosti a plodnosti je vysvětlován podle Kučery (1994) zpočátku kompenzací po delším krizovém období odkládání sňatků a narození dětí zaviněný hospodářskou krizí. V dalších letech souvisí narození dítěte jako obrana proti pracovnímu nasazení matky či otce do říše.

Období 1945-1970

V poválečném vývoji nastal kompenzační vzestup, ovšem nebyl tak silný jako po první světové válce. Především díky příznivé porodnosti během druhé světové války, kde počet živě narozených dětí stoupal. Kompenzačního maxima dosáhl už v roce 1946, kdy se narodilo 210 454 živě narozených dětí. V následném roce 1947, se naposledy z uvedených tabulek ČSÚ (2015a, c), počet živě narozených dětí přesáhl dvousettisícovou hranici a hodnota úhrnné plodnosti přesáhla 3 živě narozené děti na jednu ženu. Následoval pozvolný pokles až do roku 1957. V tomto roce připadalo na 1000 obyvatel 16 živě narozených dětí, úhrnná plodnost dosáhla hodnoty 2,50. Příčinou pozvolného poklesu bylo ubývání druhých a třetích dětí. K tomu přispělaměnová

reforma v roce 1952, vedla k zhoršení sociální situace rodin s dětmi, která se projevila zvýšenými náklady (např. na potraviny), což mnoho rodin nedokázalo akceptovat.

Podstatným zásahem do vývoje porodnosti byl rok 1957, kdy vláda schválila přijetí zákona o umělém přerušení těhotenství. Už v následujícím roce se projevilo poklesem porodnosti a plodnosti. S porovnáním s předchozím rokem klesl počet živě narozených dětí o téměř 14 000 a úhrnná plodnost klesla z 2,50 na 2,31 dětí na ženu. Možnost potratů se stalo prostředkem k regulaci porodů druhého a třetího pořadí, nejčastěji u vdaných žen. Vzhledem k tomu se urychlila plodnost do nižšího věku. Průměrný věk rodičky se od roku 1950 do roku 1970 snížil z 27,3 na 25 let. (Kučera 1998).

V roce 1962 si komunistická strana vytyčila za cíl rozšiřovat předškolní a mimoškolní zařízení, ocenit mateřství při odchodu do důchodu a také prodloužit mateřskou dovolenou. V důsledcích těchto slibů krátkodobě vzrostla v letech 1963 a 1964 porodnost na 15,5 ‰ a úhrnná plodnost na 2,3 živě narozených dětí jedné ženě. Zejména kvůli špatné ekonomické situaci ve státě nedošlo k splnění těchto vytyčených cílů a v následujících letech úhrnná plodnost klesla pod hranici prosté reprodukce (2,10) (Rychtaříková 2007). Výrazné zlepšení se dostalo u kojenecké úmrtnosti, a to díky používání antibiotik a očkování dětí, klesla kojenecká úmrtnost z 82 ‰ v průměru let 1945-50 na 20 ‰ na konci 70. let (Kučera 1998).

Období 1971-1990

Na počátku 70. let dochází k rychlému růstu porodnosti, jehož maximum je rok 1974, kdy se živě narodilo přes 194 tisíc dětí, a úhrnná plodnost činila 2,40 dětí na ženu. Poté následuje mírný každoroční pokles do roku 1979, který není tak zásadní, a tak lze označit porodnost za stále vysokou. Tomuhle období, kdy došlo výrazně k vzestupu plodnosti, říkáme *demografická vlna* nebo také *baby boom*. Tento text byl zpracován podle Kučery (1998).

V médiích bývají označování narození jako *Husákovy děti*. Snaha zabránit prodlužujícímu poklesu porodnosti z konce 60. let pomohla tzv. rodinná politika. Nejvýznamnějším opatřením bylo zvýšení podpory při narození dítěte na dvojnásobek, rozšíření okruhu žen pobírající mateřský příspěvek, podpora rodin s dvěma a více dětmi a prodloužení mateřské dovolené na 26 týdnů. Spolu se zlepšením bytové výstavby a dobudováním předškolních zařízení se vytvořilo pozitivní klima pro vytvoření rodiny a rození dětí. K tomu přispělo také uzavření hranic od podzimu 1969 a narůstající

odloučení Československa směrem k západu. Na vzrůstu se nejvíce podílela generace, které byly ve věku maximální plodnosti (20-24 let), tedy demografická vlna z konce čtyřicátých let (Rychtaříková 2007).

Na začátku 80. let došlo k výraznému poklesu porodnosti, kdy se úhrnná plodnost snížila o 9,4 % (z 2,30 na 2,08 dítěte na ženu). Jednou z příčin poklesu bylo několikanásobné zdražení kojeneckého a dětského oblečení. V dalších letech se snižovaly zejména počty narozených třetích a dalších dětí u vdaných žen a obecně plodnost vdaných žen, kde počtem dvou dětí byl ukončen ve většině případu reprodukční proces žen. To přispělo k nízkému průměrnému věku matek při narození dítěte, koncem 80. let činil 24,8 let a také při narození prvního dítěte 22,5 roků. Na druhé straně rostl počet mimomanželských dětí, kdy se na začátku 80. let pohybovalo kolem 5 % a na konci 80. let se postupně zvýšilo až na 8 % (Kučera, 1998).

Období 1991-2014

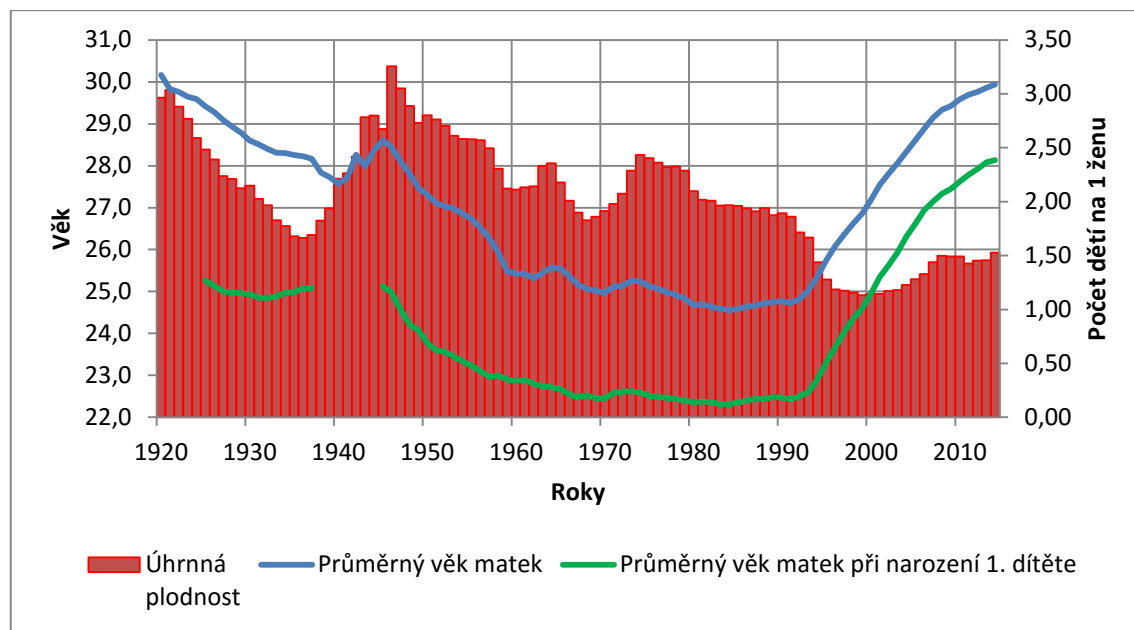
V posledním období Česká republika zaznamenala změny, a to politické, ekonomické a také sociální. Tento vývoj odstartovala politická změna režimu v roce 1989 a následně vznik samostatné České republiky v roce 1993. S příchodem demokracie přišly nové možnosti pro mladé lidi. Otevřely se hranice, které umožnily volné cestování do světa, navíc zde byla možnost studovat na mnoha vysokých školách, svobodně podnikat. Na základě těchto a dalších změn, které se odehrály zkraje 90. let, se postupně změnilo demografické chování. Mateřství se postupně posouvalo do vyššího věku, tím rostl průměrný věk žen při porodu. Dále rostla mimomanželská plodnost, bezdětnost a upřednostňoval se model rodiny s menším počtem dětí. Mladí lidé často žijí v nesezdaném soužití, odkládají sňatky a tím také narození dětí.

Pokles porodnosti z 80. let, se na začátku 90. let ještě více prohloubil. Do roku 1996 byl každoroční propad porodnosti velmi výrazný, kdy se počet živě narozených dětí v letech 1990-1996 snížil o celou třetinu (z 131 094 na 90 763). Od roku 1997 do roku 2001 se situace stabilizovala na průměrných 90 000 živě narozených dětí. Historické minimum bylo dosaženo v roce 1999, kdy se živě narodilo 89 774 dětí, a úhrnná plodnost byla 1,13 dětí na jednu ženu. Od roku 2001 se postupně porodnost zvyšuje a v roce 2005 převyšuje hranici 100 000 živě narozených dětí, která se drží i v současnosti. Vzestup v nedávné době, který byl podle mnohých odborníků očekáván, je spojen s trendem posunu mateřství do pozdějšího věku u silných ročníků z pozdějších 70. let tzv. Husákových dětí (Klufová, Poláková 2010).

Odkládání porodů se během 24leté doby posunulo o 5 let. Na začátku 90. let byl průměrný věk žen při porodu 24,8 let a v roce 2014 dosahují ženy téměř 30 let. Výrazného vzestupu se dostalo u narozených dětí mimomanželství, kdy v roce 1990 se podíl dětí mimo manželství pohyboval okolo 10 %, v roce 2000 už to bylo 21 % a v roce 2014 se téměř každé druhé dítě narodí v rodině bez uzavřeného svazku.

V současné době (2014) se v Česku živě narodilo přes 109 tisíc dětí, úhrnná plodnost dosáhla hodnoty 1,53 dítěte na jednu ženu. Hodnota úhrnné plodnosti poprvé od roku 1993 dosáhla za hranici tzv. nízké plodnosti (1,50). Nadále se zvyšuje podíl dětí mimo narozených mimo manželství (46,7 %) a také průměrný věk matek při narození dítěte, který se pohybuje na hranici 30 let (Kurkin, Němečková 2015; ČSÚ 2015a, b, c).

Graf 2: Vývoj úhrnné plodnosti a průměrného věku matek v České republice v letech 1920-2014

Zdroj: ČSÚ (2015c), vlastní zpracování

Průměrný věk matek při narození 1. dítěte a celkový průměrný věk matek se od počátku 90. let zvyšuje každým rokem. V roce 2014 se dosahuje průměrný věk matek 29,9 let a průměrný věk matek při narození 1. dítěte 28,1 let. Zvyšování průměrného věku matky od 90. let je spjaté s druhým demografickým přechodem. (viz kap. 2.3.2). Vysoký průměrný věk matek (30,2) v roce 1920 je způsobený vyšší úhrnnou plodností a více žen rodilo děti vyššího pořadí. Od konce 2. světové války postupně průměrný věk klesá, protože rodičky si pořizují první dítě ve velmi mladém věku průměrně 22-24 let a některé matky už další dítě neplánují a tím snižují plodnost (graf 2).

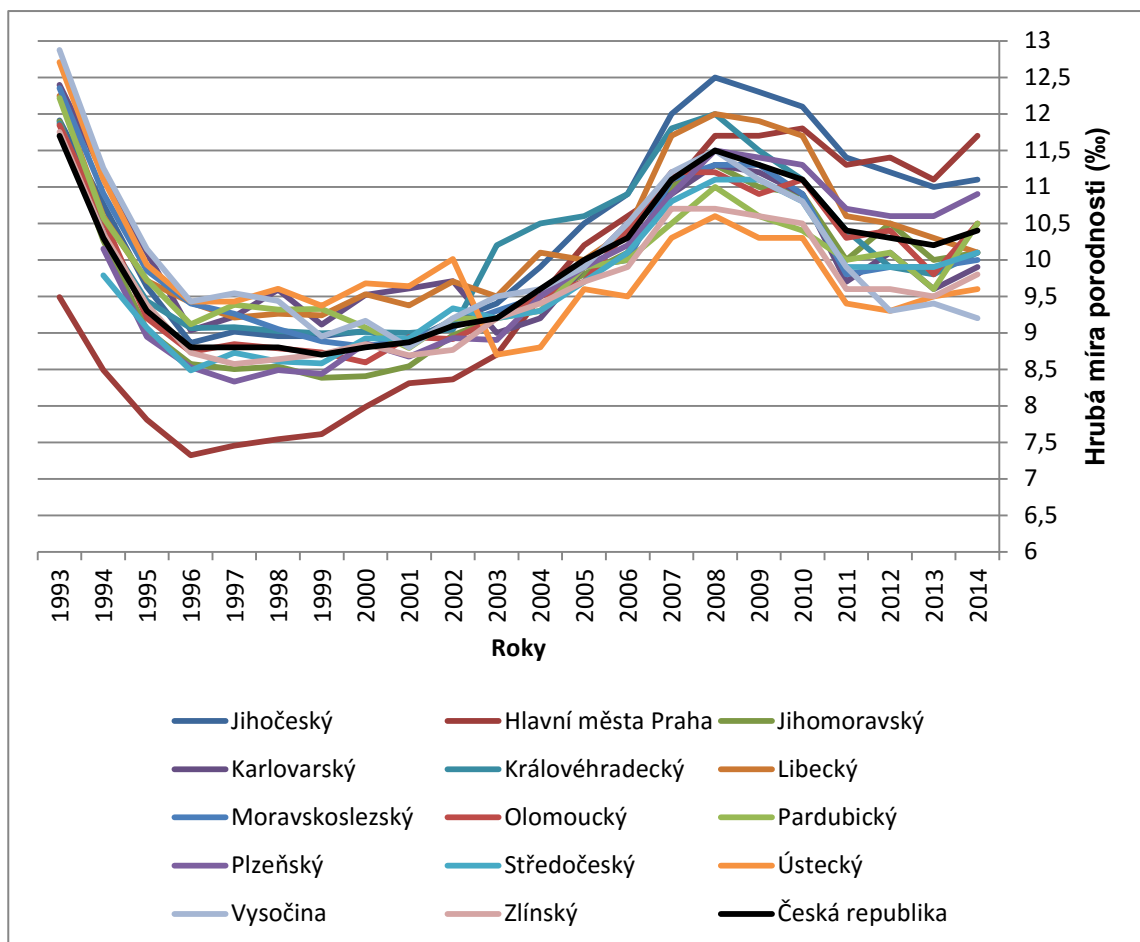
5 REGIONÁLNÍ ANALÝZA PORODNOSTI A PLODNOSTI ČESKA

Kapitola se věnuje zhodnocení a srovnání vybraných ukazatelů porodnosti a plodnosti od roku 1993 až do roku 2014 na regionální úrovni. Jako hlavní sledované ukazatele jsou zvoleny hrubá míra porodnosti, úhrnná plodnost, podíl živě narozených dětí mimo manželství a průměrný věk matky při narození dítěte.

5.1 HRUBÁ MÍRA PORODNOSTI

Vývoj počtu živě narozených dětí v České republice se od 90. let 20. století výrazně měnil (graf 3). Probíhající změny, jak v krajích, tak i v okresech, kopírují celorepublikové trendy.

Graf 3: Počet živě narozených dětí na 1 000 obyvatel v krajích České republiky v letech 1993-2014

Zdroj: ČSÚ (2015e; 2016b), vlastní zpracování

V porovnání na úrovni krajů Česka došlo k výraznému poklesu hrubé míry porodnosti ve sledovaných letech 1993, 2004 a následně k zřetelnému vzestupu v roce 2014.

V roce 1993 dosáhlo republikového průměru (11,7 ‰) 8 krajů. Nejvyšší hodnoty byly zaznamenány na Vysočině (12,9 ‰) a Ústeckém kraji (12,7‰). V případě Vysočiny hraje důležitou roli velká koncentrace lidí na venkově (viz kap. 2.2). V Ústeckém kraji k vyššímu počtu narozených dětí přispělo především velké množství romského obyvatelstva. Obecně vyšších hodnot dosahovala Morava, kde hraje významnou roli religiozita. Věřící ženy mají více dětí než ženy bez vyznání. Nejnížší hodnoty dosáhla Praha (9,5 ‰). Nízká hodnota hrubé míry porodnosti je dána trendem suburbanizace. V souvislosti se suburbanizací dochází k situaci, že z města se stěhuje mladé obyvatelstvo do nejbližšího zázemí měst, v tomto případě do Středočeského kraje. Obyvatelstvo Prahy stárne a nerodí se tolik dětí jako dříve. Důkazem toho je rok 2004, kdy Středočeský kraj poskočil v žebříčku krajů o sedm míst oproti roku 1993 a umístil se na třetím místě. Postavení kraje je ideálním místem pro život mladých lidí a rodin vzhledem k příznivé vzdálenosti od Prahy, silnému pracovnímu trhu.

V roce 2004 měl nejvyšší hodnoty Ústecký kraj (10,5 ‰), následovaným Libereckým krajem (10,1 ‰). Naopak propadl Vysočinu (9,3 ‰), kde v předchozím období byla největší porodnost. Ovšem porovnání s republikovým průměrem (9,6 ‰) není daleko od této hodnoty. Nejnížší hodnoty hrubé míry porodnosti byly zaznamenány ve Zlínském kraji (8,8 ‰). Příčinou nízké porodnosti ve Zlínském kraji může být migrace mladých lidí do jiných krajů. Nejvíce se stěhují za lepšími pracovními podmínkami do sousedního Jihomoravského kraje.

V roce 2014 se nejvíce živě narozených dětí na 1 000 narodilo v hlavním městě Praze (11,7 ‰), dále ve Středočeském (11,1 ‰) a Jihomoravském kraji (10,9 ‰). Nadále se drží trend, kdy mladí lidé žijí v dostupnosti krajů, které nabízejí široké uplatnění na pracovním trhu. Celkem 9 krajů mělo hrubou míru porodnosti pod republikovým průměrem (10,4 ‰). Nejhorší z krajů byl Karlovarský (9,2 ‰) a opět Zlínský (9,6 ‰). V těchto krajích jsou nejnížší průměrné hrubé mzdy v České republice, které mají za následek nižší koncentrace mladé populace (ČSÚ 2016a).

Podle mapových příloh 10, 11 a 12si lze všimnout viditelné změny v rozložení hodnot hrubé míry porodnosti v okresech České republiky. Pouze tři okresy hlavního města Prahy, Praha-východ a Praha-západ mají viditelný nárůst hodnot oproti

předcházejícím rokům. Důvodem může být stoupající tendence mladého obyvatelstva a jeho koncentrace v těchto okresech.

V roce 1993 se počet živě narozených dětí na úrovni okresů držel v celé České republice na vysoké úrovni. Republikového průměru (11,7 ‰) dosáhlo více jak 2/3 okresů. V příloze 10 v porovnání s přílohami 11 a 12 můžeme vidět, že hrubá míra porodnosti se pohybuje ještě v příhraničních okresech. V roce 1993 je suburbanizace na začátku vývoje. Suburbanizace je vázaná především s mladými lidmi, kteří se přistěhují do bližšího zázemí města. Tento trend je viditelný v letech 2004 a 2014.

Můžeme sledovat, jak příhraniční okresy (příloha 11) ztrácejí vysoké hodnoty hrubé míry porodnosti a naopak posilují městské okresy a okresy tvořící zázemí velkých měst. Nejvíce se projevují vysoké hodnoty kolem hlavního města Prahy, kde je nejvyšší hodnota hrubé míry porodnosti v okrese Praha-západ (11,1 ‰) a Praha-východ (10,6 ‰). Nejnížší hodnoty jsou v okrese Rokycany (8,2 ‰) a Plzeň-Jih (8,9 ‰). Přestože tyto okresy se nacházejí v těsné blízkosti okresu Plzeň, mají nízkou porodnost. Možným vysvětlením nejspíše bude, že v okresech žije spíše starší obyvatelstvo. Mladší se stěhuje do atraktivnějších a perspektivnějších okresů. Ve Zlínském kraji se žádný z okresů nedostal přes republikový průměr (9,6 ‰), což značí velice nízkou skladbu mladé populace.

V následující příloze 12 jsou vysoké hodnoty hrubé míry porodnosti znázorněny převážně v městských okresech a okresech nejbližšího zázemí. Díky tomu nejvyšší hodnot hrubé míry porodnosti dosáhly okresy Praha-východ, Praha-západ (12,9 ‰), dále okresy Brno-venkov (11,8 ‰), Brno-město (11,7 ‰) a samozřejmě Hlavní město Praha (11,7 ‰). V těchto okresech žije velká část reproduktivního obyvatelstva, ovlivněná zejména příznivější situací na trhu práce. Naopak nejméně živě narozených dětí na 1 000 obyvatel se narodilo v okrese Jeseník (8,5 ‰). Důvodem zde bude nepříznivá poloha k většímu centru a málo pracovních příležitostí. Dalšími okresy s nízkou hrubou mírou porodností jsou Karlovy Vary (8,9 ‰), Tábor a Karviná (9,1 ‰). V případě Karlových Varů hraje velkou roli nízké platy a nezaměstnanost obyvatel. V Karviné se může odrážet negativní environmentální dopad znečištěného ovzduší (ČSÚ 2015e, h; 2016b).

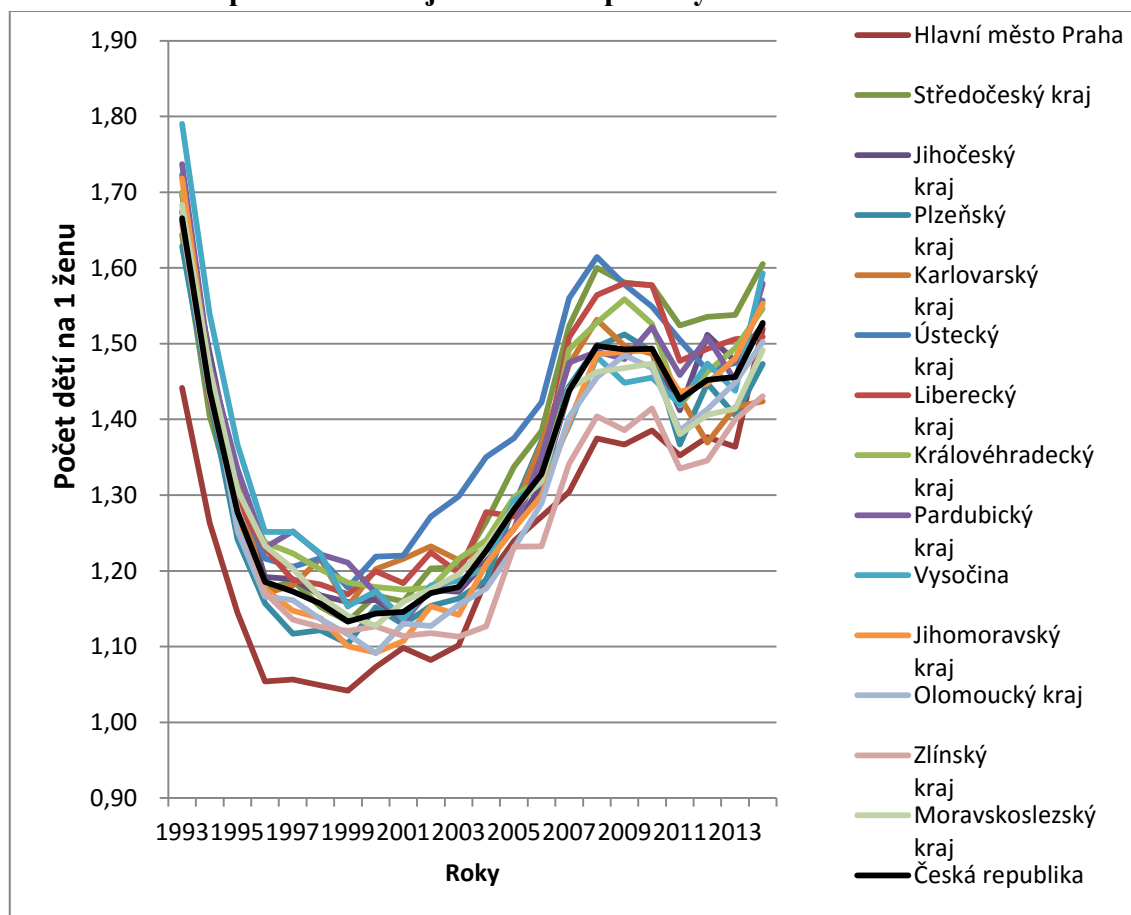
Obecně lze říci, že v rámci krajů i okresů se hrubá míra porodnosti snižuje. Vysokých hodnot hrubé míry porodnosti se setkáváme u krajů či okresů, kde je vysoká pracovní poptávka, příznivé a dostupné bydlení, kvalitní služby a další faktory.

V okresech převažuje 1/2 živě narozených dětí prvního pořadí, druhou nejvýše zastoupenou skupinou jsou děti druhého pořadí, počet dětí třetího či čtvrtého a vyššího pořadí je minimální na celkovém počtu živě narozených dětí. Pořadí dítě se během období nezměnilo a zůstává podíl živě narozených dětí v pořadí stejný. Rodiny s více jak dvěma dětmi se rodí spíše v romských než českých rodinách (ČSÚ 2015h).

5.2 ÚHRNNÁ PLODNOST

Úhrnná plodnost v Česku v 90. letech 20. století má sestupnou tendenci. V letech 1993-1999 úhrnná plodnost klesla z 1,70 na pouhých 1,13 dětí na jednu ženu. Na počátku 21. století se hodnoty ustálily a postupně dochází k pozvolnému oživení hodnot úhrnné plodnosti. Do reprodukčního věku se dostávají ženy ročníků 70. let. Tento stav trvá až do roku 2008, kdy ekonomická krize má za následek mírný propad plodnosti. Od roku 2011 můžeme sledovat postupně narůstající hodnoty úhrnné plodnosti (graf 4).

Graf 4: Úhrnná plodnost v krajích České republiky v letech 1993-2014

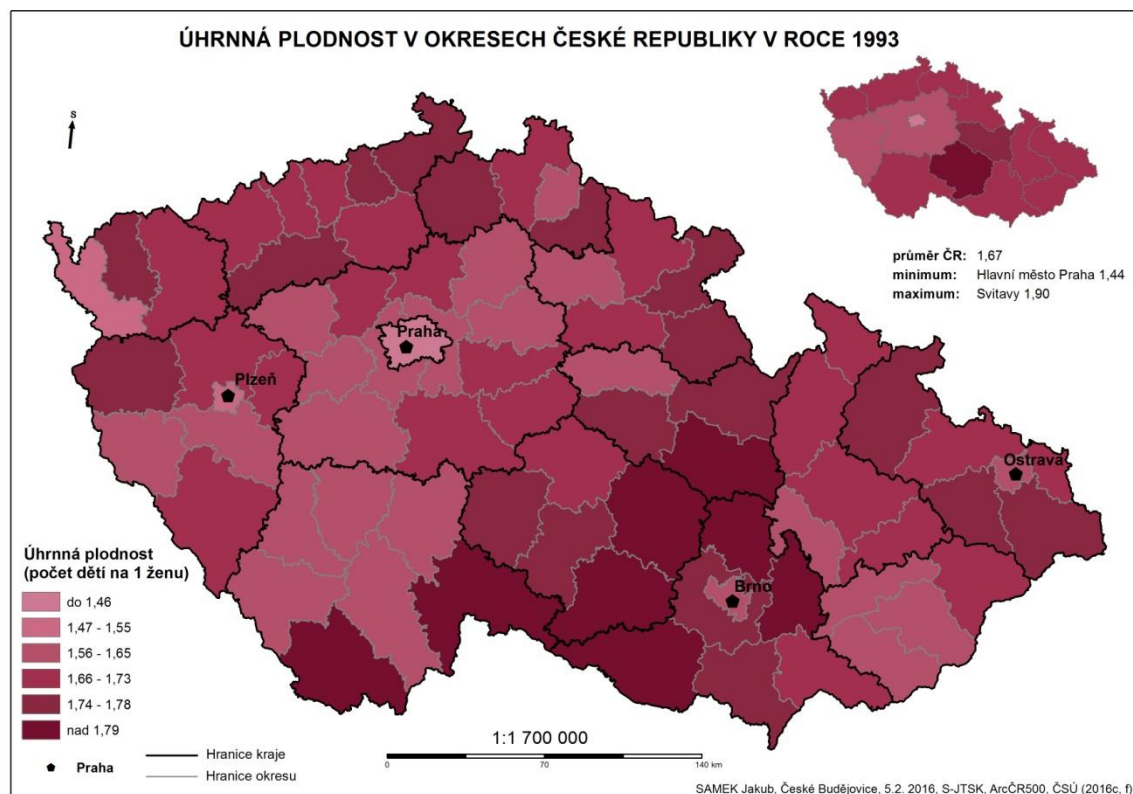

Zdroj: ČSÚ (2015e; 2016c), vlastní zpracování

Podobné změny hodnot zaznamenáváme na úrovni krajů i okresů. Nejnižší hodnoty úhrnné plodnosti v rámci krajů se objevují v hlavním městě Praze. V posledních dvaceti letech Praha ani jednou nedosáhla republikového průměru. Nejbliže k tomu měla v roce 2014, kdy její hodnota (1,52) jen těsně zaostala za republikovým průměrem (1,53). V regionálním pohledu se hlavní město odlišuje jiným reprodukčním chováním od ostatních krajů. Faktorů je mnoho, je zde jiná úroveň vzdělanosti, věková struktura nebo odlišná národnostní skladba obyvatelstva. Plzeňský a Zlínský kraj se řadí ke krajům s nejnižší úhrnnou plodností, jehož pořadí mezi kraji se měnilo minimálně. Tyto dva kraje se vyznačují starším obyvatelstvem. Největší změnou prošel kraj Středočeský, který v roce 1993 patřil ke krajům s nejnižší úhrnnou plodností (1,64). V následujících letech se procesem suburbanizace Prahy zařadil mezi kraje s nejvyšší úhrnnou plodností. V roce 2014 zde byla nejvyšší úhrnná plodnost v celém Česku (1,61) – graf 4.

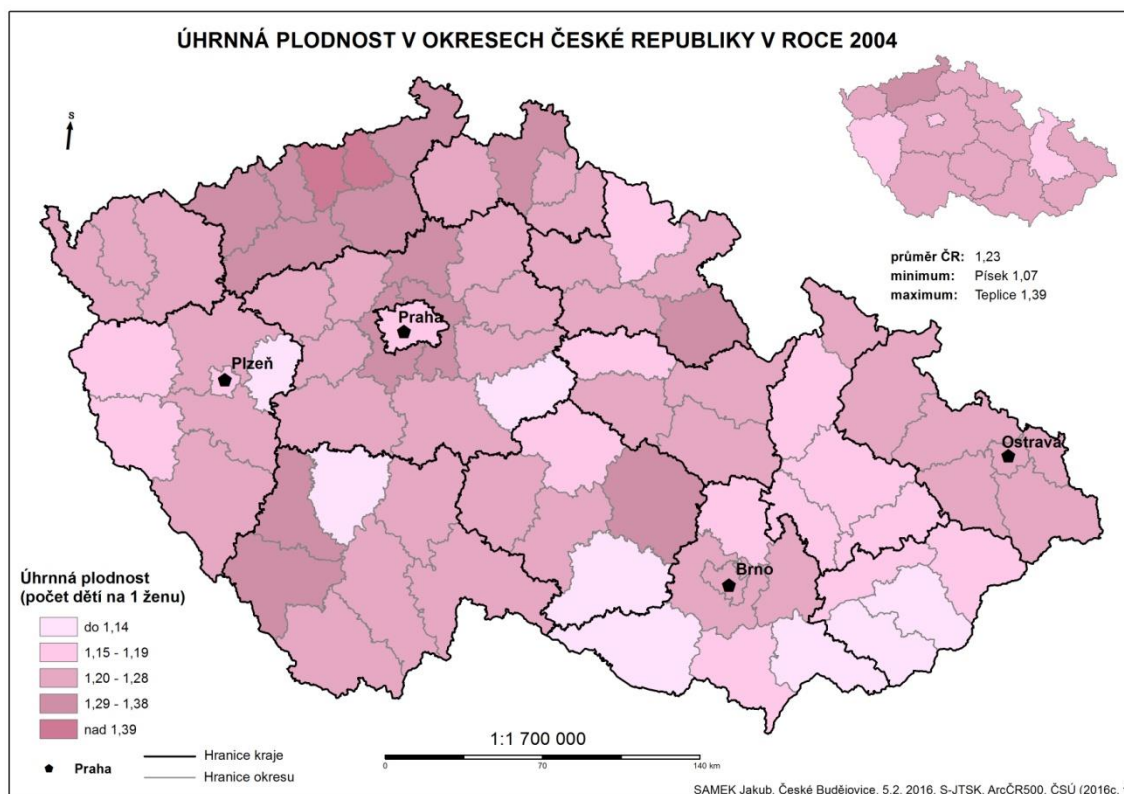
Na okresní úrovni můžeme pozorovat určité rozdíly, ke kterým v období 1993-2014 došlo. Vyšší intenzita pohraničních okresů se postupně přesunula do vnitrozemí. Zejména posílili městské okresy a okresy tvořící zázemí velkých měst (mapa 1, 2, 3).

Mapa 1

V roce 1993 se vyšší hodnoty úhrnné plodnosti vyskytovali v okresech jihovýchodní Moravy a Vysočiny. Okresem s nejvyšší úhrnnou plodností 1,90 byli Svitavy. Příčinou vyšší plodnosti v těchto okresech může být religiózní faktor, ale také opožděné demografické chování, vyznačující se oddalováním mateřství a s tím spojená nízká plodnost žen. Nejnižší hodnoty úhrnné plodnosti vykazují okresy západní části republiky a také městské okresy jako hlavní město Praha (1,44), okres Plzeň (1,50) a také Brno (1,56). U těchto okresů se demografické chování projevilo mnohem dříve a městské okresy se vyznačují starším obyvatelstvem. Více jak 2/3 okresů mají stejný nebo vyšší republikový průměr úhrnné plodnosti (1,67) – mapa 1.

Mapa 2

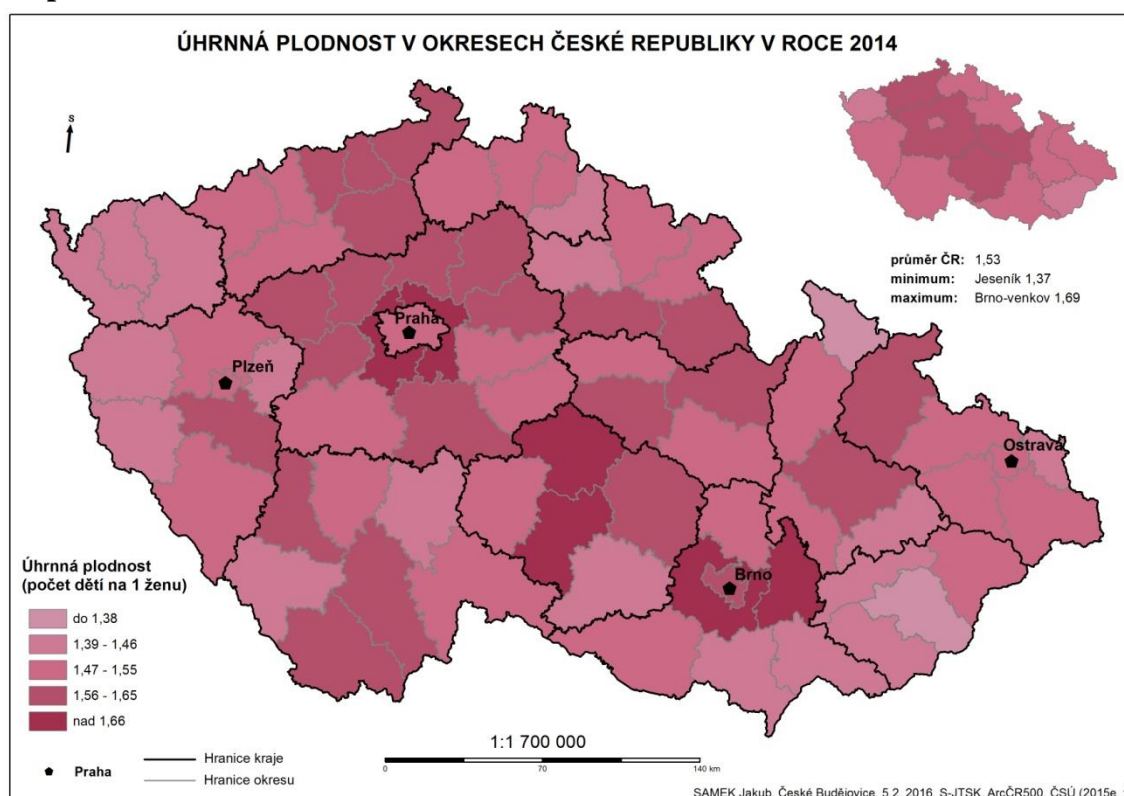

Růst úhrnné plodnosti od roku 2000 v Česku pokračuje i v roce 2004. Okresy s vyšší mírou úhrnné plodnosti najdeme hlavně v Ústeckém kraji (Teplice-1,39, Ústí nad Labem-1,39, Most-1,38). V těchto okresech se na plodnosti může projevit odlišná sociální skladba obyvatelstva, a to vyšší procento romské populace nebo nižší vzdělanost. Vysoké hodnoty plodnosti zaznamenáváme také v okresech Praha-západ (1,34) a Praha-východ (1,30), které tvoří suburbanizační oblasti pro hlavní město. Naopak nejnižší hodnoty úhrnné plodnosti bychom našli v okresech východní části republiky (Hodonín, Uherské Hradiště-1,10, Zlín-1,11). Do této skupiny se řadí také

hlavní město Praha (1,19). Nízká míra plodnosti hlavního města je určena hlavně věkovou strukturou obyvatelstva, protože se řadí mezi okresy s nejstarším obyvatelstvem. Na republikový průměr (1,23) dosáhlo 38 okresů, které měly stejné nebo vyšší hodnoty – mapa 2.

Vyšší intenzita hodnot úhrnné plodnosti v roce 2014 (mapa 3) je vázána na městské okresy a okresy tvořící zázemí měst. Nejvyšší hodnoty plodnosti byli v okresech Brno-venkov (1,69), Praha-východ, Jihlava, Havlíčkův Brod (1,68) a Praha-západ (1,67). Nadále se vysoká plodnost drží v okresech Ústeckého kraje. Nejmenší úroveň plodnosti byla v okrese Jeseník (1,21). Nízké hodnoty se objevovaly především v okresech, které nejsou atraktivní pro mladou populaci. Špatná pracovní poptávka, odlišná sociální skladba obyvatelstva nebo špatné bydlení negativně ovlivňují atraktivnost okresu (ČSÚ 2015e, f; 2016c, f).

Mapa 3

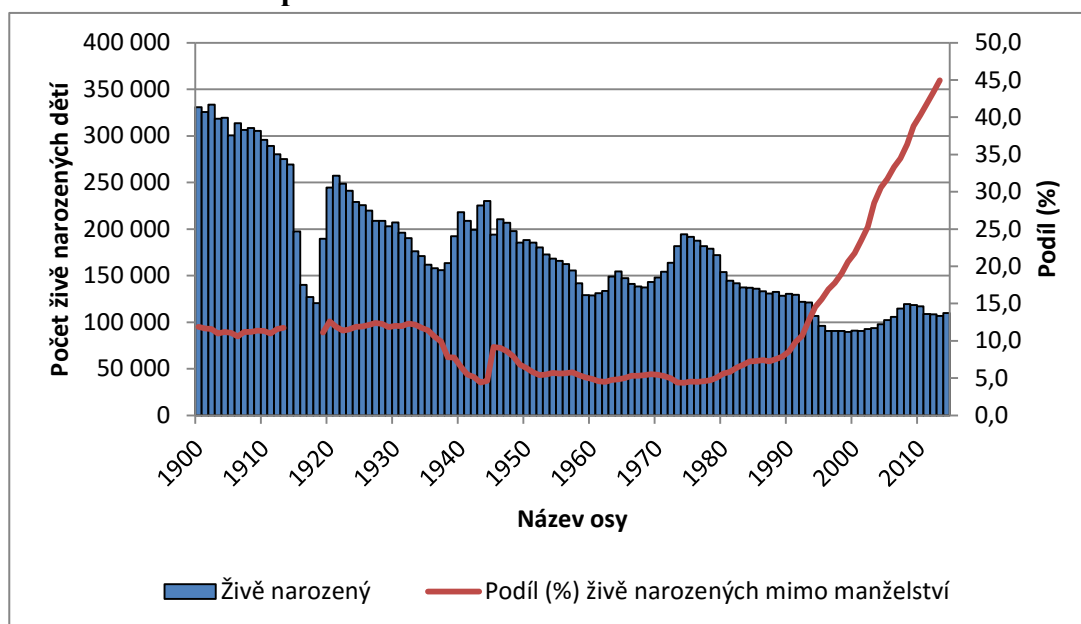
Po zhlednutí příloh 10 až 12 a map 1 až 3 je zřejmé okresy Praha-západ, Praha-východ a Brno-venkov nepatřily mezi okresy s nejvyšší porodností v roce 1993. V rámci suburbanizace se v těchto okresech změnila skladba obyvatelstva, kde hlavní skupinu tvoří mladí lidé. Na základě toho se okresy v roce 2014 dostaly na přední místa

v rámci úhrnné plodnosti a porodnosti. Tím pádem je možné potvrdit hypotézu číslo tři, ve které je uveden předpoklad, že na začátku 90. let okresy Praha-západ, Praha-východ a Brno-venkov nebudou patřit v rámci porodnosti a plodnosti na přední místa tabulek, ale v roce 2014 bude jejich pozice odlišná vlivem suburbanizace a budou se řadit mezi okresy s nejvyššími hodnotami porodnosti a plodnosti.

5.3 PODÍL ŽIVĚ NAROZENÝCH DĚTÍ MIMO MANŽELSTVÍ

Vývoj živě narozených dětí mimo manželství v České republice byl až do roku 1990 téměř konstantní. Určitou změnu vyvolala druhá světová válka, kdy nejdříve klesl počet narozených dětí mimo manželství a poté zase vzrostl na původní hodnoty před válkou. Za poklesem mimomanželské plodnosti stojí zejména obrana mužů a žen proti pracovnímu nasazení do říše. Po válce nebyl kladen takový důraz na uzavření manželství, a tak rodiny vstupovaly do svazku i po narození dítěte. Poté se podíl živě narozených dětí mimo manželství dlouho neměnil. S příchodem roku 1990 začala mimomanželská plodnost viditelně růst. Narůst je spjatý hlavně s příchodem druhého demografického přechodu, který stojí za změnami reprodukčního chování obyvatel a změnou hodnotových postojů. V současné době se narodí téměř každé druhé dítě mimo manželský svazek (graf 5).

Graf 5: Vývoj živě narozených dětí a podílu živě narozených dětí mimo manželství v České republice v letech 1900-2014

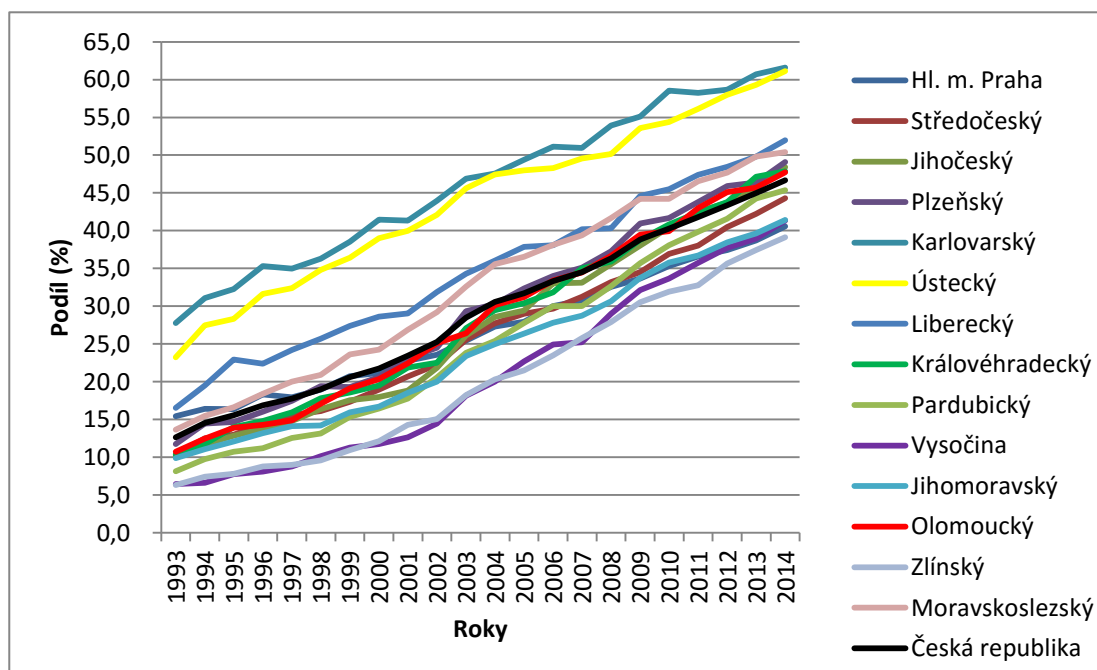

Zdroj: ČSÚ (2015a, b), vlastní zpracování

V letech 1993, 2004 a 2014 se úroveň mimomanželské plodnosti v krajích a okresech výrazně proměnila. Ve všech krajích a okresech zaznamenáváme velké rozdíly oproti předchozímu období. Republikový průměr se od roku 1993 (12,7 %) téměř ztrojnásobil k roku 2014 (46,7 %). Nejvyšších hodnot dosáhly kraje – Karlovarský (v roce 1993 – 27,8 %, v roce 2004 – 47,6 %) a Ústecký (v roce 2014 – 61,6 %). S menším odstupem také Liberecký a Moravskoslezský kraj (graf 6). V těchto krajích nalezneme také okresy s nejvyššími hodnotami podílu živě narozených dětí mimo manželství. V roce 1993 byla nejvyšší hodnota zaznamenána v okrese Sokolov (31 %). V letech 2004 a 2014 dosáhl nejvyšší hodnoty okres Most a to 57,4 resp. 68 %. V roce 1993 měl stejný nebo vyšší republikový průměr 24 okresů, v roce 2004 se počet zvýšil na 28 okresů a v roce 2014 se počet okresů vyšplhal na 48.

Graf 6: Podíl živě narozených dětí mimo manželství v krajích České republiky v letech 1993-2014

Zdroj: ČSÚ (2015e; 2016d), vlastní zpracování

Nejméně dětí narozených mimo manželství se v posledních dvaceti letech narodilo v krajích Zlínském, Vysočině a Jihomoravském. V roce 1993 a 2014 bylo nejméně dětí narozených mimo manželství ve Zlínském kraji a to 6,3 % resp. 39,1 %. Vysočina dosáhla na nejmenší mimomanželskou plodnost v roce 2004 (20,0 %). V rámci okresů byl nejnižší podíl dětí narozených mimo manželství v roce 1993 v okrese Uherské Hradiště (4,2 %). Pod 10 % se dostalo celkem 42 okresů. V roce 2004 se žádnému okresu se nepodařilo dostat pod tuto hranici. Nejnižší podíl dětí narozených

mimo manželství byl v okrese Žďár nad Sázavou (15,0 %), v následujícím období v roce 2014 měl podíl hodnotu 36,1%.

Největší rozdíly v mapových přílohách 13 až 15 jsou vidět v severozápadních Čechách v porovnání s jižní Moravou. Nejvyšší podíly živě narozených dětí mimo manželství jsou orientovány spíše na sever a severozápad Čech a částečně také na Moravskoslezský kraj. Pozice Romů v okresech Ústeckého a Karlovarského kraje přispívá k vysokým hodnotám, protože značná část Romů považuje manželství za formální a žije tak v nesezdaném soužití (Demografie 2004-2014b). Vyšší podíl živě narozených dětí mimo manželství se objevuje tam, kde je trvale dlouhodobá nezaměstnanost, nižší vzdělanostní úroveň a vyšší zastoupení sociálně slabých skupin obyvatel. Naopak nižší podíl živě narozených dětí mimo manželství najdeme převážně na jihu a jihozápadní Moravě. Vyšší religiozita na Moravě vede k nižším hodnotám podílu dětí narozených mimo manželství (ČSÚ 2015e, f; 2016e, f).

5.4 PRŮMĚRNÝ VĚK MATKY PŘI NAROZENÍ DÍTĚTE

Během posledních dvaceti let dochází k výrazným změnám věkového rozložení plodnosti. V České republice je viditelným trendem odkládání mateřství do vyššího věku rodičky a s ním spojený nárůst průměrného věku matky při narození dítěte. Ten za posledních dvacet let vzrostl o téměř 5 roku (na 29,9 let) v roce 2014.

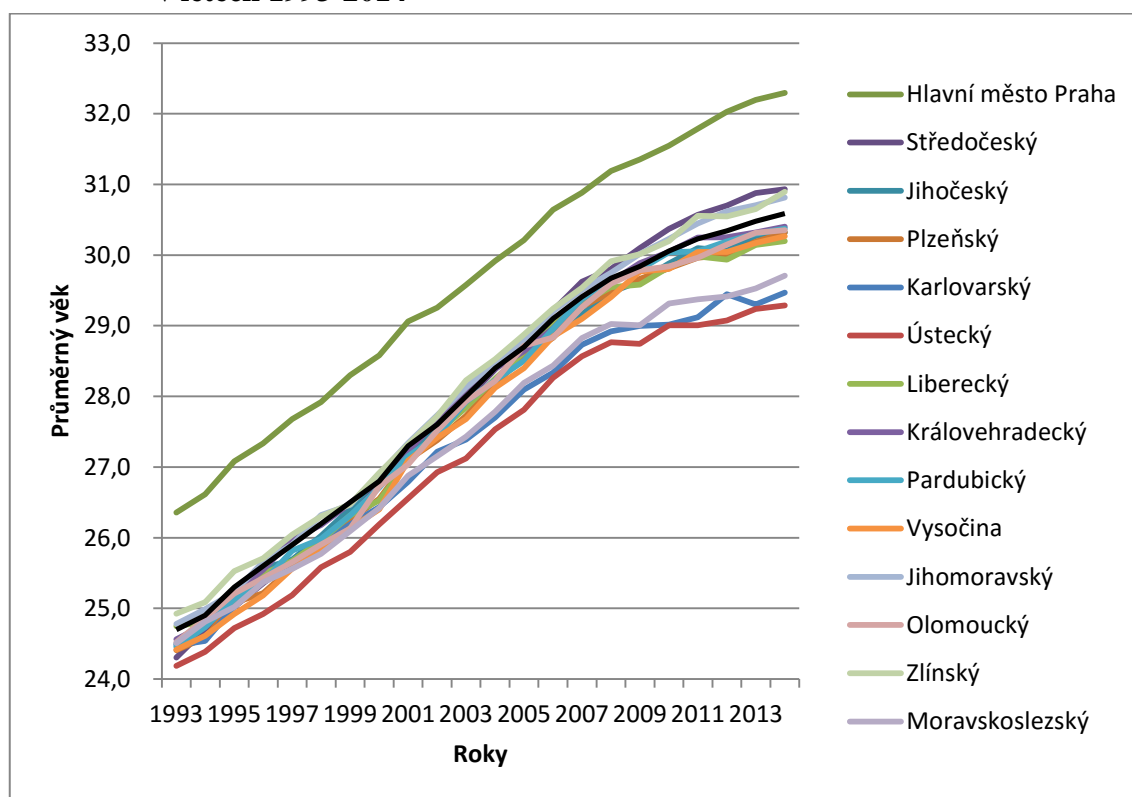
Na základě mapových příloh 16, 17 a 18 můžeme pozorovat vzrůstající průměrný věk matek ve všech krajích a ORP. Výsadní postavení v rámci krajů má hlavní město Praha, která si od ostatních krajů udržuje minimálně jednorocní náskok. V roce 1995 byl průměrný věk matek v Praze 27,1 let a v roce 2014 se navýšil na 32,3 let. Výjimečnost Prahy není překvapující, hlavním důvodem zde hraje odlišná sociální a vzdělanostní skladba obyvatel. Další vysoké hodnoty průměrného věku byly ve Zlínském, Jihomoravském a Královéhradeckém kraji, kde pořadí krajů se měnilo minimálně. V těchto krajích většinou nalezneme starší obyvatelstvo. Nejnižší průměrný věk matek při narození dítěte se objevuje v krajích Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský. V těchto krajích je nižší vzdělanostní úroveň, horší zaměstnanost a odlišná národnostní struktura než u jiných krajů. Tyto faktory způsobují plodnost žen v nižším věku. Ve všech mapových výstupech byly nejmladší matky v Ústeckém kraji.

V roce 1995 byl průměrný věk 24,7 let, v roce 2005 se navýšil o 3,1 roku a v roce 2014 se dostal průměrný věk na hodnotu 29,3 let. Nejdynamičtěji se vyvíjel

kraj Středočeský, který zpočátku (1995) býval krajem s nízkým průměrným věkem matek (25,0), ale v posledním zaznamenaném roku 2014 patřil mezi čtyři nejstarší kraje, kde se průměrný věk matek pohybuje od 30 let a výše. Tento vývoj je výsledkem mnoha faktorů, je to především největší koncentrace přistěhovalých mladých lidí do kraje. Trendem u těchto lidí je oddalování mateřství do pozdějších let (graf 7).

Graf 7: Průměrný věk matky při narození dítěte v krajích České republiky v letech 1993-2014

Zdroj: ČSÚ (2015e; 2016e), vlastní zpracování

Při hodnocení průměrného věku matky při narození dítěte v obcích s rozšířenou působností dochází k obdobné charakteristice jako u krajů. Nejvyšší hodnoty průměrného věku jsou zasaženy ve většině případů v regionech velkých měst a jejich nejbližšího zázemí. Naopak nejnižší průměrný věk matek v ORP se vyskytuje opět v krajích Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském. Vzestupná tendence se objevuje ve všech ORP. V roce 1995 dosáhlo na nižší nebo stejnou hodnotu republikového průměru 200 ORP, v roce 2004 to bylo 139 ORP a v roce 2014 už jen 69 ORP. Tento stav je odrazem vývoje společnosti, která se za posledních 20 let výrazně

proměnila. Lidé dávají více prostoru vzdělání, pracovní kariéře, cestování, až poté zakládají rodiny (ČSÚ 2015e, g; 2016e, g).

6 TYPOLOGIE OKRESŮ

V České republice se v roce 2014 podle intenzity ukazatelů porodnosti a plodnosti vytvořilo 5 typů okresů. V prvním typu se objevuje celkem 11 okresů. Okresy tohoto typu jsou charakteristické nízkými hodnotami hrubé míry porodnosti a úhrnné plodnosti a vysokými hodnoty mimomanželské plodnosti a průměrného věku matky při narození dítěte. Jejich rozmístění může být spjato se špatnými pracovními podmínky, nebo starší skladbou obyvatelstva. Nejméně bodů získaly okresy Jeseník a Karlovy Vary (shodně 7 bodů).

Nejvíce zastoupeným typem s celkovým počtem 23 okresů je druhý typ, jehož okresy se nachází po celém Česku. Velké množství okresů se nachází u hranic nebo v jejich těsné blízkosti.

Třetí typem se vyznačují okresy, které se svým demografickým chováním nejméně odlišují od republikového průměru. Do této kategorie bude logicky patřit také Česko. Na území České republiky najdeme 20 okresů, které jsou součástí této skupiny. Nejvíce jsou zastoupeny ve Středočeském a Moravskoslezském kraji.

Městské okresy a okresy tvořící zázemí velkých měst se nejčastěji objevují ve čtvrtém typu. Nalezneme zde 16 okresů. Nejvíce okresů nalezneme v Pardubickém kraji, dále v severní části Středočeského kraje. Do této kategorie patří také Hlavní město Praha. Vhodné životní podmínky – více pracovních příležitostí, kultura, vzdělávací instituce jsou vhodným cílem pro život mladých lidí a rodin. Jejich demografické chování, které má znaky druhého demografického přechodu nejvíce ovlivňují hodnoty ukazatelů.

Posledním pátým typem jsou okresy tvořící suburbia největších měst Prahy a Brna, zde se koncentruje jako v předchozím typu mladé obyvatelstvo. Jedinou výjimku tvoří Jihlava, zde to způsobuje vyšší religiozita a také vyšší procento venkovského obyvatelstva, které se vyznačuje vyšší porodností. Nejvíce bodů v této kategorii obsadili okresy Praha-východ a Brno-východ (shodně 19 bodů).

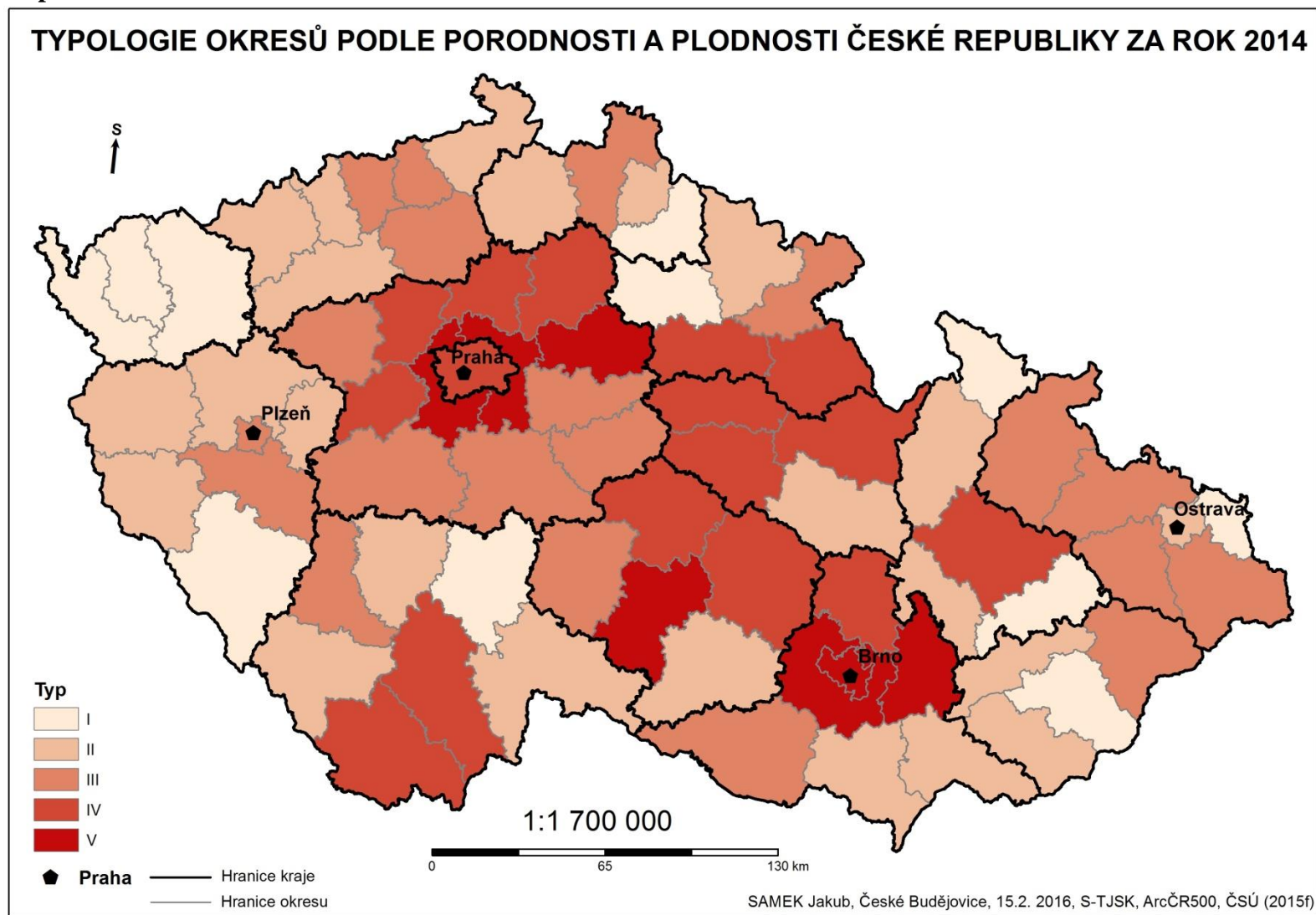
Při rozmístění okresů se nejvíce projevila vazba na městské okresy, okresy v nichž se nachází dostatek pracovních příležitostí, vzdělanostních institucí a dalších faktorů. V tomto případě se hodnoty bodů v okresech pohybovali vysoko. V okresech se slabší integrací s ostatními okresy, špatnou ekonomickou situací nebo starší skladbou obyvatelstva se míra hodnot bodů zpravidla nevyskytovala ve velkých číslech (mapa 4).

Tabulka 1: Přehled okresů podle typů

Typ	Počet okresů	Počet bodů
I	11 okresů-Jeseník, Karlovy Vary, Sokolov, Karviná, Cheb, Klatovy, Přerov, Tábor, Jičín, Semily, Zlín	7-10
II	23 okresů-Most, Tachov, Louny, Domažlice, Prachatice, Jindřichův Hradec, Šumperk, Písek, Trutnov, Hodonín, Rokycany, Jablonec nad Nisou, Kroměříž, Břeclav, Chomutov, Děčín, Česká Lípa, Ostrava-město, Plzeň-sever, Svitavy, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště	11-12
III	20 okresů-Bruntál, Teplice, Kutná Hora, Znojmo, Náchod, Litoměřice, Nový Jičín, Opava, Pelhřimov, Příbram, Liberec, Vsetín, Plzeň-město, Ústí nad Labem, Rakovník, Frýdek-Místek, Strakonice, Plzeň-jih, Kolín, Benešov	13-14
IV	16 okresů-Český Krumlov, Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí, Kladno, Mělník, Pardubice, Hradec Králové, Blansko, Hlavní město Praha, Chrudim, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou, Mladá Boleslav, Olomouc, České Budějovice, Beroun	15-16
V	7 okresů-Nymburk, Brno-město, Jihlava, Vyškov, Praha-západ, Brno-venkov, Praha-východ	17-19

Zdroj: Popjaková, Plešivčák 2009, s. 73, vlastní zpracování

Mapa 4

7 ZÁVĚR

Předkládaná práce se věnuje tématu porodnost a plodnost obyvatelstva České republiky jejím vývojem a prostorovou diferencovaností. Hlavním záměrem této práce bylo postihnout změny reprodukčního chování Česka na regionální úrovni a to pomocí vybraných ukazatelů porodnosti a plodnosti. Vývoj porodnosti a plodnosti v Česku v průběhu posledních 100 let byl ovlivněn několika událostmi, které v menší či větší míře změnilly hodnoty porodnosti a plodnosti.

První událostí, která vyvolala změny, byla 1. světová válka, po ní následovala hospodářská krize ve 30. letech. Nedlouho po 1. světové válce přišla 2. světová válka. V roce 1957 vláda zlegalizovala možnosti potratu a také se na trhu už objevovaly první prostředky antikoncepce. Na přelomu 60. a 70. let se pomocí pronatalitní politiky dospělo ke zvýšení porodnosti. Po sametové revoluci 1989 přišli změny politické, ekonomické a sociální, které pro občany Česka znamenaly obrovský zlom. Změna politického systému odstartovala vlnu nových možností, které lidé za socialismu neměli. Například mohli svobodně vycestovat do světa, studovat nebo podnikat, aniž by jejich rozhodnutí stát nějak kontroloval a omezoval. Za změnami v 90. letech nestojí jen výše zmíněné události, ale také příchod druhého demografického přechodu. Tento projev se do Česka dostal s výrazným zpožděním oproti západním zemím, kde jej bylo možné zachytit už od druhé poloviny 20. století. Proces je vysvětlován jako komplex změn demografického chování a hodnotového systému populace, nárůstem individualismu a osobní svobody a oslabením funkce manželství a rodiny. Projevuje se klesající porodností, nárůstem mimo manželských dětí a průměrného věku matek při narození dítěte.

Na začátku práce byly stanoveny hypotézy, které se měly na základě zpracování bakalářské práce pomocí zaznamenaných dat verifikovat. První hypotéza, byla zpracována pomocí ukazatelů hrubé míry porodnosti a úhrnné plodnosti v kapitole 5. Její správnost se potvrdila. Suburbanizační okresy Praha-západ, Praha-východ a Brno-venkov se na začátku 90. let nezařadily mezi okresy, které mají vysoké hodnoty. V roce 2014 se vlivem změny skladby obyvatelstva zařadily k okresům s nejvyššími hodnotami porodnosti a plodnosti.

Celkově se úroveň porodnosti a plodnosti v Česku změnila a to plátí i na regionální úrovni. V roce 1993 se nejvyšší hodnoty objevovaly spíše v příhraničních okresech, ale postupem času se vysoké hodnoty porodnosti a plodnosti z těchto okresů

vytrácely. V roce 2014 se okresy nejbližší vzdálené Praze, Brnu a dalších větších měst dostaly na přední místa. Zároveň můžeme sledovat postupné oslabování moravských krajů a okresů, které dříve dosahovaly vyšších pozic než v současnosti.

Druhá hypotéza se týká mimomanželské plodnosti zaměřená na změnu hodnot vlivem druhé demografické revoluce v průběhu 90. let až po současnost. Z historického pohledu na obrázku 1 lze vidět, že v minulosti se málo dětí rodilo mimo manželství. Na počátku 90. let se ještě podíl živě narozených dětí mimo manželství pohyboval v rozmezí 9-10 %. Každoroční vzestup hodnot, jenž je pravidelně zaznamenáván už od roku 1988 způsobil, že v roce 2014 se hodnota prozatím zastavila na 46,7 % dětí, které se narodily mimo manželský svazek. Správnost hypotézy, která tvrdila, že lze předpokládat nárůst mimomanželské plodnosti v období druhého demografického přechodu je nezpochybnitelná a tudíž se potvrdila.

Vývoj podílu živě narozených dětí mimo manželství na úrovni krajů a okresů kopíruje celorepublikové trendy. Ve všech krajích a okresech dochází k výraznému zvýšení hodnot. Ústecký kraj a jeho okresy měly po celé sledované období nejvyšší hodnoty mimomanželské plodnosti. V roce 2014 se úroveň živě narozených dětí mimo manželství dostala přes 55,0 %. V tomto kraji žije velké množství Romů, kteří se liší odlišným způsobem života a často žijí v nesezdaném soužití. Na opačném pólu se nachází Zlínský kraj a jeho okresy, které patří mezi kraje s nejmenšími hodnotami mimomanželské plodnosti. V roce 2014 měl kraj 39,1 % živě narozených dětí mimo manželství. Nižší podíl dětí narozených mimo manželství se vyskytuje více na Moravě, jelikož zde se vyskytuje vyšší religiozita.

Třetí hypotéza pojednávající o průměrném věku rodiček v Česku se potvrdila. V průběhu druhého demografického přechodu (tj. od 90. let 20. století) se postupně zvyšoval věk rodiček, až dosáhl průměrného věku matek evropských západních zemí. V roce 1993 průměrný věk matek byl 25 let a v roce 2014 se dostal k hranici 30 let. Během dvaceti let se tedy zvýšil průměrný věk rodiček o 5 let. Současně se zvýšil také průměrný věk prvorodiček. V roce 1993 byl průměrný věk 22,6 let a v roce 2014 se zvýšil na 28,1 let. Zde je nárůst o něco vyšší a to 5,5 let za dvacet let. Změny, které proběhly, úzce souvisí s projevy druhého demografického procesu, ale také s nárůstem vzdělanosti žen a následnému upřednostnění pracovní kariery před rodinou.

Přistoupíme-li na regionální úroveň v rámci průměrného věku matek, tak nejstarší matky najdeme v Praze, kdy v roce 2014 měli průměrný věk 32,3 let. Hlavní

město si od ostatních krajů udržuje minimální jednorocní náskok. Naopak nejmladší matky najdeme v Ústeckém kraji, kde jejich průměrný věk v roce 2014 je 29,3 let.

Hlavním přínosem bakalářské práce bylo sledování změn za pomoci ukazatelů porodnosti a plodnosti, které proběhly na území Česka, jak časově, tak i prostorově. Cíle bakalářské práce se podařilo naplnit a při dalším rozšíření práce na diplomovou by bylo zajímavé porovnat ukazatele s evropskými zeměmi nebo se zaměřit na prognózu vývoje.

SEZNAM LITERATURY

Literární zdroje

ALEŠ, M. (1996): Vývoj porodnosti v České republice v letech 1975 – 1995. Český statistický úřad, Praha, 41 s.

ALHO, J. M., SPENCER, B. D. (2005): Statistical demography and forecasting. Springer, New York, 405 s.

BURCIN, B., FIALOVÁ, L., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., a kol. (2010): Demografická situace České Republiky – proměny a kontexty 1993-2008. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha 238 s.

ČSÚ (2016b): Demografická ročenka krajů – 1991 až 2006, počet živě narozených dětí na 1 000 obyvatel, interní materiály ČSÚ

ČSÚ (2016c): Demografická ročenka krajů – 1991 až 2006, úhrnná plodnost, interní materiály ČSÚ

ČSÚ (2016d): Demografická ročenka krajů – 1991 až 2006, podíl živě narozených dětí mimo manželství, interní materiály ČSÚ

ČSÚ (2016e): Demografická ročenka krajů – 1991 až 2006, průměrný věk matek při narození dítěte, interní materiály ČSÚ

ČSÚ (2016f): Demografická ročenka okresů – 1991 až 2006, interní materiály ČSÚ

ČSÚ (2016g): Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností – 1995 až 2006, interní materiály ČSÚ

FIALOVÁ, L. (1998): Století demografické statistiky. In: Fialová, L. a kol: Dějiny obyvatelstva českých zemí. Mladá fronta, Praha, s. 172.

GREGORY, D., JOHNSTON, R., PRATT, G., WATTS, M., WHATMORE, S., eds. (2009): The Dictionary of Human Geography, 5th ed. Wiley-Blackwell, Oxford, 1052 s.

KALIBOVÁ, K. (2001): Úvod do demografie. Karolinum, Praha, 52 s.

KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A. (2009): Demografie (nejen) pro demografy. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 241 s.

KLUFOVÁ, R., POLÁKOVÁ Z. (2010): Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace. Wolters Kluwer Česká republika, Praha, 306 s.

KOCOURKOVÁ J. (2008): Současný „baby-boom“ v České republice a rodinná politika. Demografie, 50, č. 4, s. 240-249

KOSCHIN, F. (2005): Demografie poprvé. Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta informatiky a statistiky, 122 s.

KUČERA, M. (1994): Populace České republiky, 1918–1991. Česká demografická společnost, Praha, 197 s.

KUČERA, M. (1998): Obyvatelstvo Českých zemí ve 20. Století. In: Fialová, L. a kol.: Dějiny obyvatelstva českých zemí. Mladá fronta, Praha, s. 311-380

KURKIN, R., NĚMEČKOVÁ, M. (2015): Populační vývoj v České republice v roce 2014. Demografie, 57, č. 3, s. 220

MLÁDEK, J. (1992): Základy geografie obyvatelstva. SPN, Bratislava, 110 s.

MLÁDEK, J., KUSEDOVÁ, D., MARENČÁKOVÁ, J., PODOLÁK, P., VAŇO, B. (2006): Demografická analýza Slovenska. 1. vyd., Univerzita Komenského, Bratislava, 222 s.

PAVLÍK, Z., RYCHTÁŘOVÁ, J., ŠUBRTOVÁ, A. (1986): Základy demografie. 1. vyd., Academia, Praha, 732 s.

POPJAKOVÁ, D., PLEŠIVČÁK, M. (2009): Current Character of International Migration. The International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs, No. 4, s. 73.

RABUŠIC, L. (2001): Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě. Sociologické nakl., Praha, 266 s.

ROUBÍČEK, V. (1997): Úvod do demografie. CODEX Bohemia, Praha, 348 s.

RYCHTÁŘÍKOVÁ, J. (2007): Porodnost v České republice: dvě rozdílné epochy. Geografické rozhledy, 17, č. 1, s. 2-5

SÝKORA, L. (2002): Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Ústav pro ekopolitiku, Praha, 191 s.

Internetové zdroje

ČSÚ (2014): 1. Obyvatelstvo a rodiny a domácnosti, https://www.czso.cz/documents/10180/25701905/300002m1_cz.pdf/c7ff213d-57ca-4b9e-a512-dcb1e88f4867?version=1.1 (12. 11. 2015).

ČSÚ (2015a): Obyvatelstvo – roční časové řady, Tab. 1 Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1785-2014, absolutní údaje, https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu (19. 2. 2016).

ČSÚ (2015b): Obyvatelstvo – roční časové řady, Tab. 1 Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1785-2014, relativní údaje, https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu (19. 2. 2016).

ČSÚ (2015c): Obyvateľstvo – roční časové rady, Tab. 1 Pohyb obyvateľstva v Českých zemích 1785-2014, analytické údaje,
https://www.czso.cz/csu/czso/obyvateľstvo_hu (19. 2. 2016).

ČSÚ (2015d): Demografický vývoj Stredočeského kraje 1960 až 2012 – Porodnosť,
https://www.czso.cz/documents/10180/28834417/13008615_4.pdf/a0952e2b-28d7-42cb-ade5-9dfbdafcf84d?version=1.3 (24. 2. 2016).

ČSÚ (2015e): Demografická ročenka krajů – 2005 až 2014,
<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2005-az-2014> (20. 2. 2016).

ČSÚ (2015f): Demografická ročenka okresů – 2005 až 2014,
<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-okresu-2005-az-2014> (20. 2. 2016).

ČSÚ (2015g): Demografická ročenka správnych obvodů obcí s rozšírenou pôsobnosťou – 2005 až 2014,
<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-spravnych-obvodu-obci-s-rozsirenou-pusobnosti-2005-az-2014> (20. 2. 2016).

ČSÚ (2015h): Demografické ročenky (pramenná díla) 1950 – 2014,
https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie (21. 2. 2016).

ČSÚ (2016a): Počet zamestnanců a průměrné měsíční mzdy – mezikrajské srovnání,
[https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_af=1&_afP=1&_afS=1&_afT=1&_afU=1&_afV=1&_afW=1&_afX=1&_afY=1&_afZ=1&_afAA=1&_afAB=1&_afAC=1&_afAD=1&_afAE=1&_afAF=1&_afAG=1&_afAH=1&_afAI=1&_afAJ=1&_afAK=1&_afAL=1&_afAM=1&_afAN=1&_afAO=1&_afAP=1&_afAQ=1&_afAR=1&_afAS=1&_afAT=1&_afAU=1&_afAV=1&_afAW=1&_afAX=1&_afAY=1&_afAZ=1&_afBA=1&_afBB=1&_afBC=1&_afBD=1&_afBE=1&_afBF=1&_afBG=1&_afBH=1&_afBI=1&_afBJ=1&_afBK=1&_afBL=1&_afBM=1&_afBN=1&_afBO=1&_afBP=1&_afBQ=1&_afBR=1&_afBS=1&_afBT=1&_afBU=1&_afBV=1&_afBW=1&_afBX=1&_afBY=1&_afBZ=1&_afCA=1&_afCB=1&_afCC=1&_afCD=1&_afCE=1&_afCF=1&_afCG=1&_afCH=1&_afCI=1&_afCJ=1&_afCK=1&_afCL=1&_afCM=1&_afCN=1&_afCO=1&_afCP=1&_afCQ=1&_afCR=1&_afCS=1&_afCT=1&_afCU=1&_afCV=1&_afCW=1&_afCX=1&_afCY=1&_afCZ=1&_afDA=1&_afDB=1&_afDC=1&_afDD=1&_afDE=1&_afDF=1&_afDG=1&_afDH=1&_afDI=1&_afDJ=1&_afDK=1&_afDL=1&_afDM=1&_afDN=1&_afDO=1&_afDP=1&_afDQ=1&_afDR=1&_afDS=1&_afDT=1&_afDU=1&_afDV=1&_afDW=1&_afDX=1&_afDY=1&_afDZ=1&_afEA=1&_afEB=1&_afEC=1&_afED=1&_afEE=1&_afEF=1&_afEG=1&_afEH=1&_afEI=1&_afEJ=1&_afEK=1&_afEL=1&_afEM=1&_afEN=1&_afEO=1&_afEP=1&_afEQ=1&_afER=1&_afES=1&_afET=1&_afEU=1&_afEV=1&_afEW=1&_afEX=1&_afEY=1&_afEZ=1&_afFA=1&_afFB=1&_afFC=1&_afFD=1&_afFE=1&_afFF=1&_afFG=1&_afFH=1&_afFI=1&_afFJ=1&_afFK=1&_afFL=1&_afFM=1&_afFN=1&_afFO=1&_afFP=1&_afFQ=1&_afFR=1&_afFS=1&_afFT=1&_afFU=1&_afFV=1&_afFW=1&_afFX=1&_afFY=1&_afFZ=1&_afGA=1&_afGB=1&_afGC=1&_afGD=1&_afGE=1&_afGF=1&_afGG=1&_afGH=1&_afGI=1&_afGJ=1&_afGK=1&_afGL=1&_afGM=1&_afGN=1&_afGO=1&_afGP=1&_afGQ=1&_afGR=1&_afGS=1&_afGT=1&_afGU=1&_afGV=1&_afGW=1&_afGX=1&_afGY=1&_afGZ=1&_afHA=1&_afHB=1&_afHC=1&_afHD=1&_afHE=1&_afHF=1&_afHG=1&_afHH=1&_afHI=1&_afHJ=1&_afHK=1&_afHL=1&_afHM=1&_afHN=1&_afHO=1&_afHP=1&_afHQ=1&_afHR=1&_afHS=1&_afHT=1&_afHU=1&_afHV=1&_afHW=1&_afHX=1&_afHY=1&_afHZ=1&_afIA=1&_afIB=1&_afIC=1&_afID=1&_afIE=1&_afIF=1&_afIG=1&_afIH=1&_afII=1&_afIJ=1&_afIK=1&_afIL=1&_afIM=1&_afIN=1&_afIO=1&_afIP=1&_afIQ=1&_afIR=1&_afIS=1&_afIT=1&_afIU=1&_afIV=1&_afIW=1&_afIX=1&_afIY=1&_afIZ=1&_afJA=1&_afJB=1&_afJC=1&_afJD=1&_afJE=1&_afJF=1&_afJG=1&_afJH=1&_afJI=1&_afJJ=1&_afJK=1&_afJL=1&_afJM=1&_afJN=1&_afJO=1&_afJP=1&_afJQ=1&_afJR=1&_afJS=1&_afJT=1&_afJU=1&_afJV=1&_afJW=1&_afJX=1&_afJY=1&_afJZ=1&_afKA=1&_afKB=1&_afKC=1&_afKD=1&_afKE=1&_afKF=1&_afKG=1&_afKH=1&_afKI=1&_afKJ=1&_afKK=1&_afKL=1&_afKM=1&_afKN=1&_afKO=1&_afKP=1&_afKQ=1&_afKR=1&_afKS=1&_afKT=1&_afKU=1&_afKV=1&_afKW=1&_afKX=1&_afKY=1&_afKZ=1&_afLA=1&_afLB=1&_afLC=1&_afLD=1&_afLE=1&_afLF=1&_afLG=1&_afLH=1&_afLI=1&_afLJ=1&_afLK=1&_afLM=1&_afLN=1&_afLO=1&_afLP=1&_afLQ=1&_afLR=1&_afLS=1&_afLT=1&_afLU=1&_afLV=1&_afLW=1&_afLX=1&_afLY=1&_afLZ=1&_afMA=1&_afMB=1&_afMC=1&_afMD=1&_afME=1&_afMF=1&_afMG=1&_afMH=1&_afMI=1&_afMJ=1&_afMK=1&_afML=1&_afMM=1&_afMN=1&_afMO=1&_afMP=1&_afMQ=1&_afMR=1&_afMS=1&_afMT=1&_afMU=1&_afMV=1&_afMW=1&_afMX=1&_afMY=1&_afMZ=1&_afNA=1&_afNB=1&_afNC=1&_afND=1&_afNE=1&_afNF=1&_afNG=1&_afNH=1&_afNI=1&_afNJ=1&_afNK=1&_afNL=1&_afNM=1&_afNN=1&_afNO=1&_afNP=1&_afNQ=1&_afNR=1&_afNS=1&_afNT=1&_afNU=1&_afNV=1&_afNW=1&_afNX=1&_afNY=1&_afNZ=1&_afOA=1&_afOB=1&_afOC=1&_afOD=1&_afOE=1&_afOF=1&_afOG=1&_afOH=1&_afOI=1&_afOJ=1&_afOK=1&_afOL=1&_afOM=1&_afON=1&_afOO=1&_afOP=1&_afOQ=1&_afOR=1&_afOS=1&_afOT=1&_afOU=1&_afOV=1&_afOW=1&_afOX=1&_afOY=1&_afOZ=1&_afPA=1&_afPB=1&_afPC=1&_afPD=1&_afPE=1&_afPF=1&_afPG=1&_afPH=1&_afPI=1&_afPJ=1&_afPK=1&_afPL=1&_afPM=1&_afPN=1&_afPO=1&_afPP=1&_afPQ=1&_afPR=1&_afPS=1&_afPT=1&_afPU=1&_afPV=1&_afPW=1&_afPX=1&_afPY=1&_afPZ=1&_afQA=1&_afQB=1&_afQC=1&_afQD=1&_afQE=1&_afQF=1&_afQG=1&_afQH=1&_afQI=1&_afQJ=1&_afQK=1&_afQL=1&_afQM=1&_afQN=1&_afQO=1&_afQP=1&_afQQ=1&_afQR=1&_afQS=1&_afQT=1&_afQU=1&_afQV=1&_afQW=1&_afQX=1&_afQY=1&_afQZ=1&_afRA=1&_afRB=1&_afRC=1&_afRD=1&_afRE=1&_afRF=1&_afRG=1&_afRH=1&_afRI=1&_afRJ=1&_afRK=1&_afRL=1&_afRM=1&_afRN=1&_afRO=1&_afRP=1&_afRQ=1&_afRR=1&_afRS=1&_afRT=1&_afRU=1&_afRV=1&_afRW=1&_afRX=1&_afRY=1&_afRZ=1&_afSA=1&_afSB=1&_afSC=1&_afSD=1&_afSE=1&_afSF=1&_afSG=1&_afSH=1&_afSI=1&_afSJ=1&_afSK=1&_afSL=1&_afSM=1&_afSN=1&_afSO=1&_afSP=1&_afSQ=1&_afSR=1&_afSS=1&_afST=1&_afSU=1&_afSV=1&_afSW=1&_afSX=1&_afSY=1&_afSZ=1&_afTA=1&_afTB=1&_afTC=1&_afTD=1&_afTE=1&_afTF=1&_afTG=1&_afTH=1&_afTI=1&_afTJ=1&_afTK=1&_afTL=1&_afTM=1&_afTN=1&_afTO=1&_afTP=1&_afTQ=1&_afTR=1&_afTS=1&_afTT=1&_afTU=1&_afTV=1&_afTW=1&_afTX=1&_afTY=1&_afTZ=1&_afUA=1&_afUB=1&_afUC=1&_afUD=1&_afUE=1&_afUF=1&_afUG=1&_afUH=1&_afUI=1&_afUJ=1&_afUK=1&_afUL=1&_afUM=1&_afUN=1&_afUO=1&_afUP=1&_afUQ=1&_afUR=1&_afUS=1&_afUT=1&_afUU=1&_afUV=1&_afUW=1&_afUX=1&_afUY=1&_afUZ=1&_afVA=1&_afVB=1&_afVC=1&_afVD=1&_afVE=1&_afVF=1&_afVG=1&_afVH=1&_afVI=1&_afVJ=1&_afVK=1&_afVL=1&_afVM=1&_afVN=1&_afVO=1&_afVP=1&_afVQ=1&_afVR=1&_afVS=1&_afVT=1&_afVU=1&_afVV=1&_afVW=1&_afVX=1&_afVY=1&_afVZ=1&_afWA=1&_afWB=1&_afWC=1&_afWD=1&_afWE=1&_afWF=1&_afWG=1&_afWH=1&_afWI=1&_afWJ=1&_afWK=1&_afWL=1&_afWM=1&_afWN=1&_afWO=1&_afWP=1&_afWQ=1&_afWR=1&_afWS=1&_afWT=1&_afWU=1&_afWV=1&_afWW=1&_afWX=1&_afWY=1&_afWZ=1&_afXA=1&_afXB=1&_afXC=1&_afXD=1&_afXE=1&_afXF=1&_afXG=1&_afXH=1&_afXI=1&_afXJ=1&_afXK=1&_afXL=1&_afXM=1&_afXN=1&_afXO=1&_afXP=1&_afXQ=1&_afXR=1&_afXS=1&_afXT=1&_afXU=1&_afXV=1&_afXW=1&_afXX=1&_afXY=1&_afXZ=1&_afYA=1&_afYB=1&_afYC=1&_afYD=1&_afYE=1&_afYF=1&_afYG=1&_afYH=1&_afYI=1&_afYJ=1&_afYK=1&_afYL=1&_afYM=1&_afYN=1&_afYO=1&_afYP=1&_afYQ=1&_afYR=1&_afYS=1&_afYT=1&_afYU=1&_afYV=1&_afYW=1&_afYX=1&_afYY=1&_afYZ=1&_afZA=1&_afZB=1&_afZC=1&_afZD=1&_afZE=1&_afZF=1&_afZG=1&_afZH=1&_afZI=1&_afZJ=1&_afZK=1&_afZL=1&_afZM=1&_afZN=1&_afZO=1&_afZP=1&_afZQ=1&_afZR=1&_afZS=1&_afZT=1&_afZU=1&_afZV=1&_afZW=1&_afZX=1&_afZY=1&_afZZ=1">https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?page=vystup-objekt&zo=N&pvo=MZD06-B&nahled=N&sp=N&skupId=853&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&katalog=30852&verze=-1&z=T&f=TABULKA&pvo=MZD06-B&str=v218](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_af=1&_afP=1&_afS=1&_afT=1&_afU=1&_afV=1&_afW=1&_afX=1&_afY=1&_afZ=1&_afAA=1&_afAB=1&_afAC=1&_afAD=1&_afAE=1&_afAF=1&_afAG=1&_afAH=1&_afAI=1&_afAJ=1&_afAK=1&_afAL=1&_afAM=1&_afAN=1&_afAO=1&_afAP=1&_afAQ=1&_afAR=1&_afAS=1&_afAT=1&_afAU=1&_afAV=1&_afAW=1&_afAX=1&_afAY=1&_afAZ=1&_afBA=1&_afBB=1&_afBC=1&_afBD=1&_afBE=1&_afBF=1&_afBG=1&_afBH=1&_afBI=1&_afBJ=1&_afBK=1&_afBL=1&_afBM=1&_afBN=1&_afBO=1&_afBP=1&_afBQ=1&_afBR=1&_afBS=1&_afBT=1&_afBU=1&_afBV=1&_afBW=1&_afBX=1&_afBY=1&_afBZ=1&_afCA=1&_afCB=1&_afCC=1&_afCD=1&_afCE=1&_afCF=1&_afCG=1&_afCH=1&_afCI=1&_afCJ=1&_afCK=1&_afCL=1&_afCM=1&_afCN=1&_afCO=1&_afCP=1&_afCQ=1&_afCR=1&_afCS=1&_afCT=1&_afCU=1&_afCV=1&_afCW=1&_afCX=1&_afCY=1&_afCZ=1&_afDA=1&_afDB=1&_afDC=1&_afDD=1&_afDE=1&_afDF=1&_afDG=1&_afDH=1&_afDI=1&_afDJ=1&_afDK=1&_afDL=1&_afDM=1&_afDN=1&_afDO=1&_afDP=1&_afDQ=1&_afDR=1&_afDS=1&_afDT=1&_afDU=1&_afDV=1&_afDW=1&_afDX=1&_afDY=1&_afDZ=1&_afEA=1&_afEB=1&_afEC=1&_afED=1&_afEE=1&_afEF=1&_afEG=1&_afEH=1&_afEI=1&_afEJ=1&_afEK=1&_afEL=1&_afEM=1&_afEN=1&_afEO=1&_afEP=1&_afEQ=1&_afER=1&_afES=1&_afET=1&_afEU=1&_afEV=1&_afEW=1&_afEX=1&_afEY=1&_afEZ=1&_afFA=1&_afFB=1&_afFC=1&_afFD=1&_afFE=1&_afFF=1&_afFG=1&_afFH=1&_afFI=1&_afFJ=1&_afFK=1&_afFL=1&_afFM=1&_afFN=1&_afFO=1&_afFP=1&_afFQ=1&_afFR=1&_afFS=1&_afFT=1&_afFU=1&_afFV=1&_afFW=1&_afFX=1&_afFY=1&_afFZ=1&_afGA=1&_afGB=1&_afGC=1&_afGD=1&_afGE=1&_afGF=1&_afGG=1&_afGH=1&_afGI=1&_afGJ=1&_afGK=1&_afGL=1&_afGM=1&_afGN=1&_afGO=1&_afGP=1&_afGQ=1&_afGR=1&_afGS=1&_afGT=1&_afGU=1&_afGV=1&_afGW=1&_afGX=1&_afGY=1&_afGZ=1&_afHA=1&_afHB=1&_afHC=1&_afHD=1&_afHE=1&_afHF=1&_afHG=1&_afHH=1&_afHI=1&_afHJ=1&_afHK=1&_afHL=1&_afHM=1&_afHN=1&_afHO=1&_afHP=1&_afHQ=1&_afHR=1&_afHS=1&_afHT=1&_afHU=1&_afHV=1&_afHW=1&_afHX=1&_afHY=1&_afHZ=1&_afIA=1&_afIB=1&_afIC=1&_afID=1&_afIE=1&_afIF=1&_afIG=1&_afIH=1&_afII=1&_afIJ=1&_afIK=1&_afIL=1&_afIM=1&_afIN=1&_afIO=1&_afIP=1&_afIQ=1&_afIR=1&_afIS=1&_afIT=1&_afIU=1&_afIV=1&_afIW=1&_afIX=1&_afIY=1&_afIZ=1&_afJA=1&_afJB=1&_afJC=1&_afJD=1&_afJE=1&_afJF=1&_afJG=1&_afJH=1&_afJI=1&_afJJ=1&_afJK=1&_afJL=1&_afJM=1&_afJN=1&_afJO=1&_afJP=1&_afJQ=1&_afJR=1&_afJS=1&_afJT=1&_afJU=1&_afJV=1&_afJW=1&_afJX=1&_afJY=1&_afJZ=1&_afKA=1&_afKB=1&_afKC=1&_afKD=1&_afKE=1&_afKF=1&_afKG=1&_afKH=1&_afKI=1&_afKJ=1&_afKK=1&_afKL=1&_afKM=1&_afKN=1&_afKO=1&_afKP=1&_afKQ=1&_afKR=1&_afKS=1&_afKT=1&_afKU=1&_afKV=1&_afKW=1&_afKX=1&_afKY=1&_afKZ=1&_afLA=1&_afLB=1&_afLC=1&_afLD=1&_afLE=1&_afLF=1&_afLG=1&_afLH=1&_afLI=1&_afLJ=1&_afLK=1&_afLL=1&_afLM=1&_afLN=1&_afLO=1&_afLP=1&_afLQ=1&_afLR=1&_afLS=1&_afLT=1&_afLU=1&_afLV=1&_afLW=1&_afLX=1&_afLY=1&_afLZ=1&_afMA=1&_afMB=1&_afMC=1&_afMD=1&_afME=1&_afMF=1&_afMG=1&_afMH=1&_afMI=1&_afMJ=1&_afMK=1&_afML=1&_afMM=1&_afMN=1&_afMO=1&_afMP=1&_afMQ=1&_afMR=1&_afMS=1&_afMT=1&_afMU=1&_afMV=1&_afMW=1&_afMX=1&_afMY=1&_afMZ=1&_afNA=1&_afNB=1&_afNC=1&_afND=1&_afNE=1&_afNF=1&_afNG=1&_afNH=1&_afNI=1&_afNJ=1&_afNK=1&_afNL=1&_afNM=1&_afNN=1&_afNO=1&_afNP=1&_afNQ=1&_afNR=1&_afNS=1&_afNT=1&_afNU=1&_afNV=1&_afNW=1&_afNX=1&_afNY=1&_afNZ=1&_afOA=1&_afOB=1&_afOC=1&_afOD=1&_afOE=1&_afOF=1&_afOG=1&_afOH=1&_afOI=1&_afOJ=1&_afOK=1&_afOL=1&_afOM=1&_afON=1&_afOO=1&_afOP=1&_afOQ=1&_afOR=1&_afOS=1&_afOT=1&_afOU=1&_afOV=1&_afOW=1&_afOX=1&_afOY=1&_afOZ=1&_afPA=1&_afPB=1&_afPC=1&_afPD=1&_afPE=1&_afPF=1&_afPG=1&_afPH=1&_afPI=1&_afPJ=1&_afPK=1&_afPL=1&_afPM=1&_afPN=1&_afPO=1&_afPP=1&_afPQ=1&_afPR=1&_afPS=1&_afPT=1&_afPU=1&_afPV=1&_afPW=1&_afPX=1&_afPY=1&_afPZ=1&_afQA=1&_afQB=1&_afQC=1&_afQD=1&_afQE=1&_afQF=1&_afQG=1&_afQH=1&_afQI=1&_afQJ=1&_afQK=1&_afQL=1&_afQM=1&_afQN=1&_afQO=1&_afQP=1&_afQQ=1&_afQR=1&_afQS=1&_afQT=1&_afQU=1&_afQV=1&_afQW=1&_afQX=1&_afQY=1&_afQZ=1&_afRA=1&_afRB=1&_afRC=1&_afRD=1&_afRE=1&_afRF=1&_afRG=1&_afRH=1&_afRI=1&_afRJ=1&_afRK=1&_afRL=1&_afRM=1&_afRN=1&_afRO=1&_afRP=1&_afRQ=1&_afRR=1&_afRS=1&_afRT=1&_afRU=1&_afRV=1&_afRW=1&_afRX=1&_afRY=1&_afRZ=1&_afSA=1&_afSB=1&_afSC=1&_afSD=1&_afSE=1&_afSF=1&_afSG=1&_afSH=1&_afSI=1&_afSJ=1&_afSK=1&_afSL=1&_afSM=1&_afSN=1&_afSO=1&_afSP=1&_afSQ=1&_afSR=1&_afSS=1&_afST=1&_afSU=1&_afSV=1&_afSW=1&_afSX=1&_afSY=1&_afSZ=1&_afTA=1&_afTB=1&_afTC=1&_afTD=1&_afTE=1&_afTF=1&_afTG=1&_afTH=1&_afTI=1&_afTJ=1&_afTK=1&_afTL=1&_afTM=1&_afTN=1&_afTO=1&_afTP=1&_afTQ=1&_afTR=1&_afTS=1&_afTT=1&_afTU=1&_afTV=1&_afTW=1&_afTX=1&_afTY=1&_afTZ=1&_afUA=1&_afUB=1&_afUC=1&_afUD=1&_afUE=1&_afUF=1&_afUG=1&_afUH=1&_afUI=1&_afUJ=1&_afUK=1&_afUL=1&_afUM=1&_afUN=1&_afUO=1&_afUP=1&_afUQ=1&_afUR=1&_afUS=1&_afUT=1&_afUU=1&_afUV=1&_afUW=1&_afUX=1&_afUY=1&_afUZ=1&_afVA=1&_afVB=1&_afVC=1&_afVD=1&_afVE=1&_afVF=1&_afVG=1&_afVH=1&_afVI=1&_afVJ=1&_afVK=1&_afVL=1&_afVM=1&_afVN=1&_afVO=1&_afVP=1&_afVQ=1&_afVR=1&_afVS=1&_afVT=1&_afVU=1&_afVV=1&_afVW=1&_afVX=1&_afVY=1&_afVZ=1&_afWA=1&_afWB=1&_afWC=1&_afWD=1&_afWE=1&_afWF=1&_afWG=1&_afWH=1&_afWI=1&_afWJ=1&_afWK=1&_afWL=1&_afWM=1&_afWN=1&_afWO=1&_afWP=1&_afWQ=1&_afWR=1&_afWS=1&_afWT=1&_afWU=1&_afWV=1&_afWW=1&_afWX=1&_afWY=1&_afWZ=1&_afXA=1&_afXB=1&_afXC=1&_afXD=1&_afXE=1&_afXF=1&_afXG=1&_afXH=1&_afXI=1&_afXJ=1&_afXK=1&_afXL=1&_afXM=1&_afXN=1&_afXO=1&_afXP=1&_afXQ=1&_afXR=1&_afXS=1&_afXT=1&_afXU=1&_afXV=1&_afXW=1&_afXX=1&_afXY=1&_afXZ=1&_afYA=1&_afYB=1&_afYC=1&_afYD=1&_afYE=1&_afYF=1&_afYG=1&_afYH=1&_afYI=1&_afYJ=1&_afYK=1&_afYL=1&_afYM=1&_afYN=1&_afYO=1&_afYP=1&_afYQ=1&_afYR=1&_afYS=1&_afYT=1&_afYU=1&_afYV=1&_afYW=1&_afYX=1&_afYY=1&_afYZ=1&_afZA=1&_afZB=1&_afZC=1&_afZD=1&_afZE=1&_afZF=1&_afZG=1&_afZH=1&_afZI=1&_afZJ=1&_afZK=1&_afZL=1&_afZM=1&_afZN=1&_afZO=1&_afZP=1&_afZQ=1&_afZR=1&_afZS=1&_afZT=1&_afZU=1&_afZV=1&_afZW=1&_afZX=1&_afZY=1&_afZZ=1) (2. 3. 2016).

DEMOGRAFIE (2004-2014a): Porodnosť,
http://demografie.info/?cz_porodnostukazatele= (15. 10. 2015).

DEMOGRAFIE (2004-2014b): Demografie Romů.
http://www.demografie.info/?cz_demromucharakter= (27. 2. 2016).

HURBÁNEK, P. (2008): Vývoj priestorovej polarizácie na regionálnej úrovni na Slovensku v rokoch 1996 -2008. *Geographiacassoviensis II*, č. 1, s. 55,
http://geografia.science.upjs.sk/images/geographia_cassoviensis/articles/GC-2008-2-1/Hurbanek.pdf (18. 4. 2016).

PŠENKA, T. (2007): Hierarchizácia železničnej siete Slovenska. In: Študentská vedecká konferencia, 18. Apríl 2007, Bratislava. Zborník príspevkov, 2. zväzok, s. 247-249,
http://www.humannageografia.sk/clanky/psenka_11_hierarchia.pdf (18. 4. 2016).

SLAVÍK, V., BAČÍK, V. (2007): Mikroregióny ako podklad ku komunálnej reforme v SR. *Geographiacassoviensis I*, s. 169-174,
http://geografia.science.upjs.sk/images/geographia_cassoviensis/articles/GC-2007-1-1/Slavik_Bacik_tlac1.pdf (18. 4. 2016).

VAN DE KAA, D. J. (2011): The Idea of a Second Demographic Transition in Industrialized Countries,
[http://virtualpostgrados.unisabana.edu.co/pluginfile.php/163483/mod_resource/content/5/kaa\(1\)%20second%20demographic%20transition.pdf](http://virtualpostgrados.unisabana.edu.co/pluginfile.php/163483/mod_resource/content/5/kaa(1)%20second%20demographic%20transition.pdf) (10. 9. 2015).

SEZNAM PŘÍLOH

Seznam obrázků

Obrázek 1: Podíl živě narozených dětí mimo manželství od roku 1785

Obrázek 2: Fáze demografické revoluce

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj porodnosti a mrtvorozenosti v České republice v letech 1900-2014

Graf 2: Vývoj úhrnné plodnosti a průměrného věku matek v České republice v letech 1920-2014

Graf 3: Počet živě narozených dětí na 1 000 obyvatel v krajích České republiky v letech 1993-2014

Graf 4: Úhrnná plodnost v krajích České republiky v letech 1993-2014

Graf 5: Vývoj živě narozených dětí a podílu živě narozených dětí mimo manželství v České republice v letech 1900-2014

Graf 6: Podíl živě narozených dětí mimo manželství v krajích České republiky v letech 1993-2014

Graf 7: Průměrný věk matky při narození dítěte v krajích České republiky v letech 1993-2014

Seznam map

Mapa 1: Úhrnná plodnost v okresech České republiky v roce 1993

Mapa 2: Úhrnná plodnost v okresech České republiky v roce 2004

Mapa 3: Úhrnná plodnost v okresech České republiky v roce 2014

Mapa 4: Typologie okresů podle porodnosti a plodnosti České republiky za rok 2014

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled okresů podle typu

Seznam příloh

Příloha 1: Počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel v krajích ČR v letech 1993-2004

Příloha 2: Úhrnná plodnost v krajích ČR v letech 1993-2004

Příloha 3: Podíl živě narozených dětí mimo manželství v krajích ČR v letech 1993-2004

- Příloha 4:** Průměrný věk matek při narození dítěte v krajích ČR v letech 1993-2004
- Příloha 5:** Úhrnná plodnost a podíl živě narozených dětí mimo manželství v okresech ČR za roky 1993 a 2004
- Příloha 6:** Průměrný věk matek při narození dítěte v ORP 1995
- Příloha 7:** Typologie okresů ČR za rok 2014
- Příloha 8:** Přehled krajů a okresů České republiky
- Příloha 9:** Přehled ORP v České republice
- Příloha 10:** Počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel v okresech České republiky v roce 1993
- Příloha 11:** Počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel v okresech České republiky v roce 2004
- Příloha 12:** Počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel v okresech České republiky v roce 2014
- Příloha 13:** Podíl živě narozených dětí mimo manželství v okresech České republiky v roce 1993
- Příloha 14:** Podíl živě narozených dětí mimo manželství v okresech České republiky v roce 2004
- Příloha 15:** Podíl živě narozených dětí mimo manželství v okresech České republiky v roce 2014
- Příloha 16:** Průměrný věk matek při narození dítěte v ORP České republiky v roce 1995
- Příloha 17:** Průměrný věk matek při narození dítěte v ORP České republiky v roce 2005
- Příloha 18:** Průměrný věk matek při narození dítěte v ORP České republiky v roce 2014

PŘÍLOHY

Příloha 1: Počet živě narozených dětí na 1 000 obyvatel v krajích ČR v letech 1993-2004

Kraje/roky	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Česká republika	11,7	10,3	9,3	8,8	8,8	8,8	8,7	8,8	8,9	9,1	9,2	9,6
Hlavní město Praha	9,5	8,5	7,8	7,3	7,5	7,5	7,6	8,0	8,3	8,4	8,7	9,5
Jihočeský	11,9	10,8	9,6	8,9	9,0	9,0	9,0	9,0	8,9	9,2	9,4	9,9
Jihomoravský	11,9	10,3	9,0	8,6	8,5	8,5	8,4	8,4	8,5	9,0	9,2	9,5
Karlovarský	12,4	11,2	10,1	9,0	9,2	9,6	9,1	9,5	9,6	9,7	9	9,2
Královéhradecký	11,9	10,4	9,4	9,1	9,1	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	10,2	10,5
Liberecký	12,2	10,6	9,7	9,4	9,2	9,3	9,2	9,5	9,4	9,7	9,5	10,1
Moravskoslezský	12,4	10,9	9,9	9,4	9,3	9,0	8,9	8,8	8,9	9,1	9,3	9,5
Olomoucký	11,8	10,6	9,2	8,7	8,8	8,8	8,7	8,6	8,9	8,9	9,2	9,5
Pardubický	12,2	10,6	9,7	9,1	9,4	9,3	9,3	9,1	8,8	9,2	9,2	9,3
Plzeňský	11,3	10,2	8,9	8,5	8,3	8,5	8,4	8,9	8,7	8,9	8,9	9,5
Středočeský	11,2	9,8	9,1	8,5	8,7	8,6	8,6	8,9	8,9	9,3	9,2	9,3
Ústecký	12,7	11,1	9,9	9,4	9,4	9,6	9,4	9,7	9,6	10,0	8,7	8,8
Vysočina	12,9	11,3	10,1	9,4	9,5	9,4	9,0	9,2	8,8	9,2	9,5	9,6
Zlínský	11,8	10,4	9,4	8,7	8,6	8,6	8,7	8,8	8,7	8,8	9,2	9,4

Zdroj: ČSÚ (2016b)

Příloha 2: Úhrnná plodnost v krajích ČR v letech 1993-2004

Kraje/roky	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Česká republika	1,67	1,44	1,28	1,19	1,17	1,16	1,13	1,14	1,15	1,17	1,18	1,23
Hlavní město Praha	1,44	1,26	1,14	1,05	1,06	1,05	1,04	1,07	1,10	1,08	1,10	1,19
Jihočeský	1,67	1,49	1,31	1,19	1,19	1,17	1,16	1,16	1,13	1,18	1,17	1,21
Jihomoravský	1,72	1,46	1,26	1,18	1,15	1,14	1,10	1,09	1,11	1,15	1,14	1,21
Karlovarský	1,66	1,47	1,32	1,17	1,18	1,22	1,15	1,20	1,22	1,23	1,21	1,23
Královéhradecký	1,70	1,45	1,31	1,24	1,22	1,20	1,18	1,18	1,18	1,18	1,22	1,24
Liberecký	1,70	1,43	1,29	1,23	1,19	1,18	1,17	1,20	1,18	1,22	1,20	1,28
Moravskoslezský	1,68	1,47	1,31	1,23	1,20	1,17	1,14	1,13	1,16	1,18	1,20	1,23
Olomoucký	1,68	1,47	1,25	1,17	1,16	1,14	1,12	1,09	1,13	1,13	1,15	1,18
Pardubický	1,74	1,47	1,33	1,23	1,25	1,22	1,21	1,17	1,13	1,18	1,18	1,23
Plzeňský	1,63	1,43	1,24	1,16	1,12	1,12	1,10	1,15	1,13	1,15	1,16	1,19
Středočeský	1,64	1,40	1,28	1,17	1,19	1,15	1,13	1,17	1,16	1,20	1,20	1,26
Ústecký	1,72	1,47	1,30	1,22	1,21	1,22	1,18	1,22	1,22	1,27	1,30	1,35
Vysočina	1,79	1,54	1,37	1,25	1,25	1,22	1,15	1,17	1,14	1,18	1,19	1,20
Zlínský	1,66	1,43	1,28	1,17	1,14	1,13	1,12	1,13	1,11	1,12	1,11	1,13

Zdroj: ČSÚ (2016c)

Příloha 3: Podíl živě narozených dětí mimo manželství v krajích ČR v letech 1993-2004

Kraje/roky	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Česká republika	12,7	14,5	15,6	16,9	17,8	19,0	20,6	21,8	23,5	25,3	28,5	30,6
Hlavní město Praha	15,5	16,4	16,4	18,3	17,9	19,0	20,7	21,1	22,8	23,6	25,4	27,3
Jihočeský	10,0	11,7	12,9	13,8	14,8	16,4	17,5	18,0	18,8	21,9	26,1	28,6
Jihomoravský	9,9	11,1	12,1	13,2	14,1	14,2	15,9	16,7	18,5	20,0	23,4	25,0
Karlovarský	27,8	31,1	32,3	35,3	35,0	36,3	38,5	41,4	41,3	43,9	46,9	47,6
Královéhradecký	10,4	11,7	14,0	14,8	15,9	17,8	18,6	19,5	21,9	22,5	27,1	29,5
Liberecký	16,6	19,5	22,9	22,4	24,2	25,7	27,4	28,6	29,1	31,9	34,3	36,0
Moravskoslezský	13,6	15,5	16,6	18,4	20,0	20,9	23,6	24,3	26,9	29,2	32,6	35,6
Olomoucký	10,7	12,5	13,9	14,3	14,9	17,1	19,1	20,4	22,4	25,1	26,4	30,2
Pardubický	8,2	9,8	10,7	11,2	12,5	13,1	15,4	16,5	17,8	20,6	23,8	25,4
Plzeňský	11,8	14,5	14,7	16,0	17,5	19,4	19,3	20,6	23,1	24,5	29,3	30,3
Středočeský	10,3	12,5	13,0	14,4	15,6	16,1	17,3	19,0	20,7	22,3	25,6	27,7
Ústecký	23,2	27,5	28,3	31,6	32,4	34,8	36,4	39,0	40,0	42,1	45,6	47,4
Vysočina	6,4	6,6	7,8	8,1	8,8	10,1	11,3	11,8	12,6	14,5	18,2	20,0
Zlínský	6,3	7,5	7,8	8,8	9,0	9,6	11,0	12,1	14,3	15,1	18,2	20,3

Zdroj: ČSÚ (2016d)

Příloha 4: Průměrný věk matek při narození dítěte v krajích ČR v letech 1993-2004

Kraje/roky	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Česká republika	24,7	24,9	25,3	25,6	25,9	26,2	26,5	26,8	27,3	27,6	28,0	28,4
Hlavní město Praha	26,4	26,6	27,1	27,3	27,7	27,9	28,3	28,6	29,1	29,3	29,6	29,9
Středočeský	24,3	24,7	25,0	25,4	25,7	26,0	26,3	26,9	27,2	27,7	28,0	28,4
Jihočeský	24,5	24,9	25,1	25,6	25,7	26,0	26,4	26,9	27,1	27,6	28,0	28,2
Plzeňský	24,4	24,6	25,1	25,2	25,6	25,9	26,3	26,5	27,1	27,4	27,7	28,2
Karlovarský	24,5	24,5	25,0	25,5	25,6	25,9	26,2	26,4	26,8	27,2	27,4	27,7
Ústecký	24,2	24,4	24,7	24,9	25,2	25,6	25,8	26,2	26,6	26,9	27,1	27,5
Liberecký	24,7	24,8	25,1	25,5	25,7	26,0	26,3	26,5	27,1	27,5	27,8	28,3
Královéhradecký	24,6	24,8	25,2	25,5	26,0	26,2	26,5	26,9	27,2	27,7	28,1	28,4
Pardubický	24,5	24,7	25,1	25,4	25,8	26,0	26,3	26,7	27,2	27,4	27,9	28,2
Vysočina	24,4	24,6	24,9	25,2	25,6	25,8	26,1	26,4	27,1	27,4	27,7	28,1
Jihomoravský	24,8	25,0	25,2	25,7	25,9	26,3	26,5	26,9	27,3	27,7	28,1	28,5
Olomoucký	24,5	24,9	25,2	25,4	25,7	25,9	26,1	26,7	27,0	27,5	27,9	28,2
Zlínský	24,9	25,1	25,5	25,7	26,0	26,3	26,5	26,9	27,3	27,7	28,2	28,5
Moravskoslezský	24,5	24,8	25,0	25,4	25,6	25,8	26,1	26,4	26,9	27,2	27,4	27,8

Zdroj: ČSÚ (2016e)

Příloha 5: Úhrnná plodnost a podíl živě narozených dětí mimo manželství v okresech ČR za roky 1993 a 2004

Ukazatel	Úhrnná plodnost		Podíl živě narozených dětí mimo manželství v (%)	
	1993	2004	1993	2004
Benešov	1,69	1,21	8,8	25,7
Beroun	1,58	1,26	9,7	27,7
Blansko	1,83	1,19	6,7	20,3
Brno-město	1,56	1,25	15,2	28,8
Brno-venkov	1,78	1,26	5,9	21,2
Bruntál	1,76	1,25	20,5	47,6
Břeclav	1,77	1,19	10,3	27,4
Česká Lípa	1,74	1,27	20,8	42,9
České Budějovice	1,61	1,20	10,5	27,4
Český Krumlov	1,79	1,27	17,9	36,2
Děčín	1,77	1,30	22,6	44,9
Domažlice	1,61	1,15	10,4	26,3
Frýdek-Místek	1,76	1,21	9,3	23,8
Havlíčkův Brod	1,67	1,15	6,6	17,5
Hlavní město Praha	1,44	1,19	15,5	27,3
Hodonín	1,73	1,10	6,6	20,4
Hradec Králové	1,69	1,20	9,1	28,6
Cheb	1,52	1,21	26,7	46,0
Chomutov	1,67	1,30	25,4	52,1
Chrudim	1,74	1,26	5,7	23,4
Jablonec nad Nisou	1,56	1,26	17,9	36,7
Jeseník	1,71	1,21	19,8	46,0
Jičín	1,65	1,24	8,9	26,9
Jihlava	1,76	1,22	8,2	25,8
Jindřichův Hradec	1,88	1,27	8,9	30,6
Karlovy Vary	1,69	1,20	25,6	44,8
Karviná	1,68	1,22	15,2	41,2
Kladno	1,68	1,28	15,0	35,3
Klatovy	1,70	1,23	10,0	26,8
Kolín	1,67	1,23	8,6	28,8
Kroměříž	1,64	1,15	7,1	24,8
Kutná Hora	1,68	1,13	7,9	29,3
Liberec	1,71	1,31	16,6	34,5
Litoměřice	1,72	1,33	13,0	34,5
Louny	1,75	1,34	19,0	45,0
Mělník	1,72	1,38	12,3	33,0
Mladá Boleslav	1,64	1,22	10,0	25,4
Most	1,72	1,38	27,6	57,4
Náchod	1,75	1,25	11,5	29,3
Nový Jičín	1,76	1,25	11,4	32,9

Nymburk	1,58	1,27	8,3	23,7
Olomouc	1,67	1,18	9,6	27,3
Opava	1,67	1,24	9,2	26,1
Ostrava-město	1,59	1,23	16,4	42,2
Pardubice	1,59	1,18	9,1	25,4
Pelhřimov	1,74	1,21	5,4	19,2
Písek	1,61	1,06	8,3	25,9
Plzeň-jih	1,65	1,20	8,0	28,3
Plzeň-město	1,50	1,17	13,3	29,9
Plzeň-sever	1,71	1,25	10,3	33,3
Praha-východ	1,57	1,30	9,4	22,7
Praha-západ	1,65	1,34	11,3	22,7
Prachatice	1,65	1,31	11,7	30,9
Prostějov	1,60	1,15	9,7	26,0
Přerov	1,69	1,18	8,8	28,4
Příbram	1,63	1,22	8,1	25,0
Rakovník	1,59	1,22	11,2	33,2
Rokycany	1,68	1,10	8,2	27,7
Rychnov nad Kněžnou	1,74	1,36	8,9	26,6
Semily	1,78	1,23	8,9	27,9
Sokolov	1,76	1,26	31,0	52,5
Strakonice	1,62	1,30	8,0	27,3
Svitavy	1,91	1,21	8,1	25,3
Šumperk	1,72	1,18	12,5	35,2
Tábor	1,62	1,21	6,8	25,2
Tachov	1,76	1,18	19,4	41,8
Teplice	1,68	1,39	27,2	50,1
Trutnov	1,69	1,19	12,9	34,6
Třebíč	1,91	1,14	6,6	22,4
Uherské Hradiště	1,65	1,10	4,2	16,5
Ústí nad Labem	1,78	1,39	25,2	46,7
Ústí nad Orlicí	1,78	1,26	9,0	26,9
Vsetín	1,70	1,15	8,0	22,2
Vyškov	1,81	1,24	7,6	21,3
Zlín	1,65	1,11	6,1	19,0
Znojmo	1,79	1,13	9,9	29,6
Žďár nad Sázavou	1,86	1,29	5,2	15,0

Zdroj: ČSÚ (2016f)

Příloha 6: Průměrný věk matek při narození dítěte v ORP 1995

ORP	1995	ORP	1995
Aš	24,5	Moravská Třebová	25,2
Benešov	25,4	Moravské Budějovice	25,0
Beroun	24,7	Moravský Krumlov	24,7
Bílina	24,4	Most	24,7
Bílovec	25,1	Náchod	25,2
Blansko	24,8	Náměšť nad Oslavou	24,8
Blatná	25,4	Nepomuk	25,4
Blovice	24,4	Neratovice	24,9
Bohumín	24,9	Nová Paka	25,3
Boskovice	24,6	Nové Město na Moravě	24,6
Brandýs nad Labem-Stará Boleslav	25,3	Nové Město nad Metují	25,6
Brno	26,1	Nový Bor	24,7
Broumov	24,7	Nový Bydžov	24,8
Bruntál	24,5	Nový Jičín	25,6
Břeclav	24,9	Nymburk	25,3
Bučovice	24,4	Nýřany	24,6
Bystřice nad Pernštejnem	25,0	Odry	24,2
Bystřice pod Hostýnem	25,3	Olomouc	25,6
Čáslav	24,6	Opava	25,0
Černošice	25,2	Orlová	24,6
Česká Lípa	24,8	Ostrava	25,0
Česká Třebová	25,1	Ostrov	25,3
České Budějovice	25,5	Otrokovice	25,1
Český Brod	24,9	Pacov	24,1
Český Krumlov	24,8	Pardubice	25,6
Český Těšín	25,6	Pelhřimov	25,2
Dačice	24,9	Písek	25,5
Děčín	24,6	Plzeň	25,8
Dobruška	25,4	Podbořany	24,7
Dobříš	24,9	Poděbrady	25,6
Domažlice	24,6	Pohořelice	24,0
Dvůr Králové nad Labem	25,3	Polička	25,1
Frenštát pod Radhoštěm	25,5	Prachatice	25,1
Frydek-Místek	25,1	Prostějov	25,1
Frydlant	24,6	Přelouč	24,8
Frydlant nad Ostravicí	25,5	Přerov	25,1
Havířov	25,3	Přeštice	24,3
Havlíčkův Brod	24,8	Příbram	25,2
Hlavní město Praha	27,3	Rakovník	25,1
Hlinsko	24,7	Rokycany	24,9
Hlučín	24,9	Rosice	24,8
Hodonín	25,3	Roudnice nad Labem	24,8
Holešov	25,6	Rožnov pod Radhoštěm	26,2

Holice	24,1	Rumburk	24,7
Horáďovice	24,7	Rychnov nad Kněžnou	25,1
Horšovský Týn	24,4	Rýmařov	25,2
Hořice	24,5	Říčany	25,6
Hořovice	25,3	Sedlčany	25,5
Hradec Králové	25,6	Semily	25,1
Hranice	25,1	Slaný	24,5
Humpolec	25,0	Slavkov u Brna	25,2
Hustopeče	24,8	Soběslav	24,9
Cheb	25,0	Sokolov	24,8
Chomutov	24,8	Stod	24,0
Chotěboř	24,6	Strakonice	25,2
Chrudim	24,7	Stříbro	25,0
Ivančice	24,7	Sušice	25,3
Jablonec nad Nisou	25,8	Světlá nad Sázavou	24,5
Jablunkov	24,6	Svitavy	24,9
Jaroměř	25,1	Šlapanice	25,1
Jeseník	25,3	Šternberk	24,9
Jičín	24,8	Šumperk	25,2
Jihlava	24,8	Tábor	25,0
Jilemnice	25,0	Tachov	24,9
Jindřichův Hradec	24,7	Tanvald	24,5
Kadaň	24,5	Telč	24,8
Kaplice	25,0	Teplice	24,8
Karlovy Vary	25,4	Tišnov	24,7
Karviná	24,4	Trhové Sviny	24,0
Kladno	25,1	Trutnov	25,2
Klatovy	25,1	Třebíč	25,1
Kolín	24,6	Třeboň	25,1
Konice	25,2	Třinec	25,5
Kopřivnice	25,3	Turnov	25,5
Kostelec nad Orlicí	25,2	Týn nad Vltavou	25,3
Králíky	25,3	Uherské Hradiště	25,7
Kralovice	24,5	Uherský Brod	24,9
Kralupy nad Vltavou	25,0	Uničov	24,9
Kraslice	24,7	Ústí nad Labem	24,8
Kravaře	25,3	Ústí nad Orlicí	25,3
Krnov	24,4	Valašské Klobouky	25,5
Kroměříž	25,1	Valašské Meziříčí	25,5
Kuřim	25,9	Varnsdorf	24,9
Kutná Hora	24,7	Velké Meziříčí	24,8
Kyjov	24,8	Veselí nad Moravou	25,1
Lanškroun	25,0	Vimperk	25,2
Liberec	25,3	Vítkov	25,1
Lipník nad Bečvou	25,7	Vizovice	25,7

Litoměřice	25,1	Vlašim	24,8
Litomyšl	25,5	Vodňany	24,1
Litovel	25,2	Votice	24,3
Litvínov	24,5	Vrchlabí	25,1
Louny	24,4	Vsetín	25,2
Lovosice	24,8	Vysoké Mýto	25,0
Luhačovice	26,6	Vyškov	25,0
Lysá nad Labem	25,4	Zábřeh	24,9
Mariánské Lázně	25,1	Zlín	26,1
Mělník	24,7	Znojmo	24,6
Mikulov	24,1	Žamberk	25,6
Milevsko	24,9	Žatec	24,9
Mladá Boleslav	24,8	Žďár nad Sázavou	25,5
Mnichovo Hradiště	25,0	Železný Brod	25,4
Mohelnice	24,6	Židlochovice	24,6

Zdroj: ČSÚ (2016g)

Příloha 7: Typologie okresů ČR za rok 2014

Okresy	Úhrnná plodnost	Body	Podíl živě narozených dětí mimo manželství (%)	Body	Hrubá míra porodnosti (‰)	Body	Průměrný věk matky při narození dítěte	Body	Celkem bodů
Jeseník	1,37	1	58,5	1	8,5	1	29,5	4	7
Karlovy Vary	1,39	2	55,3	1	8,9	1	30,1	3	7
Zlín	1,38	1	36,4	4	9,4	2	31,4	2	9
Cheb	1,46	2	63,2	1	9,5	2	29,5	4	9
Tábor	1,39	2	46,9	3	9,1	2	30,4	3	10
Karviná	1,43	2	56,5	1	9,1	2	29,0	5	10
Přerov	1,44	2	46,8	3	9,3	2	30,2	3	10
Semily	1,45	2	48,6	3	9,3	2	30,5	3	10
Klatovy	1,48	3	50,9	2	9,3	2	30,2	3	10
Jičín	1,40	2	46,6	3	9,2	2	30,4	3	10
Sokolov	1,42	2	67,7	1	9,3	2	28,7	5	10
Hodonín	1,40	2	41,1	4	9,3	2	30,3	3	11
Kroměříž	1,41	2	44,0	4	9,3	2	30,6	3	11
Břeclav	1,42	2	45,8	3	9,7	3	30,7	3	11
Rokycany	1,42	2	46,9	3	9,6	3	30,3	3	11
Tachov	1,43	2	62,9	1	9,7	3	28,9	5	11
Prachatice	1,44	2	48,7	3	9,4	2	29,9	4	11
Domažlice	1,44	2	47,1	3	9,3	2	29,9	4	11
Most	1,47	3	68,0	1	9,4	2	28,8	5	11
Šumperk	1,47	3	49,9	3	9,4	2	30,2	3	11
Jablonec nad Nisou	1,48	3	50,9	2	9,9	3	30,5	3	11
Písek	1,53	3	51,6	2	9,7	3	30,3	3	11
Louny	1,54	3	59,6	1	10,0	3	29,4	4	11
Trutnov	1,55	3	54,0	2	9,7	3	30,3	3	11
Jindřichův Hradec	1,53	3	53,7	2	9,8	3	30,1	3	11

Třebíč	1,46	2	41,8	4	9,7	3	30,4	3	12
Uherské Hradiště	1,46	2	37,2	4	9,7	3	30,6	3	12
Plzeň-sever	1,47	3	49,3	3	9,9	3	30,1	3	12
Chomutov	1,47	3	62,4	1	9,8	3	29,0	5	12
Ostrava-město	1,49	3	54,9	2	9,9	3	29,7	4	12
Prostějov	1,50	3	46,9	3	10,0	3	30,2	3	12
Česká Lípa	1,54	3	58,6	1	10,3	4	29,5	4	12
Svitavy	1,54	3	46,3	3	9,9	3	30,2	3	12
Děčín	1,57	4	64,6	1	9,8	3	29,2	4	12
Znojmo	1,47	3	47,9	3	9,9	3	30,0	4	13
Opava	1,47	3	41,6	4	9,9	3	30,1	3	13
Plzeň-město	1,47	3	46,2	3	10,4	4	30,9	3	13
Kutná Hora	1,52	3	46,8	3	9,8	3	29,9	4	13
Náchod	1,53	3	49,2	3	9,6	3	30,0	4	13
Liberec	1,53	3	49,8	3	10,4	4	30,4	3	13
Nový Jičín	1,54	3	46,2	3	10,2	4	30,1	3	13
Pelhřimov	1,54	3	38,7	4	9,8	3	30,2	3	13
Bruntál	1,56	4	64,4	1	9,9	3	29,0	5	13
Litoměřice	1,62	4	52,5	2	10,4	4	30,1	3	13
Vsetín	1,48	3	41,1	4	9,8	3	30,7	3	13
Příbram	1,53	3	47,8	3	10,2	4	30,4	3	13
Teplice	1,58	4	59,7	1	10,2	4	29,2	4	13
Kolín	1,51	3	44,9	4	10,3	4	30,6	3	14
Frydek-Místek	1,53	3	40,9	4	10,1	4	30,1	3	14
Plzeň-jih	1,56	4	47,8	3	10,1	4	30,5	3	14
Strakonice	1,56	4	49,3	3	10,2	4	30,2	3	14
Benešov	1,56	4	45,9	3	10,4	4	30,8	3	14

Rakovník	1,57	4	52,3	2	10,2	4	29,6	4	14
Ústí nad Labem	1,64	4	61,5	1	10,7	5	29,3	4	14
Hlavní město Praha	1,52	3	40,6	4	11,7	7	32,3	1	15
Blansko	1,55	3	37,9	4	10,6	5	30,9	3	15
Pardubice	1,55	3	44,0	4	10,6	5	30,7	3	15
Hradec Králové	1,58	4	44,5	4	10,5	4	30,9	3	15
Mělník	1,61	4	48,6	3	10,9	5	30,6	3	15
Český Krumlov	1,63	4	54,4	2	10,9	5	29,4	4	15
Kladno	1,63	4	49,4	3	10,9	5	30,4	3	15
Rychnov nad Kněžnou	1,64	4	45,7	3	10,7	5	30,1	3	15
Ústí nad Orlicí	1,64	4	46,7	3	10,7	5	30,3	3	15
Mladá Boleslav	1,56	4	44,5	4	10,9	5	30,6	3	16
České Budějovice	1,56	4	43,4	4	10,9	5	30,8	3	16
Olomouc	1,57	4	46,2	3	11,1	6	30,7	3	16
Chrudim	1,59	4	44,8	4	10,5	4	30,0	4	16
Beroun	1,60	4	44,7	4	11,2	6	31,1	2	16
Žďár nad Sázavou	1,62	4	36,1	4	10,6	5	30,4	3	16
Havlíčkův Brod	1,68	5	46,9	3	10,8	5	30,1	3	16
Brno-město	1,58	4	41,6	4	11,7	7	31,2	2	17
Nymburk	1,64	4	44,7	4	11,6	7	31,1	2	17
Vyškov	1,65	4	40,2	4	11,4	6	30,5	3	17
Praha-západ	1,67	5	36,4	4	12,6	8	32,3	1	18
Jihlava	1,68	5	43,0	4	11,2	6	30,3	3	18
Praha-východ	1,68	5	37,3	4	12,6	8	31,9	2	19
Brno-venkov	1,69	5	38,6	4	11,8	7	30,9	3	19

Zdroj: ČSÚ (2015f)

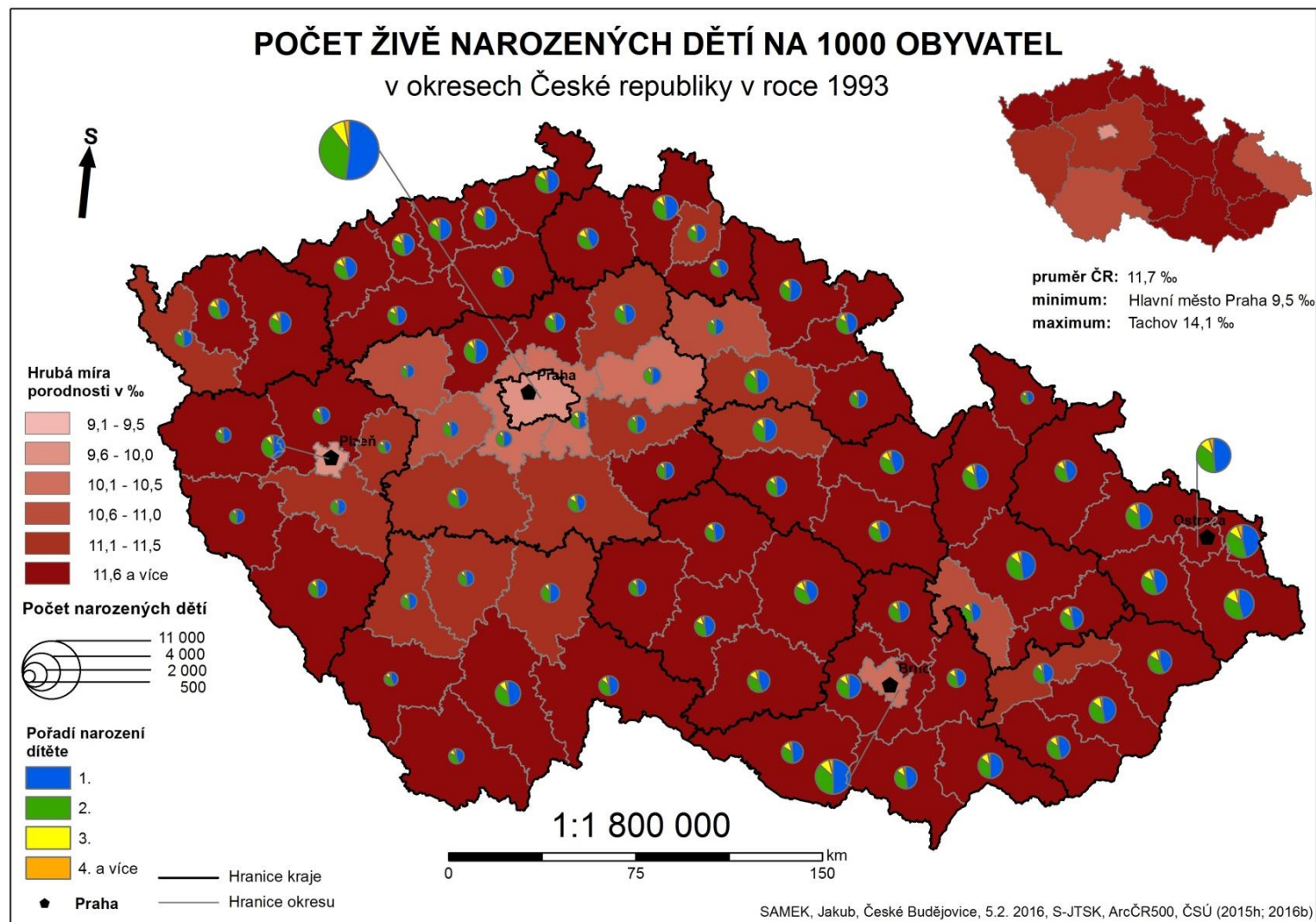
Příloha 8:

Příloha 9:

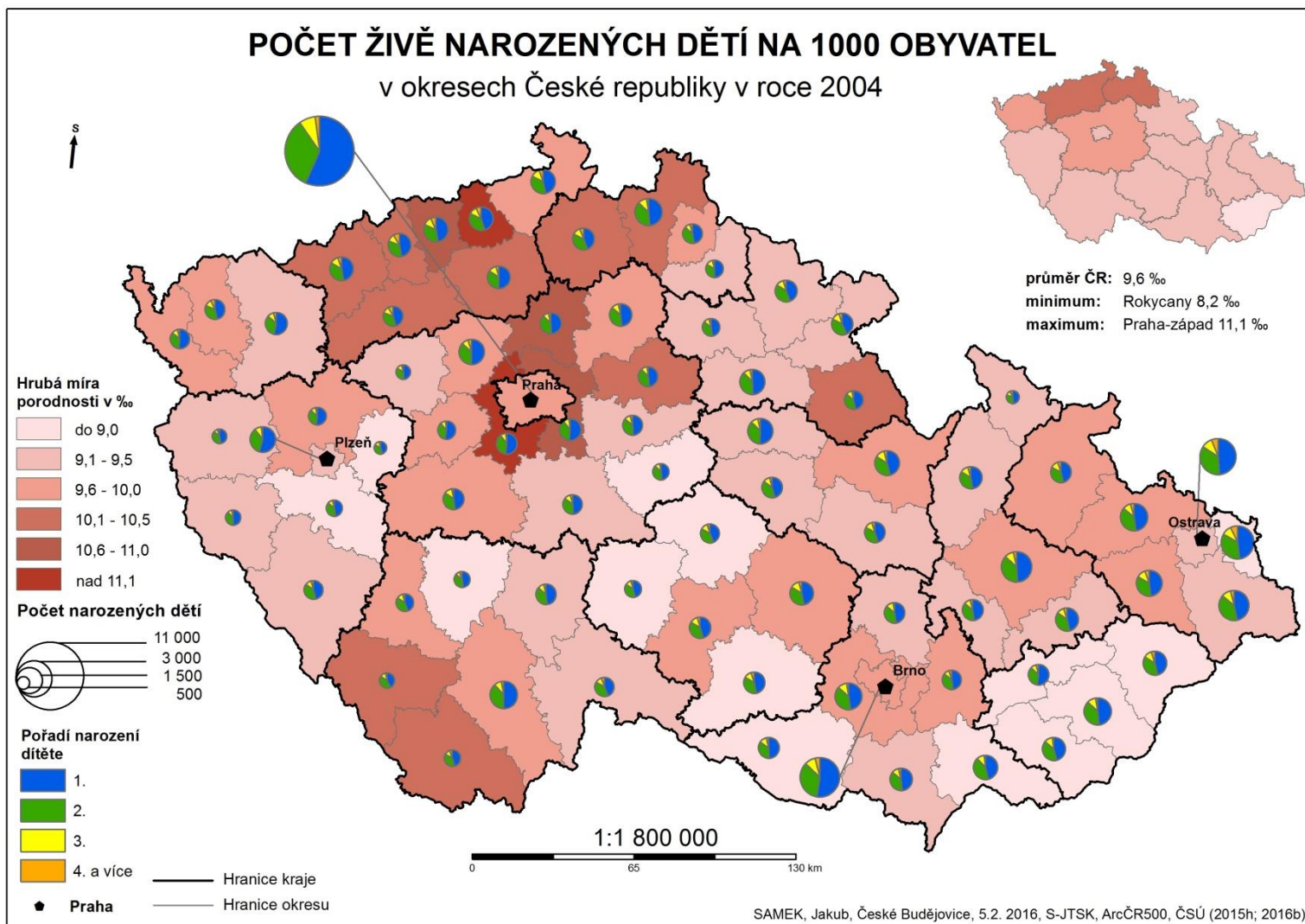

Příloha 10:

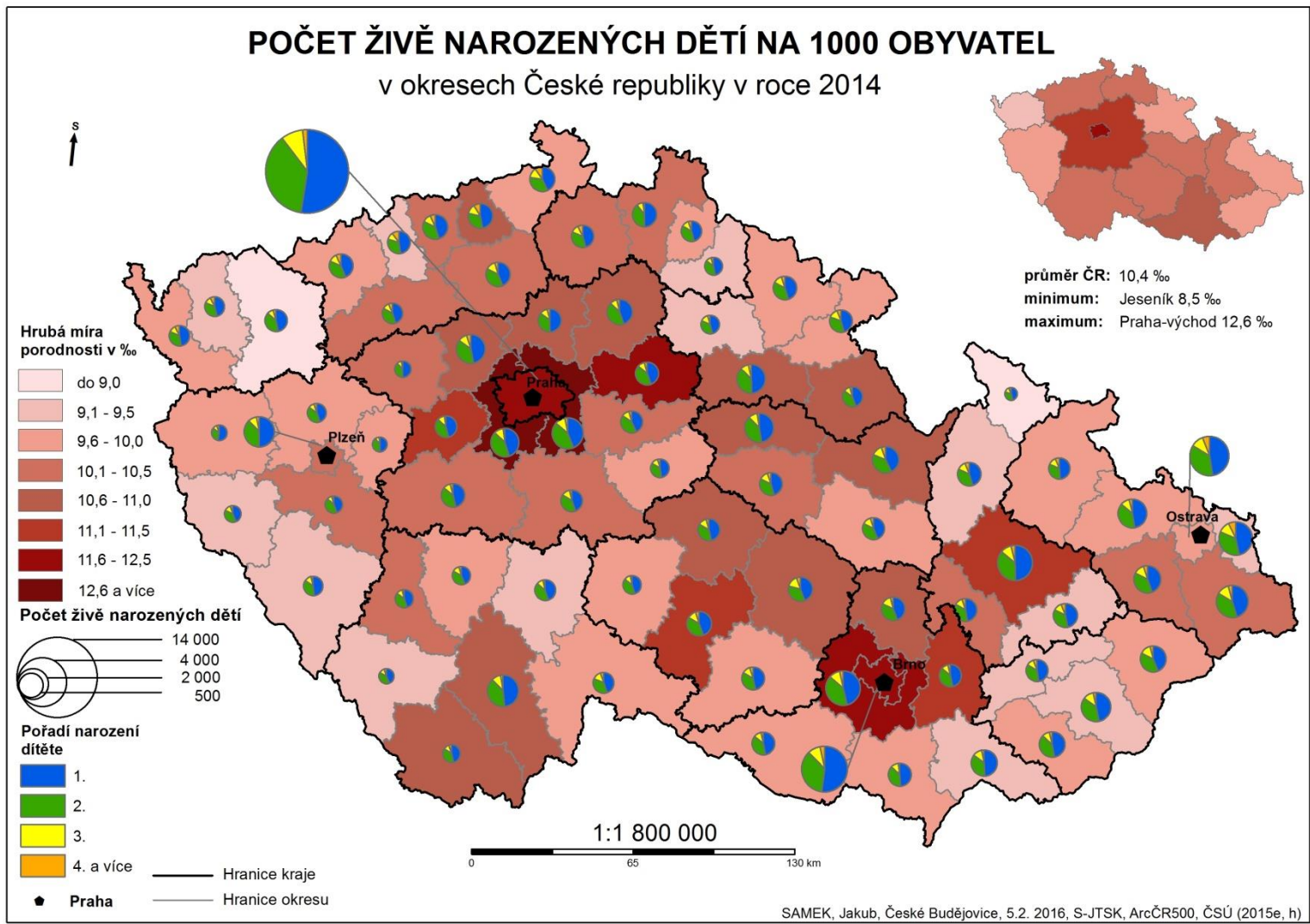

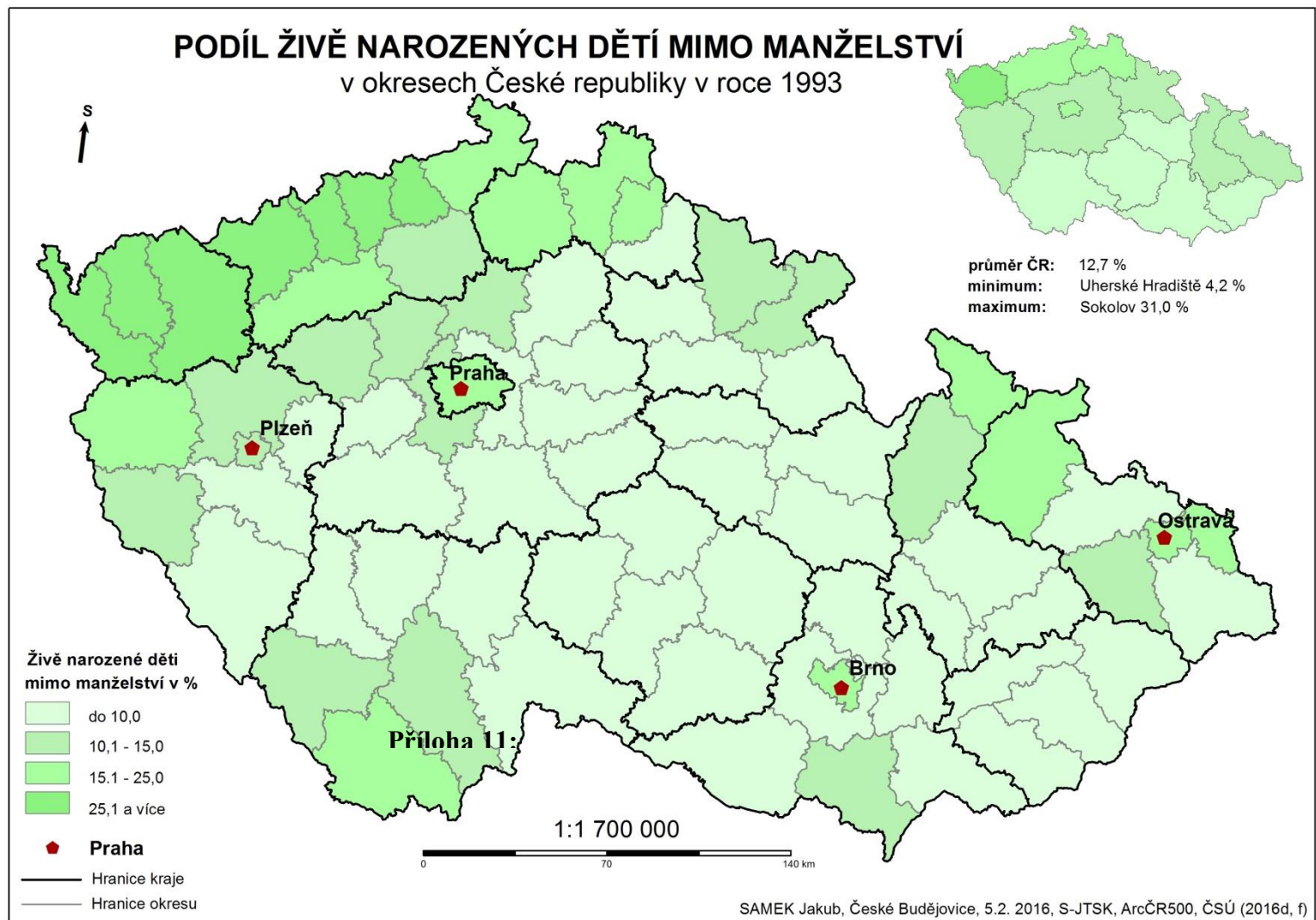
Příloha 11:

Příloha 12

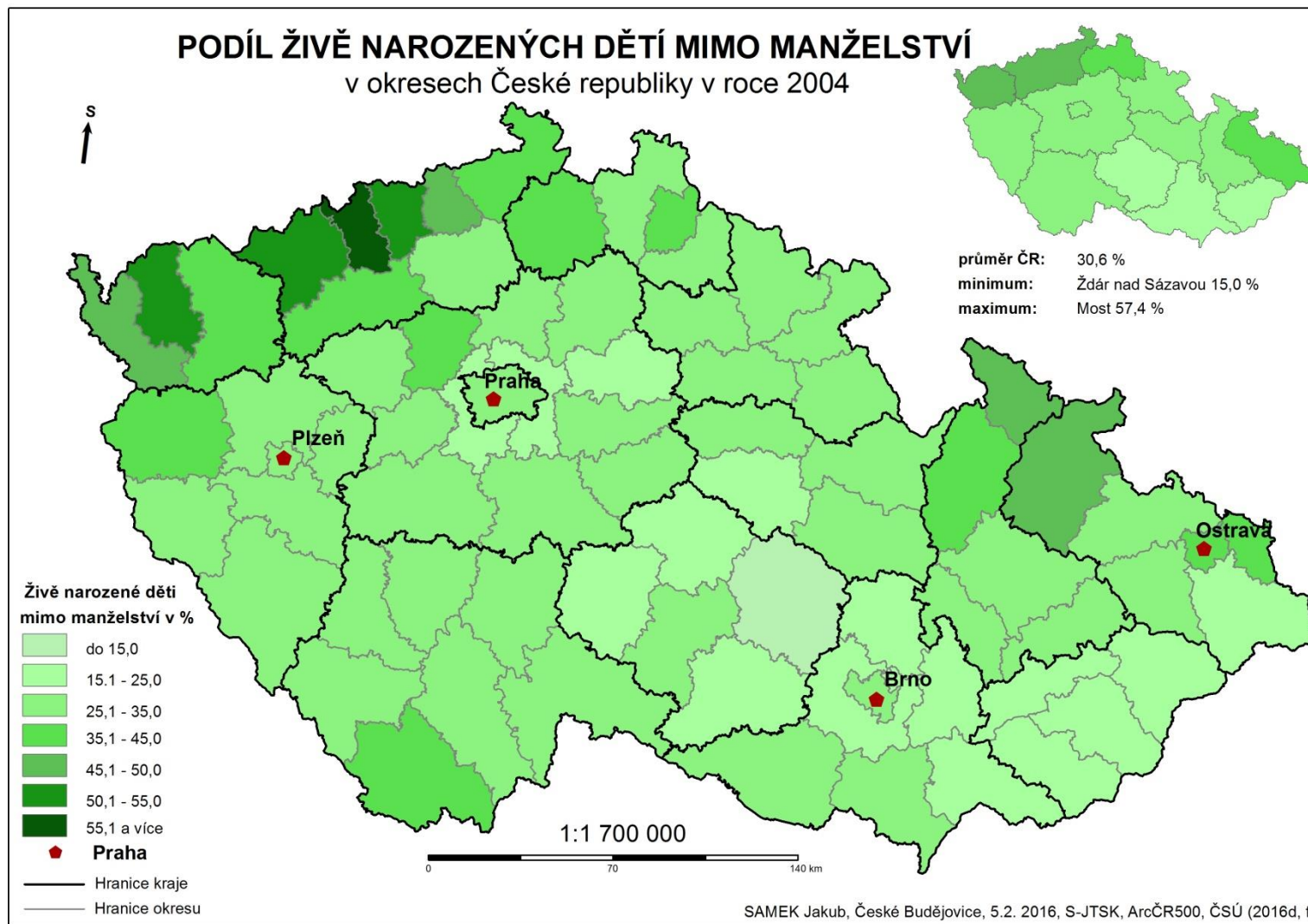

Příloha 13:

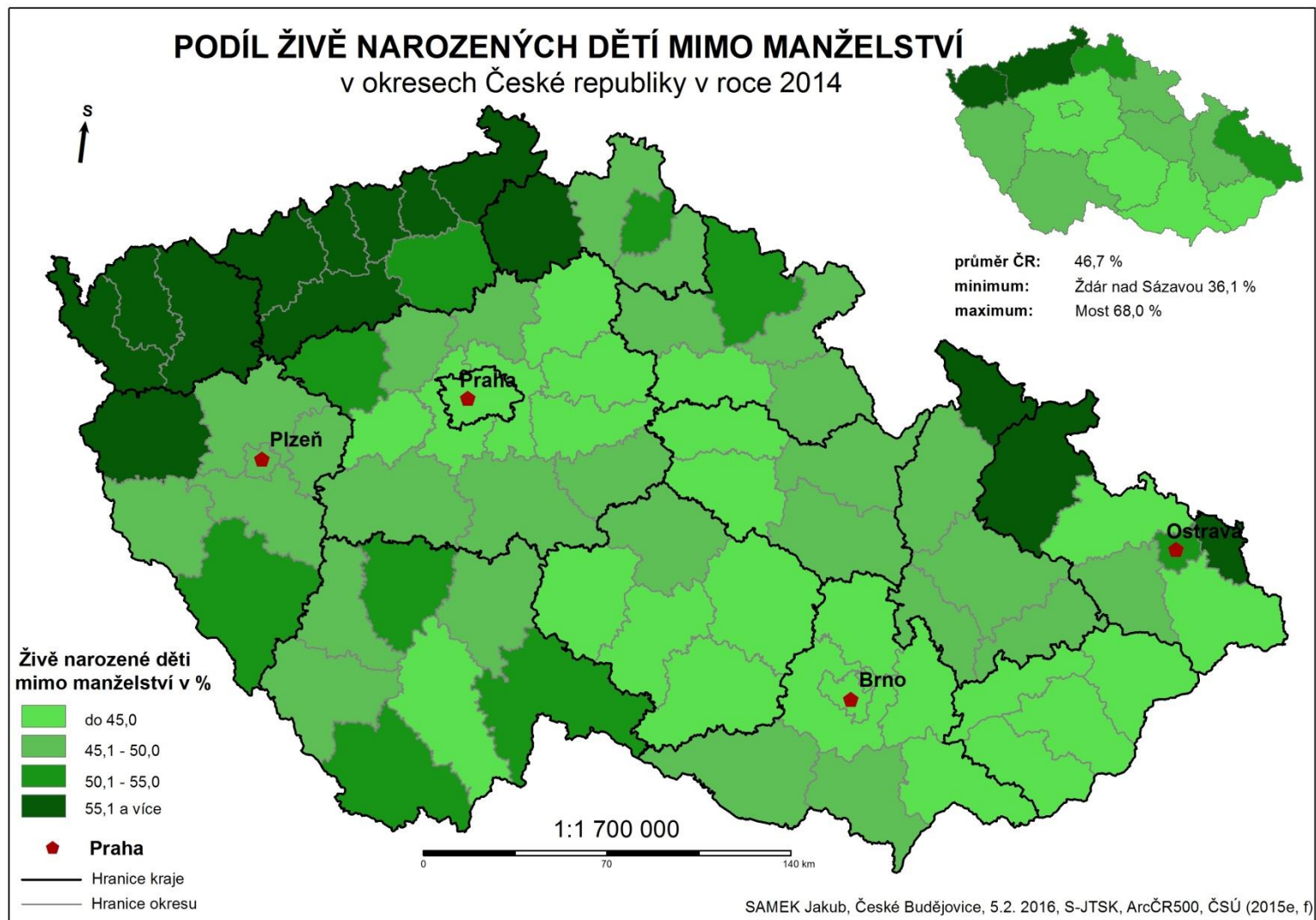

Příloha 14:

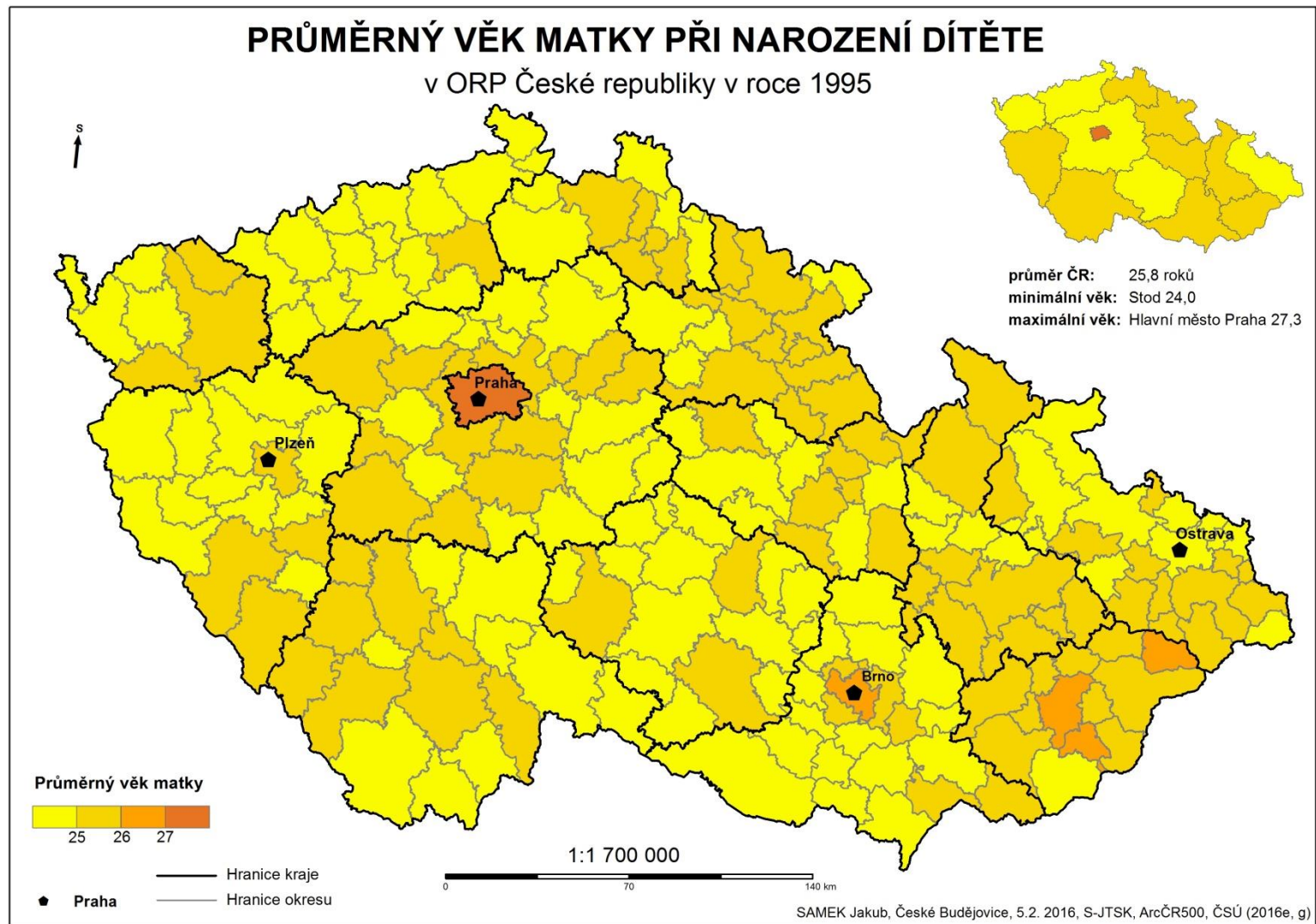

Příloha 15:

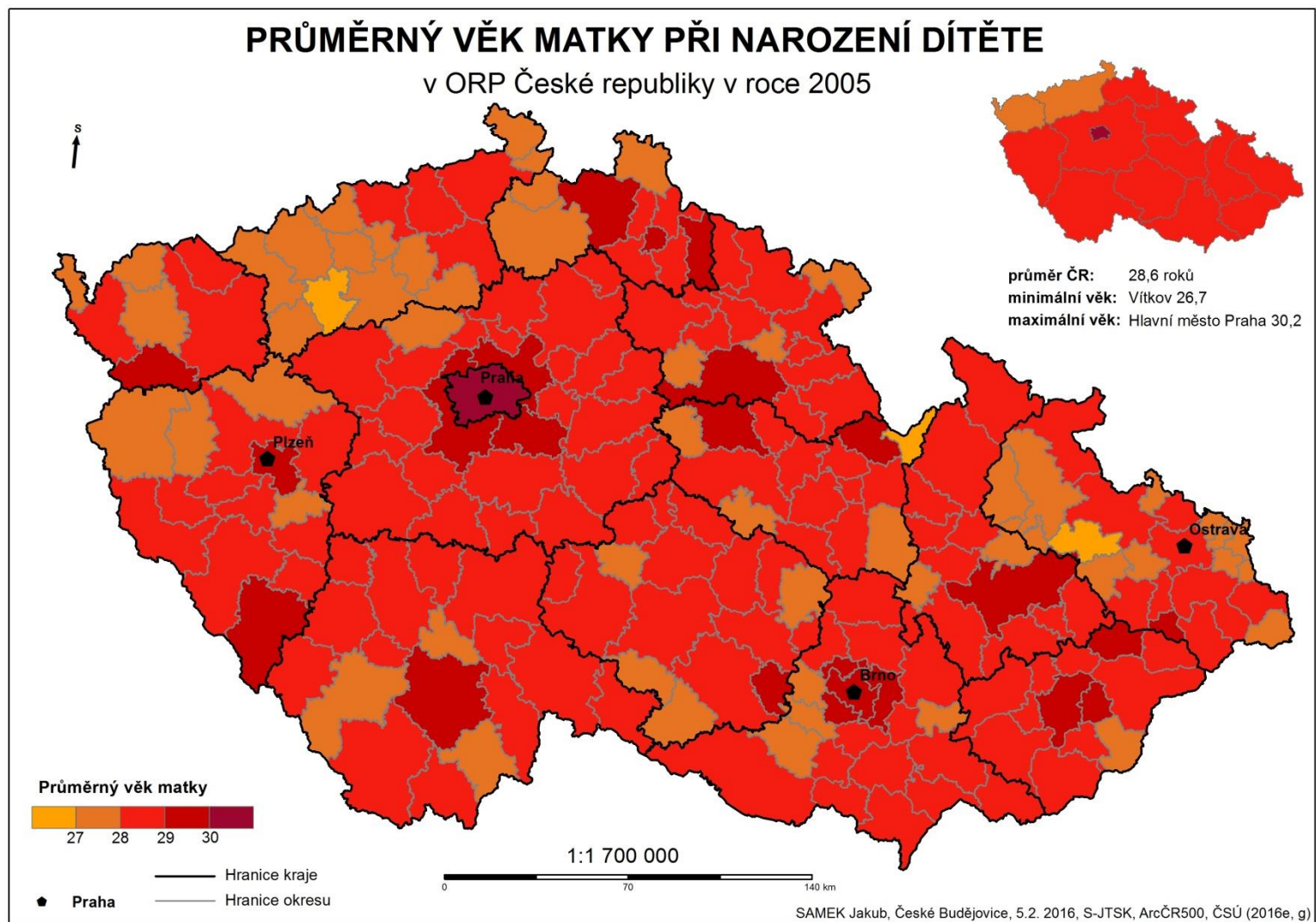

Příloha 16

Příloha 17:

Příloha 18:

